

EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2023.5.24.
SWD(2023) 617 final

BIZOTTSÁGI SZOLGÁLATI MUNKADOKUMENTUM

2023. évi országjelentés – Magyarország

amely a következő dokumentumot kíséri

Ajánlás

A TANÁCS AJÁNLÁSA

**Magyarország 2023. évi nemzeti reformprogramjáról, amelyben véleményezi
Magyarország 2023. évi konvergenciaprogramát**

{COM(2023) 617 final}

European
Commission

Hungary

2023 Country Report

GAZDASÁGI ÉS FOGLALKOZTATÁSI PILLANATKÉP

A gazdaság lassul, az infláció kihívásokat támaszt

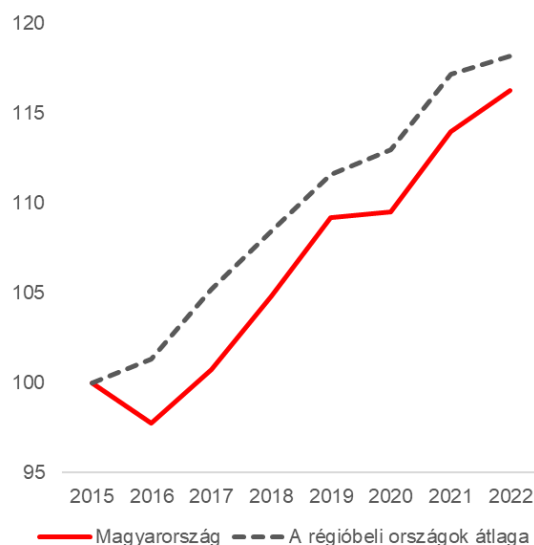
Magyarország 2017 óta gyorsuló ütemben zárkózik fel az uniós jövedelmi átlaghoz. Az ország egy főre jutó GDP-je az uniós átlag mintegy 69 %-áról (2017) 74,7 %-ra nőtt (2022). A munkaerőpiac jelentősen javult: 2022-re a foglalkoztatási ráta (80,2 %) jóval meghaladta az uniós átlagot, a munkanélküliségi ráta (3,6 %) pedig jóval elmaradt attól. A fő szegénységi mutatók szintén javultak, bár az anyagi nélkülözés tekintetében még mindig a legmagasabbak között vannak az EU-ban, ami azt jelzi, hogy egyes társadalmi csoportok kevésbé részesülnek a gazdasági növekedésből. Ami a szociális jogok európai pillérét illeti, Magyarország a mutatók háromnegyedében átlagosan vagy átlag felett teljesít.

A fiskális és monetáris politikai ösztönzők fellendítették a beruházásokat és a gazdasági növekedést. A költségvetési hiány 2017 óta rendre meghaladta az uniós átlagot, és 2021 közepéig a monetáris feltételek is támogatók voltak. A tőkefelhalmozást felgyorsították a jelentős állami beruházások, valamint a magánberuházásoknak nyújtott támogatások és olcsó finanszírozási lehetőségek. Mindezek eredményeként a magyar gazdaság beruházási rátája 2017 óta a legmagasabbak között volt az EU-ban.

A beruházási mix nem kedvezett a termelékenység növekedésének. A munkatermelékenység az összességében magasabb beruházási ráta ellenére csak a regionális átlaghoz hasonlóan növekedett (lásd az 1.1. ábrát). Ennek oka, hogy 2017 óta a beruházási mix hangsúlya a termelékenységnövelő gépekről és szellemi

javakról az építőiparra tevődött át. Emellett kevés előrelépés történt a termelékenység növekedése előtt álló akadályok felszámolásában, különösen az oktatás és a készségek, az innováció és az üzleti környezet területén (további részletekért lásd a 3. fejezetet és a mellékleteket). A munkatermelékenység Magyarországon 2022-ben – az eltérő árszintek figyelembevételével – 32 %-kal elmaradt az uniós átlagtól, ami jelentős felzárkózási potenciált jelez.

1.1. ábra: **A munkatermelékenység alakulása Magyarországon és a régióban, 2015-höz képest (2015=100)**

(1) Munkaóra-alapú munkatermelékenység, változatlan árakon. (2) A régió országai: BG, CZ, EE, HR, LT, LV, PL, RO, SI és SK.

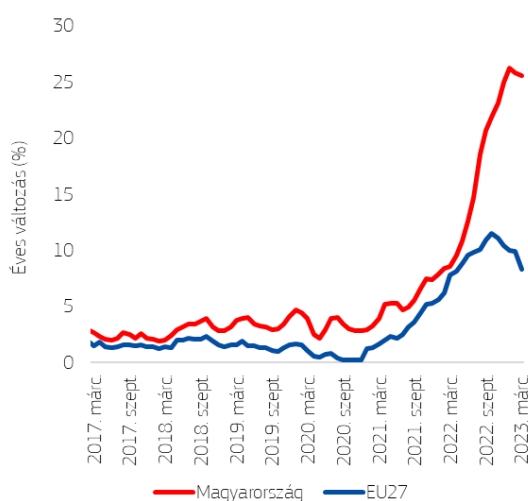
Forrás: Eurostat

Az expanzív gazdaság- és költségvetési politika hozzájárult a külső egyenleg romlásához, az infláció növekedéséhez és a lakások emelkedéséhez, amint arról a Magyarországra vonatkozó részletes vizsgálat is beszámolt. ¹ A magas

¹ Európai Bizottság (2023): Magyarországra vonatkozó részletes vizsgálat – Bizottsági szolgálati munkadokumentum (COM(2023) 639 final).

importkereslet negatív hatást gyakorolt a folyó fizetési mérlegre: a 2019. évi többlet kis hiányra esett vissza. Az erőteljes kereslet- és bérnövekedés, továbbá a valutaleértékelődés már 2019-ben is hozzájárult az infláció növekedéséhez. A lakásárak növekedése a leggyorsabbak között volt az EU-ban, ami a kormányzati támogatási programokkal magyarázható. A lakásépítés visszaesett, mivel az állami beruházások magas szintje elszívta az építőipari kapacitásokat és megnövelte a költségeket. A 2021–2022-es időszakban további szakpolitikai ösztönzők és a különböző szakpolitikák közötti következetlenségek súlyosbították ezeket a tendenciákat. A monetáris politika 2021 közepe óta szigorodott: 2022 októbere óta a központi banknál 18 %-os az egynapos betéti kamatláb. Ugyanakkor más szakpolitikák – például a kamatplafon bevezetése egyes hitelekre és nagy bankbetétekre, valamint a támogatott hitelek – korlátozták a magasabb kamatlábak inflációra gyakorolt hatását. A költségvetési politika 2022-ben is expanzív maradt, és a minimálbér 2022-ben 19,4 %-kal, 2023-ban pedig 16 %-kal nőtt, ami tovább táplálta az inflációt.

1.2. ábra: **Infláció Magyarországon és az EU-ban**

(1) HICP, minden árucikk.

Forrás: Eurostat

Oroszország Ukrajna elleni agressziós háborúja felerősítette a makrogazdasági kihívásokat. A meredeken emelkedő energiaárak 2022-ben a GDP 8,2 %-ára

növelték a folyó fizetési mérleg hiányát. Az államadósság még mindig meghaladja a Covid-19 előtti szintet, kamatterhei pedig a viszonylag rövid átlagos futamidők miatt gyorsan növekednek. A magas nyersanyagárak, a valutaleértékelődés és a közvetett adók emelkedése 2023 első negyedévében 25,9 %-ra fokozta az inflációt, ami a legmagasabb szint az EU-ban. Az energia- és élelmiszer-árplafonok késleltették ugyan a nyersanyagár-emelkedések fogyasztói árakban való megjelenését, néhányukat azonban költségvetési terheik vagy a kínálatra gyakorolt zavaró hatásaik miatt enyhíteni kellett vagy meg kellett szüntetni. A gazdasági kilátások alapján a külső hiány és az infláció csökkenése várható, de e kilátások romlása és a pénzügyi feltételek szigorodása továbbra is kockázati tényező (lásd a 22. mellékletet). A külső fenntarthatóság megőrzéséhez és a várakozások megszilárdításához a szakpolitikák következetes, erős intézményi kerettel alátámasztott kombinációja szükséges.

A gazdasági növekedés 2023-ban várhatóan visszafogott marad.

A gazdasági aktivitás 2022 második felében visszaesett, mivel a magasabb árak, a szigorúbb finanszírozási feltételek és a költségvetési konszolidáció visszafogta a fogyasztói kiadásokat és beruházásokat. A reál-GDP növekedése a 2022. évi 4,6 %-ról 2023-ban 0,5 %-ra csökken. Az infláció az előrejelzések szerint a 2022. évi 14,6 %-ról idén 16,4 %-ra emelkedik, de a nyersanyagárak közelmúltbeli csökkenése, a valutafeleértékelődés és a csökkenő fogyasztás hatására 2024-ben várhatóan 4 %-ra csökken. A gyengébb gazdasági aktivitás 2023-ban emellett várhatóan növelni fogja a munkanélküliséget, de a bérnövekedés az általános szakemberhiány miatt várhatóan továbbra is magas marad. Így a háztartások vásárlóereje az előrejelzések szerint 2024-ben ismét nőni fog, és a GDP növekedése 2024-ben 2,8 %-ra emelkedhet.

Magyarország jelentős összegű uniós kohéziós támogatásban részesül, amelyhez a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz is hozzájárul

(lásd a 2. szakaszt). A 2004-es uniós csatlakozás óta Magyarország évente a GDP mintegy 2 %-ának megfelelő nettó uniós támogatásban részesül. A jelenlegi, 2021–2027-es pénzügyi ciklus alatt a kohéziós politikai alapokból 21,7 milliárd EUR, a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz (RRF) keretében pedig 5,8 milliárd EUR vissza nem térítendő támogatás jár Magyarországnak. Az uniós források a gazdaság egyik fő devizaforrását jelentik, 2022 és 2026 között nettó értéken potenciálisan az éves GDP mintegy 2,5 %-át teszik ki.

Az államháztartás konszolidációja továbbra is kihívást jelent

A költségvetési politika évek óta expanzív⁴, és szűk mozgástérrel rendelkezik a jelenlegi válság idején. A költségvetési hiány 2017 óta a GDP viszonylag magas növekedése ellenére is magasabb az uniós átlagnál (lásd a 2023. évi részletes vizsgálat tematikus fejezetét).⁵ Ebben az időszakban az expanzív politika

1.

Magyarország energiapolitikai reakciója

Magyarország számos támogatási intézkedéssel enyhíti az energiaár-infláció háztartásokra és vállalkozásokra gyakorolt hatását. A Bizottság 2023. tavaszi előrejelzése szerint ezek költsége 2023-ban a GDP 1,2 %-a lesz.² A legtöbb intézkedés nem jár árjelzéssel, és nem célzott.

Magyarország 2013 óta korlátozza a háztartásoknak felszámítható gáz- és villamosenergia-árakat, az emiatt elszenvedett veszteségekért viszont magas szintű kompenzációt ad a közműszolgáltatóknak. Ezt a rendszert 2022-ben módosították: az árplafon már csak az átlagos lakossági fogyasztás szintjéig érvényesíthető, a nem lakossági fogyasztók (pl. mikrovállalkozások) pedig többnyire nem is vehetik már igénybe. Ez az intézkedés nem célzott, mivel a háztartásban élő gyermekek számán, és nem a jövedelem összegén alapul. Mindazonáltal a 2022. évi módosításnak volt némi árjelző hatása, és bizonyos energiamegtakarítást eredményezett a gazdaságban. A 2021 végén bevezetett, nagykereskedelmi és kiskereskedelmi üzemanyagokra egyaránt érvényes árplafont 2022 decemberében kivezették. Magyarország az (EU) 2022/1854 tanácsi rendelet alapján nemzeti intézkedéseket alkalmaz, nevezetesen a Brent és az Ural típusú olaj közötti árkülönbözetre³ és az energiatermelők jövedelmére kivetett különadót. 2023 végéig még az energiaigényes kkv-k és feldolgozóipari vállalatok is kaphatnak vissza nem térítendő támogatást, és felvehetnek támogatott hiteleket, többek között energiahatékonysági beruházásokra.

A kormány 2022 júliusában az energiaválságra reagálva intézkedési tervet fogadott el. A terv a belföldi gáztermelés és -import növelését, az energiahordozók és a tűzifa kivételének tilalmát, a lignitbányászat fokozását és a lignittüzelésű Mátrai Erőmű termelésének bővítését, valamint a Paksi Atomerőmű üzemidejének meghosszabbítását tartalmazza.

makrogazdasági
kialakulásához vezethetett, hozzájárulva az

sebezhetőségek

² 2022-ben az intézkedések bruttó költségvetési terhe a GDP 1,0 %-át tette ki. Az ebben a keretes írásban felvázolt intézkedések 2022-ben már hatályban voltak.

³ A magyar MOL olajtársaság továbbra is importál Ural típusú olajat Oroszországból, amelynek ára elmarad a gyakrabban használt Brent olaj árától.

⁴ A költségvetési politikát gyakran expanzívnak vagy „lazának” nevezik, ha a kiadások növelésével és az adók csökkentésével bővíti a keresletet a gazdaságban.

⁵ Európai Bizottság (2023): Magyarországra vonatkozó részletes vizsgálat – Bizottsági szolgálati munkadokumentum (COM(2023) 639 final).

infláció felgyorsításához, a folyó fizetési mérleg hiányának növekedéséhez és a lakásárak emelkedéséhez.

A középtávú költségvetési kilátásokat a kihívásokkal teli makrogazdasági környezet is rontja. Az államadósság-ráta a 2020. évi 79,3 %-ról 2022 végére 73,3 %-ra csökkent, de a régió legtöbb országához képest magas, és továbbra is meghaladja a 2019. évi szintet, 8 százalékponttal. Az adósságráta közelmúltbeli esését a Covid19-válságot követő erőteljes gazdasági fellendülés és a magas infláció segítette elő. A költségvetési hiány a 2020. évi 7,5 %-ról 2022-ben 6,2 %-ra csökkent, de így is az egyik legmagasabb az EU-ban, és a folyamatban lévő konszolidációs erőfeszítések ellenére várhatóan 2023-ban (4,0 %) és 2024-ben (4,4 %) is magas marad. A következő években kihívást jelenthet a hiány prudens szintre csökkentése. A lakossági rezsicsökkentés magas költségei, egyes ágazati adók 2023-as kivezetése, a közszektorbeli béremelések, valamint az elmúlt években bevezetett tartós intézkedésekből eredő hatások középtávon nyomás alá fogják helyezni a költségvetést. További kihívás, hogy az adósság viszonylag alacsony átlagos futamideje⁶ miatt a jelenlegi magas kamatkörnyezetben ugrásszerűen megnövekedhetnek az adósságszolgálat költségei. Ezt súlyosbítja, hogy 2022-ben visszaesett az állampapírok belföldi kereslete, így az adósságkezelésnek egyre inkább külföldi hitelfelvételre kellett támaszkodnia. A Bizottság a 2023. tavaszi előrejelzésen alapuló adósságfenntarthatósági elemzésében megállapította, hogy Magyarország középtávon magas, hosszú távon pedig közepes kockázatokkal szembesül (lásd a 21. mellékletet).

⁶ A központi államadósság átlagos hátralévő futamideje 2022 végén mintegy 6 év volt. Ez azt jelenti, hogy az államkincstár által kibocsátott, hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok átlagosan 5 éven belül lejárnak.

A strukturális kihívások visszafogják a termelékenység növekedését

A termelékenység növeléséhez újból strukturális reformokat kell végrehajtani.

Magyarország számára előnyös lenne, ha a munka- és erőforrás-igényes összeszerelési tevékenységek helyett fejlettebb és termelékenyebb feladatokat végezne a globális értékláncokon belül. Ehhez több innováció és jobban működő piacok szükségesek. Magyarországnak e célok eléréséhez több magasan képzett munkavállalóra és kiszámíthatóbb üzleti környezetre van szüksége. Az ország jelenleg alacsony helyet foglal el az innovációs eredménytáblán, teljesítménye az uniós átlaghoz képest romlik (lásd még a 9. mellékletet).

A szakemberhiány a munkaerő-tartalékok kiaknázásával enyhíthető lenne.

A munkaerőpiac gyorsan kilábalt a Covid19-válságból, a szakemberhiány viszont a növekedés útjában áll. A kötelező nyugdíjkorhatár fokozatos emelése 2012 után egy ideig növelte a munkaerő-kínálatot, mivel kevesebb idős munkavállaló tudta csak elhagyni a munkaerőpiacot. E munkaerőpiaci hátszél 2022-ben véget ért, amikor a kötelező nyugdíjkorhatár valamennyi aktív munkavállaló esetében elérte a 65. évet. Egyéb tényezők azonban még enyhíthetik a munkaerőhiányt. A kormány egyes harmadik országok⁷ munkavállalóitól nem kéri a munkavállalási engedély megszerzését, ezzel könnyítve alkalmazásukat. Az előzetes hivatalos adatok⁸ szerint 2023 januárjában több mint 85 000 külföldi dolgozott Magyarországon. Oroszország agressziós háborújának kezdete óta 33 000 ukrán állampolgár regisztrált a magyarországi szociális védelmi rendszerekben. Emellett sokan vannak még olyanok, akik nagyobb

⁷ Ukrajna, Szerbia, Vietnám, Fülöp-szigetek, Montenegró, Belarusz, Indonézia, Kazahsztán, Észak-Macedónia és Bosznia-Hercegovina.

⁸ [Központi Statisztikai Hivatal](#) (legalább öt alkalmazottat foglalkoztató vállalkozásoknál)

szerephez juthatnának a munkaerőpiacon, ideértve a gondozási feladatokat ellátó nőket, valamint a hátrányos helyzetű csoportokat, különösen az alacsony képzettségűeket, a romákat és a fogyatékkal élő személyeket. További erőfeszítések hiányában Magyarország számára kihívást fog jelenteni, hogy 2030-ra elérje a 85 %-os nemzeti foglalkoztatási célt.

A termelékenység javulását az oktatás és az egészségügy gyenge teljesítménye is akadályozza.

Az oktatási rendszer nem képez elegendő szakmunkást és magasan képzett szakembert, pedig enélkül nem lehet magas hozzáadott értékű termelő tevékenységet folytatni. A hátrányos helyzetű tanulók, köztük a romák, továbbra is kihívásokkal szembesülnek az inkluzív oktatás terén, és kevesebb esélyük van arra, hogy minőségi oktatásban részesüljenek és egyetemi diplomát szerezzenek. A korai iskolaelhagyók aránya nem csökkent⁹, a felsőoktatásba bekerülő tanulók aránya pedig az egyik legalacsonyabb az EU-ban. A képzett tanárok hiánya egyre nagyobb kihívást jelent. Az egészségügyi mutatók – például a születéskor várható átlagos élettartam és a rákhalálozás – a legrosszabbak közé tartoznak az EU-ban. A megelőzhető és kezelhető betegségek miatti halálozás mutatója lényegesen rosszabb az uniós átlagnál, ami jelzi, hogy a lakosság számos egészségügyi kockázattal szembesül, és hogy az egészségügyi szolgáltatások minősége nem megfelelő.

A kiszámíthatatlan üzleti környezet növeli az üzleti tevékenység költségeit.

Uniós összevetésben Magyarország viszonylag alacsony helyen áll az üzleti környezetre vonatkozó eredménytáblák rangsoraiban, gazdasági fejlettségi szintjének megfelelően. Az elmúlt években a kormányzat ágazatspecifikus adók, személyre szabott jogszabályok és üzleti tranzakciókat befolyásoló kormányzati döntések formájában fokozottan beavatkozott a piacokon. Egyes vállalkozások és iparágak azonban jelentős állami támogatásokban és szabályozási előnyökben részesülnek. Polarizált üzleti

környezetben a vállalkozások számára különösen fontos, hogy jó kapcsolatokat ápoljanak a hatóságokkal, mivel így könnyebben juthatnak állami támogatásokhoz és elkerülhetik a célzott közigazgatási intézkedéseket. E beavatkozások visszafogták a versenyt és akadályozták a hatékonyabb vállalatok növekedését. A bírói függetlenséggel, a korrupcióellenes kerettel és a jogalkotás minőségével kapcsolatos aggályok továbbra is fennállnak, ami tovább rontja az üzleti környezet megítélését. Előfordulhat, hogy a vállalkozások a bírói függetlenséggel kapcsolatos aggályok miatt nem keresnek bírósági jogorvoslatot a célzott közigazgatási intézkedésekkel szemben¹⁰. Továbbra is alapvető fontosságú, hogy Magyarország teljes mértékben és helyesen végrehajtsa a helyreállítási és rezilienciaépítési tervében vállalt összes jogállamisági reformot, és hogy ezek hatásait ne ássa alá más eszközökkel. A Bizottság továbbra is figyelemmel kíséri a magyar igazságszolgáltatási rendszer működését.

Magyarországon a regionális egyenlőtlenségek 2010 óta csökkennek, de továbbra is jelentősek.

Magyarország nyolc NUTS-2 régiója közül négyben az egy főre jutó GDP még mindig csak kb. a fele az uniós átlagnak. Emellett e régiókon belül is jelentős különbségek vannak, ami a munkatermelékenység terén mutatkozó nagy eltéréseknek tudható be. 2021-ben a fővárosi régióban – Budapesten – több mint háromszor magasabb volt az egy főre jutó GDP, mint a négy legkevesbé fejlett NUTS-2 régió bármelyikében. A kevésbé fejlett régiókban magasabb a korai iskolaelhagyók aránya, illetve egyes kevésbé fejlett régiókban lényegesen magasabb az alacsony iskolai végzettségűek aránya, mint az ország fejlettebb részein. A régiókon belül a szociális mutatók tekintetében is jelentős különbségek vannak (lásd a 17. mellékletet).

Magyarország eredményeket ért el az ENSZ legtöbb fenntartható fejlődési céljának megvalósításában, de más uniós

⁹ A legtöbb roma gyermek például nem fejezi be középfokú tanulmányait.

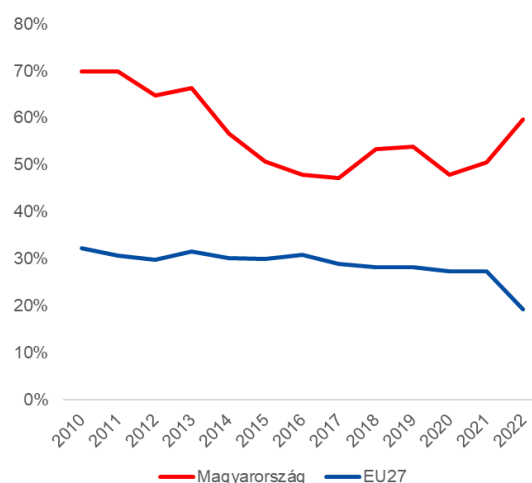
¹⁰ 2023-ban a vállalatok mindössze 32 %-a véli úgy, hogy a bíróságok és a bírák függetlensége „meglehetősen vagy nagyon jó” (Eurobarométer).

országok teljesítményétől még el van maradva. Magyarország a környezeti fenntarthatósággal kapcsolatos mutatók tekintetében javulást ért el (2., 6., 11., 12. és 13. fenntartható fejlődési cél), ezek legtöbbje azonban elmarad az uniós átlagtól (lásd az 1. mellékletet). Magyarország jól teljesít a növekedéssel, foglalkoztatással és szegénységcsökkentéssel kapcsolatos mutatók tekintetében (1. és 8. fenntartható fejlődési cél). További előrelépésre van szükség az egészségügygel, az oktatással és a nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatos egyes területeken (3., 4., és 5. fenntartható fejlődési cél), amelyek továbbra is messze elmaradnak az uniós átlagtól. Magyarország egyre messzebb kerül az egyenlőtlenségek csökkentésére irányuló cél elérésétől is (10. fenntartható fejlődési cél). Végül, az országnak többet kell tennie azért, hogy felzárkózzon az uniós átlaghoz a béke, az igazság és az erős intézmények terén (16. fenntartható fejlődési cél).

A zöld és digitális átállás csak lassan halad előre

Magyarország energiaágazata még mindig nagymértékben támaszkodik az Oroszországból származó fosszilis és nukleáris energiahordozókra. Noha 2022 végéig számos uniós országnak sikerült csökkentenie az orosz gáz- és olajtermékektől való függőségét, Magyarország még mindig szinte ugyanolyan mértékben támaszkodik e termékekre, mint 2022 előtt (1.3. ábra). Ez részben a rövid távú helyettesítési lehetőségek korlátozottságának, részben pedig a kereslet csökkentésére és a behozatal diverzifikálására irányuló szakpolitikai erőfeszítések korlátozottságának tudható be. Magyarország számos alkalommal kért és kapott mentességet az orosz energiatermékekre vonatkozó szankciók alól. Az atomenergia-ágazat, amely 2021-ben a villamos energia 45 %-át állította elő, erősen függ az orosz technológiától és nukleáris fűtőanyagoktól, és az új Paks 2 atomerőmű finanszírozása is orosz háttérű.

1.3. ábra: Az orosz termékek aránya az ásványi tüzelőanyagok importjában Magyarországon és a 27 tagú EU-ban, volumen

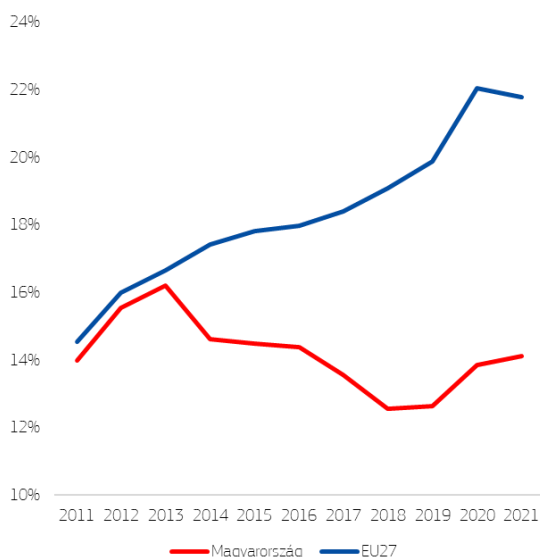
Az EU-27 átlaga LU és MT nélkül. A 2022-es adatok az első 11 hónapra vonatkoznak.

Forrás: Eurostat

A zöld átállást részben az iparosításra és a fosszilis tüzelőanyagokból származó olcsó energiára összpontosító szakpolitikák lassítják. Bár Magyarország hazai energiaforrásai korlátozottak, szakpolitikái elsősorban az erőforrás-igényes termelést – például a nagy akkumulátor-összeszerelő üzemeket és az autógyártást – támogatják. A zöld átállás részeként a közlekedés villamosítása szükségessé teheti az autóiipari szakmunkások átképzését. A felnőttképzésben való alacsony részvétel miatt a továbbképzés és az átképzés a hanyatló és átalakuló iparágakban további erőfeszítéseket igényel, ami az energiaigényes iparágakra is igaz. Az építőipari zöld készségek hiánya az épületek energiahatékonyságának javítását is akadályozhatja. A szabályozott energiaárak alacsony szintje nem igazán ösztönözte a háztartásokat a fosszilis tüzelőanyagok takarékos használatára. Magyarországon az uniós átlagnál több energiára és nyersanyagra van szükség egységnyi jövedelem előállításához. Az uniós országokra jellemző általános tendenciával ellentétben a magyar gazdaság erőforrás-termelékenysége az elmúlt évtizedben nem javult. A közlekedési ágazatban az elmúlt években meredeken nőtt az üvegházhatást okozó gázok kibocsátása, növelve a levegő szennyezettségét és a népegészségügyi kockázatokat. A megújuló energiaforrásokból előállított energia aránya

az egyik legalacsonyabb az EU-ban, és az elmúlt évtizedben csökkent (1.4. ábra), mivel a zöld energia előállítása nem tudott lépést tartani a gazdaság növekvő energiafelhasználásával.

1.4. ábra: **Megújuló forrásokból előállított energia aránya**

Forrás: Eurostat

A vízgazdálkodás és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás továbbra is aggályos. Magyarországon a vízellátás és a szennyvízelvezetés még mindig nem felel meg teljes mértékben az ivóvízről szóló és a települési szennyvíz kezeléséről szóló uniós irányelvnek, és az ivóvízhez való hozzáférés sokszor problémát jelent a kiszolgáltatott csoportok számára. A rezsicsökkentéssel összefüggő ársapkák miatt kevés beruházás történik a meglévő rendszerekbe. Mivel az éghajlatváltozás várhatóan csökkenteni fogja az ország folyóinak vízhozamát és növeli az aszályok előfordulását, nagyobb figyelmet kell fordítani i. a vízmegtartásra¹¹, ii. a természetes hidrológiai viszonyok helyreállítására, iii. a nagyobb csapadékmennyiségű földek lecsapolásának megakadályozására és iv. a mezőgazdasági gyakorlatok kiigazítására. Az ország még csak az elején van a körforgásos gazdaság felé vezető útnak: a körforgásos anyagfelhasználási arány és az

újrafeldolgozási arány jóval elmarad az uniós átlagtól.

A digitális készségek szintje és a digitális technológiák használata nem kielégítő. A digitális gazdaság és társadalom fejlettségét mérő 2022. évi mutató alapján Magyarország a 27 uniós tagállam között a 22. helyen áll. A digitális reziliencia tekintetében az uniós átlagnál nagyobb sebezhetőséget mutat. A nagyon gyors széles sávú és nagyon nagy kapacitású hálózatok elterjedtsége uniós összehasonlításban magas, az 5G mobilinternet-lefedettség viszont az egyik legalacsonyabb az EU-ban. A széles sávú internet a magyar átlagjövedelemhez képest meglehetősen drága, részben a távközlésre kivetett ágazatspecifikus adók miatt. A széles sávú hozzáférés különösen alacsony a kkv-k körében¹². Az alapvető digitális technológiákat használó vállalatok aránya a legalacsonyabbak között van az EU-ban, és a fejlett technológiák (pl. mesterséges intelligencia, nagy adathalmazok) elterjedtségi aránya is alacsony, különösen a legkevésbé fejlett régiókban. A legalább alapvető digitális készségekkel rendelkező személyek aránya szintén elmarad az uniós átlagtól, jelentős területi különbségekkel. Az e-kormányzati szolgáltatások igénybevétele Magyarországon meghaladja az uniós átlagot, és jelentősen nőtt az online elérhető szolgáltatások száma. Magyarország azonban gyengén teljesített a nyílt adatok rendelkezésre állása, az online szolgáltatások átláthatósága és a határokon átnyúló szolgáltatások rendelkezésre állása tekintetében.

¹¹ Szem előtt tartva a tájmegtartást és a természetalapú megoldásokat.

¹² Lásd a „Széles sávú hozzáférés vállalatméret szerint” változót (az Eurostat ISOC_BDE15B_E adatállománya alapján) a következő internetcímen: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/strategic-planning/strategic-foresight/2020-strategic-foresight-report/resilience-dashboards_hu

A TERV VÉGREHAJTÁSA FOLYAMATBAN VAN

A magyar helyreállítási és rezilienciaépítési terv jelentős léptékű. A 2022 decemberében jóváhagyott terv nagyságrendileg a 2021. évi magyar GDP mintegy 3,8 %-ának felel meg, és összesen 5,8 milliárd EUR összegű vissza nem térítendő támogatást foglal magában. Jelentős intézkedéseket tartalmaz a zöld és digitális kettős átállás felgyorsítására, valamint a gazdasági, intézményi és társadalmi reziliencia fokozására, többek között a jogállamiság megerősítésére, amivel tekintélyes részét lefedi a korábban Magyarországnak címzett országspecifikus ajánlásoknak. A tervet azzal a feltétellel hagyták jóvá, hogy Magyarország maradéktalanul és hatékonyan végrehajtja az (EU, Euratom) 2020/2092 rendelet szerinti eljárás keretében általa vállalt korrekciós intézkedéseket, valamint azokat a mérőföldköveket, amelyek az uniós költségvetéssel való hatékony és eredményes pénzgazdálkodást és az Unió pénzügyi érdekeinek védelmét biztosítják. A szóban forgó intézkedések a bírói függetlenséghez kapcsolódó egyéb jogállamisági reformokkal együtt 27 „szupermérőföldkőben” testesülnek meg.

Magyarország helyreállítási és rezilienciaépítési tervét későn, 2022 decemberében fogadták el, ezért végrehajtása késedelmet szenvedett. A terv gyors és folyamatos végrehajtása megköveteli a bírói függetlenség megerősítésével és az Unió pénzügyi érdekeinek védelmével kapcsolatos 27 mérőföldkő teljesítését. A terv szerinti kifizetésekre mindaddig nem kerülhet sor, amíg ezeket a mérőföldköveket teljes mértékben és helyesen végre nem hajtják. Magyarország a REPowerEU keretében 701,6 millió EUR vissza nem térítendő támogatásban részesülhet. Magyarország e vissza nem térítendő támogatást és a további hiteltámogatást energetikai beruházásokra kívánja fordítani.

A zöld átállás kulcsprioritása a tervnek, amelynek allokációjából 48,1 %-ot éghajlat-politikai intézkedésekre fordítanak. A fenntartható közlekedés, az energetika, a vízgazdálkodás és a körforgásos gazdaság területén előirányzott sokrétű reformok és beruházások várhatóan jelentősen hozzájárulnak a zöld átálláshoz és a magyar gazdaság dekarbonizációjához.

A terv átfogó energetikai intézkedéscsomagja jelentős reformokkal és beruházásokkal segíti elő a megújuló energiaforrásokból származó energia elterjedését. Az előirányzott reformok meg fogják szüntetni a szélturbinák telepítésével kapcsolatos szabályozási akadályokat, „célterületeket” jelölnek ki a legszelesebb régiókban, és javítják a megújulóenergia-létesítmények engedélyezési eljárásait. A megújuló energiaforrásokból előállított energia biztonságos és rugalmas hálózati betáplálásának lehetővé tétele érdekében a terv beruházásokat irányoz elő a villamosenergia-hálózat fejlesztésére, tárolókapacitások létesítésére, 35 000 lakossági napelemes rendszer finanszírozására, valamint – a leghátrányosabb helyzetű településeken – naperőművek telepítésére. További intézkedések foglalkoznak a közlekedés fenntarthatóságával, a vízgazdálkodással és a körforgásos gazdasággal.

A terv előmozdítja a gazdaság és a társadalom digitális átalakulását, amelyet számos intézkedésbe beágyaz. Digitális átálláshoz kapcsolódó beruházásokat a terv legtöbb része (komponense) tartalmaz, a teljes allokáció 29,8 %-át digitális intézkedésekre kívánják fordítani. Számos intézkedés irányul az alapfokú oktatás, a szakképzés és a felsőoktatás digitális eszközökkel való ellátására, valamint bizonyos mértékben a digitális készségek fejlesztésére. A terv a közigazgatás, valamint az

egészségügyi, a közlekedési és az energiaágazat digitalizálására irányuló intézkedéseket is tartalmaz.

A reformok és beruházások célja az oktatás és képzés minőségének javítása, többek között a hátrányos helyzetű diákok és a kiszolgáltatott csoportok számára. A terv számos intézkedést tartalmaz a felsőoktatás és a szakképzés megerősítésére, például digitális tananyagok kidolgozását, digitális eszközök beszerzését és tantermek felújítását a szakképzésben részt vevő diákok számára. A tanári szakma vonzerejét növelő reformok egyebek mellett a közoktatásban dolgozó tanárok fizetésének fokozatos emelésére és szakmai előmenetelének biztosítására irányulnak. A terv a hátrányos helyzetű tanulók minőségi oktatáshoz való hozzáféréseinek javítása érdekében jogszabályi változtatásokat is előír.

A terv várhatóan javítani fogja az egészségügyi ágazat rezilienciáját. A terv e célból a kórházi ellátás korszerűsítésére, az alapellátás javítására, a digitális egészségügyi eszközök használatának kiterjesztésére és az egészségügyi információs rendszerek megerősítésére irányuló intézkedéseket tartalmaz. Az intézkedések elő fogják segíteni a megelőző ellátás javítását is.

A terv számos szakpolitikai területen indít kezdeményezéseket a fenntartható növekedés előmozdítása érdekében. Az innováció erősítése érdekében támogatja például a nemzeti laboratóriumok létrehozását, valamint a kutatási és fejlesztési együttműködés fejlesztését.

A terv kezdeményezésekkel járul hozzá a társadalmi és területi kohézióhoz. Ezek a 300 leghátrányosabb helyzetű település integrált gazdasági és társadalmi fejlesztésére irányulnak.

A terv az államháztartás javítására irányuló reformokat is tartalmaz. Az egyik kulcsfontosságú reform célja a nyugdíjrendszer közép- és hosszú távú költségvetési fenntarthatóságának előmozdítása és méltányosságának javítása

azáltal, hogy emeli a kisnyugdíjasok nyugdíját. Az adórendszer egyszerűsítése, az agresszív adótervezés kockázatának kezelésére irányuló intézkedések és a kiadások felülvizsgálata várhatóan növeli a gazdaság rezilienciáját.

A terv átfogó intézkedéseket tartalmaz a jogállamisággal kapcsolatos területeken. Idetartoznak többek között Magyarország kötelezettségvállalásai a kondicionalitási rendelet¹³ kapcsán 2022-ben előterjesztett 17 korrekciós intézkedés keretében, továbbá az igazságszolgáltatás függetlenségének megerősítésére, a döntéshozatal minőségének javítására, a szociális partnerek és az érdekelt felek hatékony bevonására, valamint a közérdekű információk átláthatóságának és elérhetőségének javítására irányuló reformok. E reformok végrehajtása hatékonyan kezelné a Magyarországnak tett országspecifikus ajánlásokat a jogállamiság területén, és az EU pénzügyi érdekeinek védelmét szolgálná. E reformok kulcselemei 27 „szupermércföldkőben” testesülnek meg. Ezek teljes mértékben és helyesen történő végrehajtásáig nem folyósítható kifizetés az RRF keretében Magyarországnak, későbbi visszafordításuk pedig megakadályozná az RRF keretében történő jövőbeli kifizetéseket.

A terv több intézkedést irányoz elő a korrupcióellenes keret megerősítésére. Idetartozik az Integritás Hatóság és a Korrupcióellenes Munkacsoport létrehozása, valamint az, hogy lehetővé válik az ügyészség vagy a nyomozó hatóság feljelentés elutasítására vagy büntetőeljárás megszüntetésére irányuló határozatainak bírói felülvizsgálata, továbbá egy új nemzeti korrupcióellenes stratégia elfogadása. A terv a döntéshozatali folyamat minőségét és átláthatóságát javító, valamint az érdekelt felek szisztematikusabb bevonását biztosító reformokat is tartalmaz.

Magyarország számos kötelezettségvállalása a bírói függetlenség megerősítését célozza. A

¹³ Lásd a Tanács (EU) 2022/2506 végrehajtási határozatát (2022. december 15.) az uniós költségvetésnek a jogállamisági elvek magyarországi megsértésével szembeni védelmét szolgáló intézkedésekről.

A helyreállítási és rezilienciaépítési terv kulcsfeladatai a 2023–2024-es időszakra

- Az összeférhetetlenség és a korrupció megelőzéséért és kontrolljáért, valamint a jogállamiság nyomon követéséért felelős szervek (pl. Integritás Hatóság, Korrupcióellenes Munkacsoport, Belső Ellenőrzési és Integritási Igazgatóság, a civil társadalom képviselőiből álló különböző munkacsoportok) létrehozása, valamint az EU pénzügyi érdekeit védő szigorú eljárások alkalmazásának megkezdése
- A bírói függetlenség megerősítése
- A közbeszerzési verseny javítása
- A döntéshozatal minőségének javítása, a szociális partnerek és az érdekelt felek hatékony bevonása, valamint a közérdekű információk átláthatóságának növelése
- A megújuló energiával kapcsolatos engedélyezési eljárások javítása, a szélerőművek telepítése előtt álló szabályozási akadályok felszámolása, a hálózati csatlakozási eljárás átláthatóságának javítása és a hálózati csatlakozás elérhetőségének növelése
- Beruházás a lakossági napelemes rendszerekbe, a fűtőkorszerűsítésbe, a tárolókapacitásokba és az intelligens fogyasztásmérőkbe
- A tanári hivatással, a digitalizációval és a kiszolgáltatott csoportok befogadásával kapcsolatos reformok végrehajtása az oktatási ágazatban
- Reformok végrehajtása az egészségügyi ágazatban, többek között a digitalizációba és a jövőbeli beruházások feltérképezésébe
- A 300 leghátrányosabb helyzetű település integrált gazdasági és társadalmi fejlesztése

terv e célból intézkedéseket fogalmaz meg i. a (bírák által vezetett) Országos Bírói Tanács szerepének és hatásköreinek jelentős megerősítésére (korlátozva a bírósági igazgatást érintő önkényes döntéseket), ii. a Legfelsőbb Bíróság működésének reformjára (védelmet nyújtva a politikai befolyás kockázatától), iii. a jogerős bírósági határozatok Alkotmánybíróság általi, hatósági kérésre történő felülvizsgálati lehetőségének a megszüntetésére, valamint iv. az előzetes döntéshozatal céljából az Európai Unió Bíróságához fordulás előtt álló akadályok felszámolására.

A terv végül reformokat irányoz elő a közbeszerzési verseny javítására is.

Magyarország kötelezettséget vállalt arra, hogy 15 %-ra csökkenti az egyajánlatos közbeszerzési eljárások magas arányát. Ennek elérése érdekében Magyarország az elvárás szerint átfogó teljesítménymérési keretrendszert alakít ki, folyamatosan nyomon követi az egyajánlatos közbeszerzési eljárások mértékét és értékeli ezek okait. Emellett a bevált gyakorlatokon alapuló cselekvési tervet dolgoz ki és hajt végre, javítja a folyamatban lévő közbeszerzési eljárások átláthatóságát, valamint megkönnyíti a mikro-, kis- és középvállalkozások részvételét a közbeszerzési eljárásokban

A MAGYARORSZÁG ELŐTT ÁLLÓ TOVÁBBI PRIORITÁSOK

Magyarország a helyreállítási és rezilienciaépítési tervben kezelteken túl is szembesül kihívásokkal. A hosszú távú növekedési kilátások biztosítása érdekében elengedhetetlen, hogy Magyarország i. kezelje a magas adósságfinanszírozási kiadásokkal, a külső versenyképességgel és a lakáspiaccal kapcsolatos makrogazdasági szakpolitikai problémákat, ii. javítsa üzleti környezetét és intézményeit, iii. korszerűsítse oktatási és egészségügyi rendszereit, és iv. előmozdítsa a zöld átállást, figyelembe véve a területi egyenlőtlenségeket. Magyarországnak foglalkoznia kell gazdaságának fossziliztüzelőanyag-függésével is, és fokoznia kell a lakóépületek – jelenleg alacsony szintű – energiahatékonyságát. Magyarországnak fokoznia kell továbbá a munkaerőpiaccal, az egészségüggyel, az oktatással és a készségfejlesztéssel kapcsolatos szakpolitikai ambícióit ahhoz, hogy eléje a szociális jogok európai pillérére vonatkozó nemzeti céljait. E kihívások kezelése hozzá fog járulni azon fenntartható fejlődési célok eléréséhez, amelyeket Magyarország még nem ért el, úgymint éhezés megszüntetése (2. cél), egészség és jóllét (3. cél), egyenlőtlenségek csökkentése (10. cél), felelős fogyasztás és termelés (12. cél), fellépés az éghajlatváltozás ellen (13. cél), valamint béke, igazság és erős intézmények (16. cél).

Az energiapolitika az energiabiztonságra összpontosít, de a dekarbonizációt is prioritásként kell kezelni

Magyarország energiaágazata továbbra is nagymértékben támaszkodik Oroszországra mind a fosszilis tüzelőanyagok beszerzése, mind a nukleáris beruházások és fűtőanyagok tekintetében. Magyarország energiamixének

több mint kétharmadát a kőolaj és a földgáz teszi ki. Magyarország gázfogyasztásának háromnegyedét az Oroszországból származó behozatal fedezi¹⁴. Földrajzi elhelyezkedése miatt Magyarországnak nincs közvetlen hozzáférése a tengerentúli cseppfolyósított földgázhoz (LNG), és ezért az orosz gázimportra támaszkodik. Magyarország nagy, 6,3 milliárd köbméter gáztárolási kapacitással rendelkezik, és az elmúlt télen teljesítette gáztárolási kötelezettségeit. Az orosz nyersolaj az ország kőolajimportjának mintegy 60 %-át teszi ki, és az egyetlen finomító továbbra is nagyrészt az Oroszországból származó olajimportra támaszkodik. Az Adria gázvezeték kapacitásának a szomszédos országokkal való szorosabb együttműködés révén történő bővítése javítaná Magyarország alternatív olajforrásokhoz való hozzáférését. Ezenkívül az orosz nyersolajtól való függés megszüntetése céljából Magyarországnak beruházásokat kell végrehajtania, hogy lehetővé tegye a jelenleg szinte kizárólag az Ural típusú nyersolaj feldolgozására alkalmas finomítók számára a nem orosz olaj feldolgozását.

Magyarország fosszilis tüzelőanyagoktól való függőségének csökkentése alapvető része az ellátásbiztonság garantálásának. Magyarország végrehajtott néhány intézkedést, például korlátozta az állami szektor fogyasztását és kétszintűvé tette a lakossági árrendszert. Ezen intézkedések és egyéb tényezők hatására 2022 augusztusa és 2023 januárja között az

¹⁴ Eurostat. 2020-ban Magyarország Oroszországból származó földgázimportja a teljes földgázimport 95 %-át tette ki. Ugyanakkor Magyarország jelentős mértékben exportált földgázt a szomszédos országokba. Az említett energiaexportot leszámítva Magyarország Oroszországtól való importfüggősége a földgáz esetében a bruttó belföldi felhasználás 76 %-át tette ki. Ez a becslés azzal a feltételezéssel készült, hogy a hazai termelést és a harmadik országokból származó importot teljes egészében belföldön használják fel.

előző öt év átlagához képest mintegy 21 %-kal csökkent a gázfogyasztás. A gazdaság szén-dioxid-mentesítésére irányuló átfogó strukturális erőfeszítések azonban hiányoznak. A fosszilis tüzelőanyagok támogatásának GDP-hez viszonyított aránya Magyarországon az egyik legmagasabb az EU-ban. Az energiaárak csökkentek, de a következő télen érvényes szintjük nehezen előrejelezhető, ami miatt további folyamatos erőfeszítésekre van szükség a gázkereslet strukturális csökkentése érdekében.

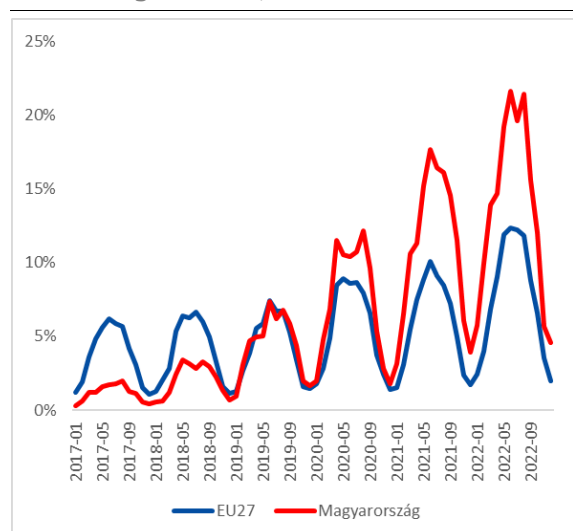
A megújuló energiaforrásokat hasznosító villamosenergia-termelő létesítmények száma jelentősen nőtt, de a hálózati kapacitás korlátai akadályozzák a további gyors telepítést. Magyarországon az elmúlt években meredeken nőtt a napenergia-kapacitás, amelynek a villamosenergia-termelésben való részesedése 2022-ben 13,7 % volt, szemben a 7,6 %-os uniós átlaggal (3.1. ábra). A gazdaság fokozódó villamosítása és a további energiaigényes beruházások várhatóan növelni fogják a magyarországi villamosenergia-keresletet. Ez további kihívást jelent Magyarország számára, amelynek már most is importálnia kell az éves villamosenergia-fogyasztás mintegy egyharmadát. Az energiakereslet növekedése ellenére az energetikai infrastruktúra-beruházások szintje az elmúlt évtizedben uniószerthez az egyik legalacsonyabb volt, a régióbeli országok szintjének felét sem érte el¹⁵. A tiszta megújuló villamosenergia-termelés fejlesztése szempontjából jelentős problémát jelent, hogy a villamosenergia-hálózat elosztási és átviteli kapacitásai korlátozottak, és hiányoznak a képességek a decentralizált, időjárásfüggő villamosenergia-termelés keresletének és kínálatának összehangolására. A hálózati beruházásokat azonban szabályozási intézkedések hátráltatják. Egy kormányrendelet jelenleg megakadályozza az energiaszabályozót abban, hogy olyan hálózati díjakat határozzon meg, amelyek fedeznék a hálózatkarbantartás költségeit. A hálózat megújulóenergia-kapacitásának

optimalizálására az uniós kiegyenlítő piaccal való megfelelő integráció is lehetőséget adna, e lehetőség azonban egyelőre kihasználatlan.

A szabályozási környezet számos kihívás elé állítja a megújuló energia fejlesztését. Az elmúlt évtizedben a korlátozó szabályozások és engedélyezési eljárások miatt gyakorlatilag megállt a szélenergia-termelő kapacitások bővítése. A nem háztartási méretű naperőművek számára 2020 óta nem engedélyezik a hálózatba történő feltáplálást, 2022 nyarán pedig további korlátozások léptek hatályba. 2021 áprilisa óta nem osztottak ki új csatlakozási jogot napelemparkok számára. A kormány 2022 utolsó negyedében határozatlan időre felfüggesztette a háztartási méretű kiserőművek általi, hálózatba történő feltáplálás lehetőségét. Noha Magyarország vállalta, hogy 2024 végéig megszünteti ezt a tilalmat, a hálózati csatlakozási szabályok hirtelen módosítása bizonytalanságot teremtett, és akadályozza a háztartási napenergia-rendszerek kiépítését. A bizonytalanságot tovább növeli, hogy a kormány az újonnan telepített háztartási napelemek tekintetében 2022 októberében megszüntette az eddigi kedvező feltáplálási tarifákat, az új díjszabást azonban még nem ismertette. A megújuló energiaforrások jelentős és gyors bővítése – különösen az új szélenergia-kapacitások, valamint a geotermikus energiában és a biometán-termelésben rejlő kiaknáztatlan potenciál révén – támogatná a gazdaság villamosítását és a fosszilis tüzelőanyagok háttérbe szorítását.

¹⁵ Magyarország villamosenergia- és gázberuházásai 2013 és 2021 között évente átlagosan a GDP 0,6 %-át tették ki, szemben a régióbeli országokra jellemző 1,3 %-kal.

3.1. ábra: **A napenergia aránya a teljes villamosenergia-termelésben Magyarországon és a 27 tagú EU-ban, havi szinten**

Forrás: Eurostat

Az épületek energiahatékonysági mélyfelújítása kulcsfontosságú a további energiatakarékosság szempontjából.

A lakóépületek energiahatékonysága alacsony, energiaigényük így a teljes energia- és földgázfogyasztás mintegy felét teszi ki. Az energiafogyasztás csökkentése nemcsak az orosz fosszilis tüzelőanyagoktól való függőséget, hanem az üvegházhatást okozó gázok és más légszennyező anyagok kibocsátását is csökkentené. 2022 nyaráig a csökkentett energiaárak a legalacsonyabbak között voltak az EU-ban, ami nem ösztönözte a háztartásokat energiahatékonysági felújítások elvégzésére. A 2022. augusztusi módosítás óta a csökkentett árak csak az átlagos háztartási fogyasztás mértékéig alkalmazandók. A rezsicsökkentési rendszer azonban még e jelenlegi formájában sem teszi lehetővé az árjelzési mechanizmus megfelelő működését, és nem ösztönöz kellőképpen az energiatakarékosságra. Az árplafonokat egységesen alkalmazzák valamennyi háztartásra. A támogatott hatósági árak előnyeiből a magas jövedelmű háztartások is részesülnek, míg az alacsony jövedelmű családok otthona gyakran kevésbé energiahatékony. Az alacsony jövedelmű háztartásokra irányuló célzott programok hatékonyabban támogatnák mind a kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartásokat, mind az energiamegtakarítást. Magyarországnak ambiciózus

energiahatékonysági intézkedéseket kell hoznia ahhoz, hogy elérje a 2030-ra kitűzött céljait és megőrizze gazdaságának versenyképességét. Ezen intézkedéseket az építőiparra és különösen a lakóépületekre kell összpontosítani. Az energiahatékonysági intézkedések előmozdításával és a kiskereskedelmi árjelzések erősítésével ez a megtakarítás tartósabbá válhatna, és megvédhetné a magyar energiarendszert a jövőbeli kínálati és ársokkaktól.

A zöld átálláshoz szakemberek kellene, és az átalakuló ágazatok munkavállalóit is át kell képezni.

2022-ben 31 olyan szakmában volt munkaerőhiány, amelynek speciális készségei vagy ismeretei nélkülözhetetlenek a zöld átálláshoz. „Zöld munkahelyek” jelenleg inkább a bioüzemanyag- és biomassza-ágazatokban találhatók. A nap-, szél- és geotermikusenergia-ágazat munkahelyei együttvéve a megújulóenergia-ágazat munkahelyeinek kevesebb mint egytizedét teszik ki. A geotermikus potenciál kiaknázása, a nap- és szélenergia-termelés további bővítése, a hőszivattyúk elterjesztése és az energiahatékonysági tevékenységek fokozása több zöld munkahelyet teremtené. A nettó zéró gazdaságra való átállás felgyorsítását és méltányosságát a szakpolitika alapvetően a zöld átálláshoz szükséges és a leginkább érintetteket célzó továbbképzéssel és átképzéssel, valamint a befogadó munkaerőpiacok előmozdításával tudná biztosítani. Az alkalmazkodási folyamatot az Igazságos Átmenet Alap támogathatná.

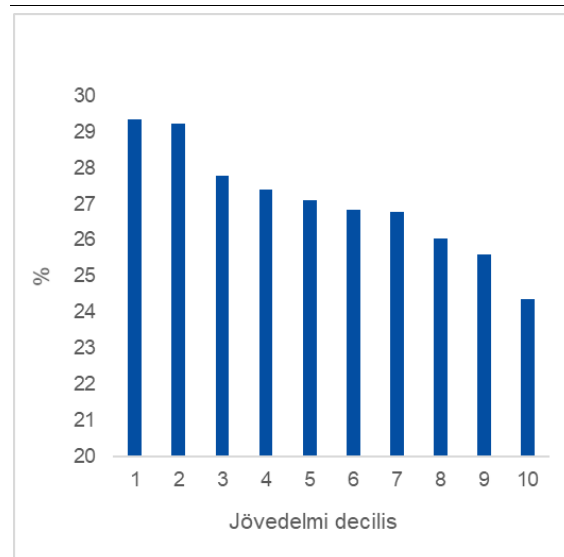
A hátrányos helyzetű csoportok nehezen férnek hozzá a megfelelő szociális, oktatási, egészségügyi és álláskeresési szolgáltatásokhoz

A szegénységi mutatók vegyes képet mutatnak. Bár az elmúlt évtizedben javultak az általános szegénységi mutatók, egyes hátrányos helyzetű csoportok – például az alacsony jövedelmű háztartások, a gyermekek, a fogyatékkal élő személyek, a romák és a távoli vidéki településeken élők – relatív helyzete romlott. A hátrányos helyzetű csoportok nehezen férnek hozzá a megfelelő szociális támogatáshoz, oktatáshoz, egészségügyi ellátáshoz és álláskeresési támogatásokhoz. Magyarország a súlyos anyagi és szociális nélkülözésben élők aránya tekintetében a négy legrosszabbul teljesítő tagállam közé tartozik. A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya és a súlyos anyagi és szociális nélkülözésben élők aránya tekintetében jelentős különbségek vannak az egyes régiók között. Az adórendszer a magas jövedelemadó-kulcs és a magas fogyasztási adók miatt aránytalanul nagy terhet ró az alacsonyabb jövedelmű munkavállalókra. Az alacsony jövedelmű háztartások fő jövedelemforrásai az elmúlt évtizedben nem tartottak lépést a megélhetési költségekkel. A magyarországi minimumjövedelem az egyik legalacsonyabb az EU-ban (a szegénységi küszöb 21 %-a és az alacsony keresetűek jövedelmének 16 %-a, szemben az uniós 59 %-kal és 47 %-kal). A kapcsolódó nemzeti célok eléréséhez – 2030-ig az anyagi és szociális nélkülözésben élő gyermekes családok arányának 13 % alá csökkentéséhez, és ezáltal legalább 292 000 ember szegénységből és társadalmi kirekesztettségéből való kiemeléséhez – további erőfeszítésekre van szükség.

Az energia- és élelmiszerárak közelmúltbeli emelkedése aránytalanul nagy terhet ró az alacsony jövedelműekre. 2022 januárjában árstopot vezettek be bizonyos alapvető élelmiszeripari termékekre, de az élelmiszerárak 2022. évi emelkedése még így is a legmagasabbak

között volt az uniós tagállamok között (47,9 % a 17,8 %-os uniós átlaggal szemben). Ez különösen a legszegényebb családokat érintette (3.2. ábra), amelyek jövedelmük legnagyobb hányadát élelmiszerre költik. 2022-ben, az energiaárak megsokszorozódását követően a háztartások átlagon felüli gáz- és villamosenergia-fogyasztása tekintetében megszűnt a 2013-ban bevezetett árplafon. A háztartások jövedelme és energiafogyasztása között azonban korlátozott a korreláció. Az alacsony jövedelmű családok gyakran kevésbé energiahatékony otthonokban élnek¹⁶. Az alacsony jövedelmű háztartások célzott közvetlen támogatása hatékonyabb lenne a családok megsegítésében, mint az árplafon.

3.2. ábra: Inflációs ráta jövedelmi decilisek szerint, 2022. december

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

A munkaerőpiacot egyszerre jellemzi a munkaerőhiány és a kihasználatlan munkaerő. Az új gyárak sokszor nehezen találnak helyi munkavállalókat, és ezért más hazai régiókból vagy külföldről toboroznak munkavállalókat. Az általános foglalkoztatási ráta viszonylag magas, ugyanakkor egyes hátrányos helyzetű csoportok, például a romák, az alacsony képzettségűek, a gondozási feladatokat ellátó nők és a

¹⁶ Tóth, Jäger, Kovalszky, Bóday, Ádám és Kincses (2023): A magyarországi háztartások energiafogyasztásának jellemzői az orosz-ukrán háború árnyékában, Statisztikai Szemle 101: 118–144. o.

fogyatékossgal élő személyek nehezen találnak állást, ami az oktatás, a képzés, a szociális segítségnyújtási rendszerek és az álláskeresőket támogató struktúrák hiányosságaira vezethető vissza.

Az oktatási rendszer nem képes egyenlő esélyeket biztosítani a diákoknak a szükséges készségek elsajátítására. A 15 évesek mintegy negyede gyengén teljesít az alapkészségek terén, ami megnehezíti jövőbeli továbbképzésüket és átképzésüket, valamint foglalkoztathatóságukat. A hároméves szakiskolák tanulóinak teljesítménye jelentősen elmarad az országos átlagtól, és az alapkészség-fejlesztésre fordított órák alacsony száma miatt teljesítményük javulása nem biztosított 17 éves korukig, tanulmányaik befejezéséig. A szakképzésben részt vevők kevesebb mint egyharmada tanul munkahelyi környezetben, ami az egyik legalacsonyabb arány az EU-ban¹⁷. A korai iskolaelhagyók aránya szintén magas, és az elmúlt évtizedben nem javult. A legalább alapszintű digitális jártassággal rendelkező magyarok aránya elmarad az uniós átlagtól, de a hátrányos helyzetű csoportok körében sokkal rosszabb a helyzet.

A helyreállítási és rezilienciaépítési terv oktatási intézkedéseinek eredményességét néhány párhuzamos fejlemény ronthatja. A kormány a tervben foglalt reformok részeként vállalta, hogy a közoktatásban dolgozó tanárok fizetését 2025-ig a felsőfokú végzettséggel rendelkezők átlagfizetésének legalább 80 %-ára emeli, az Európai Szociális Alap Plusz társfinanszírozásával. Ezen intézkedés célja a tanári szakma vonzerejének növelése, néhány más tényező és kezdeményezés azonban ezzel ellentétes hatást fejt ki. Ezek közé tartozik a tanárok magas munkaterhelése, az iskolai autonómia alacsony szintje, a sztrájkjog korlátozottsága és a tanárok munkakörülményeit nehezítő közelmúltbeli törvénytervezet (az úgynevezett „státusztörvény”).

Az álláskeresői ellátások és szolgáltatások elégtelen szintje miatt a hátrányos helyzetű csoportokat a lemorzsolódás veszélye fenyegeti. Bár a munkanélküliségi ráta alacsony, az alacsony alapkészségekkel rendelkező álláskeresők aránya több mint kétszerese az országos átlagnak. Az álláskeresőségi átlagos időtartama 2022-ben 16 hónap volt, és a nyilvántartott álláskeresők 40 %-a nem részesül ellátásban. Az álláskeresői járadék rövid, három hónapos időtartama megnehezíti az állami foglalkoztatási szolgálat munkaközvetítési és továbbképzési tevékenységeit, valamint az emberek munkába, képzésbe való bevonását elősegítő hatékony intézkedésekhez való hozzáférést. A továbbképzés szükségessége ellenére az előző 4 héten felnőttképzési tevékenységben részt vevők aránya alacsony, 2021-ben 5,9 % volt, szemben az EU-s 10,8 %-kal, és még alacsonyabb az alacsony képzettségűek és a munkanélküliek esetében. Magyarországnak ezen a területen jelentős beruházásokra van szüksége ahhoz, hogy a szociális jogok európai pillérével összefüggésben elérje a felnőttképzésben való részvételre vonatkozó, 2030-as nemzeti célkitűzést.

A szociális párbeszéd tekintetében Magyarország továbbra is a leggyengébben teljesítők között van az EU-ban, és az utóbbi időben további kihívásokkal szembesült. A fő háromoldalú szerv (a Versenyszféra és a Kormány Állandó Konzultációs Fóruma) elsősorban olyan tájékoztatási és konzultációs fórumként működik, hivatalos jogi keret nélkül, ahol a minimálbér megállapításán kívül nem zajlik érdemi párbeszéd. Ülései szórványosak (2022-ben nyolcszor ülésezett). A 2022 májusában elfogadott új jogi rendelkezések olyan magas szinten határozzák meg a tanárok által nyújtandó még elégséges szolgáltatás szintjét, amely hatástalanná teszi a tanárok sztrájkját, és ezáltal súlyosan korlátozza a tanárok kollektív fellépéshez való jogát. Ezen túlmenően a 2023 januárjában társadalmi egyeztetés nélkül bevezetett új jogszabály kibővítette a munkáltatók azon lehetőségét, hogy felmondjanak a munkafeltételeik miatt polgári elégedetlenséggel tiltakozó tanároknak.

¹⁷ A szakképzésben részt vevők kevesebb mint egyharmada tanul munkahelyi környezetben, ami az egyik legalacsonyabb arány az EU-ban.

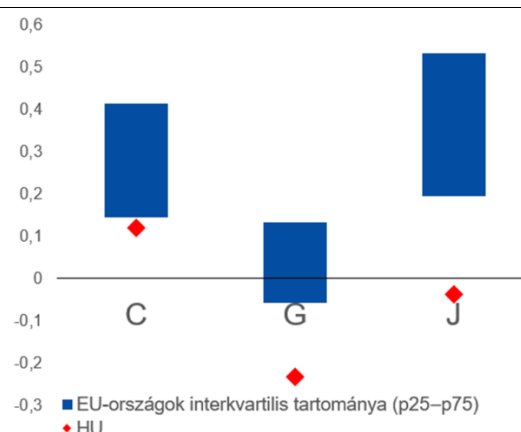
Az üzleti környezet egyenlőtlen, és a szabályozás bizonytalansága hátráltatja

Az üzleti környezet egyes jellemzői kedvezőek a vállalkozások számára. A magyar társaságiadó-kulcs a legalacsonyabb az EU-ban, és a kormány jelentős támogatást nyújt a vállalatok beruházási projektjeihez, néha akár a beruházási költségek 10 %-át meghaladó mértékben. Emellett jelentős állami támogatások állnak rendelkezésre a vállalatok K+F tevékenységéhez is (mértékük az EU-ban a második legmagasabb, a vállalkozások K+F-tevékenységének 16 %-át az állam finanszírozza). A munka adóterhe 2016 óta jelentősen csökkent, és a vállalkozások a munkaügyi szabályozás lazítása óta kedvező helyzetben, rugalmasan alakíthatják létszám- és bérpolitikájukat. Ezek a tényezők valószínűleg hozzájárultak ahhoz, hogy az elmúlt évtizedben a teljes hozzáadott értéken belül megnőtt a tőkejövedelem aránya (2011–2021 között mintegy 43 %-ról 48 %-ra), és Magyarországot vonzó helyszínné tették a globális értékláncok munkaerő-igényes, költségérzékeny termelési folyamatai számára. Magyarország emellett lehetőséget nyújt a határokon átnyúló adóoptimalizálásra is (további részletekért lásd a 19. mellékletet).

Egyes vállalkozások és iparágak azonban kedvezőtlen üzleti környezettel szembesülnek. A bizonyos iparágak és vállalkozások tekintetében hirtelen, előzetes konzultáció nélkül bevezetett adók, árplafonok és személyre szabott szabályozások gyengítik a jogbiztonságot és ellehetetlenítik az üzleti tervezést. Az ágazatspecifikus adókból származó költségvetési bevételek a GDP 1,5 %-ának felelnek meg, míg az érintett ágazatok a magánszektor bruttó működési eredményének csupán 10 %-át képviselik. Összehasonlításképpen, a társasági adó, amelynek adóbázisa tízszer nagyobb, a GDP 1,2 %-ának megfelelő mértékben járul hozzá a költségvetéshez. A kormány 2020 óta a rendkívüli „veszélyhelyzeti” hatáskört is arra használja, hogy hirtelen, előzetes konzultáció nélkül vezessen be ágazatspecifikus adókat, árellenőrzéseket és egyéb szabályozásokat. A

közelmúltban például közigazgatási árplafonokat és 90 %-os nyereségadót vetett ki a cement és kerámia építőanyagok gyártására, vagyis olyan iparágakra, amelyekben magas a külföldi tulajdon aránya. 2022 decemberében a kormány hirtelen megemelte a biztosítók és a gyógyszeripari vállalatok adóterheit. A további ágazatspecifikus adók bevezetése miatt 2022-ben megfordult az adónemek számának korábbi kedvező, csökkenő trendje¹⁸. A bankokat terhelően kamatplafont vezettek be a változó kamatozású jelzáloghitelekre, ami hitelnyújtási képességükre és nyereségességükre is kihat. Bizonyos vállalkozásokra közigazgatási ellenőrzésekkel, bírságokkal és önkényes döntésekkel – például engedélyek visszatartásával – gyakoroltak nyomást. Úgy tűnik, hogy a hatóságok önkényes intézkedéseivel szemben nem áll rendelkezésre hatékony jogorvoslat.

3.3. ábra: A munkaerő vállalatok közötti elosztásának hatékonysága egyes iparágakban

(1) A pozitív (negatív) adat azt jelzi, hogy a foglalkoztatás az átlagos termelékenységi szint feletti (alatti) cégekre koncentrálódik. (2). Ágazatok: C: Feldolgozóipar, G: Kereskedelem, J: Információ, kommunikáció.

Forrás: Európai Bizottság, az Orbis 2018. évi adatai alapján

A kiskereskedelmi ágazat továbbra is ki van téve a kiszámíthatatlan szabályozásnak. A 400 négyzetméternél nagyobb üzletek létesítésének vagy megváltoztatásának engedélyezési feltételei nem tűnnek átláthatónak, és a bírósági

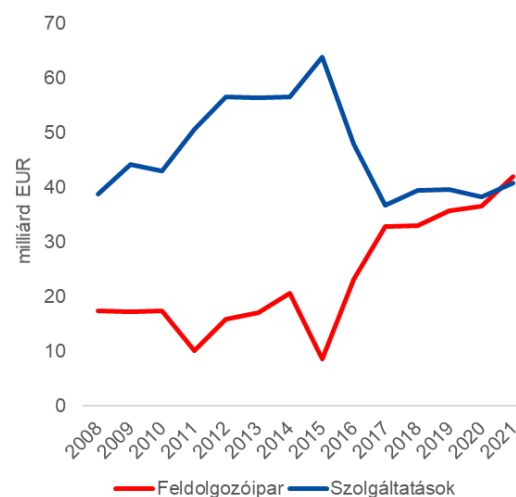
¹⁸ Az adónemek száma 2016 és 2021 között 60-ról 51-re csökkent, majd 2022-ben 59-re emelkedett.

felülvizsgálat rendelkezésre állása kérdéses. A kiskereskedelemre vonatkozó szabályok gyakori módosítása tartósan destabilizálta az üzleti környezetet. Egyedi kiskereskedelmi korlátozások, pl. a konkrét élelmiszerekre vonatkozó árstopok bevezetése, a nagyon progresszív kiskereskedelmi adó¹⁹ és a nagy élelmiszer-áruházak esetében kötelezően előírt heti akciók visszafogják a hatékonyságnövekedést és hátráltatják a versenyt. Így például a magyar kiskereskedelemben a foglalkoztatás jellemzően a kevésbé termelékeny cégekre koncentrálódik, szemben a legtöbb uniós országgal (lásd a 3.3. ábrát). Úgy tűnik, hogy a célkitűzés ellenére a közelmúltban bevezetett árplafonok nem tudták megfékezni az inflációt, amely továbbra is a legmagasabb az EU-ban. A kiskereskedelmi adó aránytalanul nagy terhet ró a magyarországi székhellyel nem rendelkező nagyobb vállalkozásokra. Ezen vállalkozások szerint az árplafonok végrehajtásával kapcsolatban is aránytalan végrehajtási intézkedések vonatkoznak rájuk.

Az állam bizonyos ágazatokban a piaci szerkezetet is aktívan befolyásolja. A kormány gyakran él azzal a hatáskörével, hogy bizonyos tranzakciókat „nemzetstratégiai jelentőségűnek” minősítve mentesítse azokat az összefonódás-ellenőrzés alól. Ennek eredményeként az ilyen ügyleteknek a gazdaságra, a versenyre és az egységes piacra gyakorolt hatásáról nem készül értékelés. E mentességek kritériumai nincsenek átlátható módon meghatározva, és nem létezik hivatalos eljárás e kritériumok vagy maga a döntés megtámadására. 2014 óta több mint 30 ilyen beavatkozásra került sor. Ezek a beavatkozások jellemzően arra irányulnak, hogy elriasszák vagy korlátozzák az uniós és a külföldi befektetéseket, gyakorlatilag lehetővé téve az állami tulajdonú vállalatok vagy a kormányhoz szorosan kötődő magáncégek számára egyes vállalkozások felvásárlását²⁰. Ennek eredményeként a külföldi tulajdon

kárára megnőtt az állami vagy állambarát belföldi tulajdon a banki, a távközlési, a közüzemi, a média-, valamint a televíziós és rádiós szolgáltatások terén. A kormánytagok bejelentései alapján hasonló ügyletekre lehet számítani a biztosítási, a kiskereskedelmi és a közlekedési ágazatban, különösen a Budapest Airport tekintetében. A szabályozási hatáskör kihasználásával számos szolgáltatás – például tankönyvkiadás, a termékenységi klinikák, a készpénzszállítás, a dohánykereskedelem – olyan állami vagy magánvállalatok feladatává vált, amelyeket kifejezetten erre a célra hoztak létre, és amelyek verseny nélkül működnek. A szóban forgó üzleti tranzakciók jelentős mértékben külföldi – sokszor más tagállambeli – befektetőket érintenek, és ezáltal súlyosan érintik a belső piac elveit. A külföldi tőke és know-how jelenlétének visszaszorulása (3.4. ábra) – különösen a nagy hozzáadott értéket képviselő iparágakban, például a banki ágazatban és a távközlésben – azzal a veszéllyel jár, hogy korlátozza Magyarország lehetőségeit a termelékenység növekedése és az innováció terén.

3.4. ábra: FDI-állomány Magyarországon, 2008–2021

(1) Szolgáltatások: NACE Rev2 kód: G, H, I, J, K, L, M, N, O, P, Q, R, S)

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

Kevés a magasan képzett munkavállaló. Az oktatási rendszer képes lehet elegendő munkaerőt biztosítani az alacsony hozzáadott értékű termékek gyártói számára, de a nagyobb termelékenység eléréséhez több egyetemi végzettséggel rendelkező hallgatóra van szükség. A kormány szinte valamennyi

¹⁹ Az árbevételre kivetett adó mértéke 0,5 milliárd forintig 0 %, 30 milliárd forintig 0,15 %, 100 milliárd forintig 1 %, 100 milliárd forint felett pedig 4,1 %

²⁰ Például 2023 februárjában az állam és egy kormányhoz közeli magáncég 1,9 milliárd EUR-ért megvásárolta a Vodafone-t, a második legnagyobb magyarországi távközlési vállalatot.

egyetem irányítási struktúráját módosította²¹, azzal a célkitűzéssel, hogy fokozza teljesítményüket. Az egyetemeket irányító közérdekű vagyonkezelő alapítványok kuratóriumait politikusokkal és kormányközeli személyekkel töltötték fel, és a kuratóriumok feladatköröket vettek át a tudományos közösségektől. Az egyetemek tudományos szabadságának csökkenése, valamint a képzett kutatók és tudósok hiánya negatív hatással van a K+F tevékenységre. Az állami intézmények K+F-re fordított kiadásai nagyon alacsonyak, és szinte teljes egészében az EU-ból származnak. Ez kihat a gazdaság versenyképességére.

A prudens költségvetési politika biztosítása olyan prioritás, amely szilárdabb költségvetési keretet igényel

Az elmúlt évek költségvetés-tervezési gyakorlata felerősítette a költségvetési politika prociklikusságát²². 2016 óta az éves költségvetéseket nyár elején – az OECD-országokban szokásosnál hónapokkal korábban – fogadták el. A költségvetések korai elkészítése miatt csökkent a költségvetési előrejelzések minősége és megbízhatósága, ami végül többször is a növekedés vártnál kedvezőbb alakulásához és így többletbevételekhez vezetett. Ezek a többletbevételek az éves költségvetési törvényekbe ágyazott különféle rugalmassági szabályok révén lehetővé tették a

diszkrécionális kiadásoknak a költségvetési előirányzatokat/plafonokat meghaladó növelését, ami az elfogadott költségvetésekben eredetileg tervezettnél prociklikusabb költségvetési irányvonalat eredményezett (lásd a 2020. évi országjelentést és a 2023. évi részletes vizsgálat III. fejezetét). Gyakran hoztak a költségvetési év végén eseti jellegű kiadási döntéseket, vagy azokat az év során kormányrendeletek útján, megfelelő parlamenti felügyelet és nyilvános konzultáció nélkül fogadták el, ezáltal csökkentve a költségvetés átláthatóságát. A költségvetések rendszerint nagy tartalékokat tartalmaztak, amelyeket a hivatalos hiánycél betartása esetén elköltöttek. A költségvetés tervezésének és végrehajtásának ezen aspektusai növelték annak valószínűségét, hogy kedvező gazdasági időszakokban magas hiány alakuljon ki.

A költségvetési keret nem biztosít kellően szilárd alapot a prudens és átlátható költségvetési politikához. Az uniós költségvetési irányítási mutatók szerint Magyarország nemzeti költségvetési szabályainak és középtávú költségvetési keretének kialakítása az egyik leggyengébb az EU-ban. A középtávú tervekben meghatározott éves hiánycélokat gyakran felülvizsgálják és csak korlátozott mértékben veszik figyelembe a költségvetés hosszabb távú tervezésekor. A nemzeti szintű költségvetési politika tényleges korlátozására az Alaptörvényben meghatározott adósságsökkentési szabály hivatott²³. Ez a szabály azonban prociklikus jellemzőkkel bír, mivel visszafogott növekedés és infláció esetében visszafogja a költségvetési politikát, magasabb növekedés és infláció mellett viszont lehetővé teszi a kiadások növelését és az adók csökkentését. A 2011. évi stabilitási törvényben meghatározott, a költségvetési egyenlegre vonatkozó szabályok – amelyek célja, hogy az éves költségvetéseket a 3 %-os hiányplafonhoz és az uniós költségvetési

²¹ A legtöbb magyarországi állami egyetem irányítását és finanszírozását magán vagyonkezelői alapítványokra ruházták át. Továbbá az egyetemi alkalmazottak közalkalmazotti jogviszonya munkaviszonnyá alakult, ami csökkenti az elbocsátással szembeni védelmüket. Minden fontos döntést a kuratóriumok hoznak meg, amelyek tagjai szoros kapcsolatban állnak a kormánnyal, amely életre szóló megbízással nevezi ki őket.

²² A költségvetési politika akkor tekinthető prociklikusnak, ha a kormány kedvező gazdasági időszakokban növeli a kormányzati kiadásokat és csökkenti az adókat, recesszió idején viszont csökkenti a kiadásokat és növeli az adókat. A prociklikus szakpolitikák felerősítik a gazdasági vagy pénzügyi ingadozásokat, és hozzájárulhatnak a gazdaság sebezhetőségének kialakulásához.

²³ Az adósságszabály szerint, ha az államadósság meghaladja a GDP 50 %-át, a Parlament csak olyan törvényt fogadhat el a központi költségvetésről, amely rendes gazdasági körülmények között a GDP legalább 0,1 %-ának megfelelő adósságsökkentést eredményez.

szabályokban meghatározott középtávú költségvetési célhoz igazítsák – csak kiegészítő szerepet játszanak a költségvetés elfogadásakor²⁴. A nemzeti Költségvetési Tanács megbízatása korlátozott, elemzési kapacitása csekély, ezért a testület kevésbé hatékonyan tud szerepet vállalni a költségvetési kérdésekről folytatott nyilvános vitákban. A költségvetési keret további elemzése a részletes vizsgálat tematikus fejezetében található.

A lakáspolitikák a kínálatnál nagyobb mértékben növelték a keresletet és az árakat

Az elmúlt évtizedben Magyarországon erőteljesen emelkedtek a lakásárak, a lakáskínálat viszont korlátozott maradt.

A lakásárak Magyarországon az elmúlt évtizedben megduplázódtak. A lakások megfizethetősége egyre égetőbb probléma, mivel a lakhatási költségek jövedelemhez viszonyított aránya ma már meghaladja a 2008–2009-es globális pénzügyi válság előtti csúcst. Ezzel szemben a lakásépítési tevékenység történelmi szinten alacsony maradt, és nem képes kielégíteni a lakásigényt. A szigorúbb finanszírozási feltételek miatt ugyanakkor 2022 nyara óta meredeken visszaesett a lakásügyletek és a jelzáloghitel-kérelmek száma, ami előrevetíti a lakásárak korrekcióját és az építési tevékenység lassulását.

A gyengén célzott lakástámogatási rendszer hozzájárult a közelmúltbeli áremelkedésekhez. A vissza nem térítendő támogatásokból és támogatott hitelekkel álló lakástámogatási rendszert 2016-ban jelentősen kibővítették. A rendszer intézkedései ma már kevésbé célzottak, így azokat a

lakástulajdonnal már rendelkező, magasabb jövedelmű háztartások akár befektetési célokra is igénybe vehetik. 2022-ben a támogatott hitelek az összes lakossági hitelfolyósítás 37 %-át tették ki. Ez a rendszer egyelőre érvényben marad, de a kormány szerint 2023 későbbi szakaszában sor kerülhet reformjukra.

A szabályozás bizonytalansága visszafogta a lakáskínálatot.

Az új lakások áfakulcsa 2016 óta ötször módosult, mivel az ideiglenes adócsökkentést többször meghosszabbították, és egyes barnamezős projektek esetében új csökkentést vezettek be. Az új épületekre vonatkozó szigorúbb energiahatékonysági előírások alkalmazásának megkezdését háromszor is elhalasztották. A lakásépítést az építőipar munkaerő- és alapanyaghiánya is korlátozza, amit tovább súlyosbít, hogy a nagy volumenű állami beruházások évek óta felnyomják a költségeket.

A lakásbérleti piacon az alulszabályozottság és a szociális bérlakások hiánya okoz nehézségeket.

A lakhatásért felelős intézményrendszer és szakpolitika a lakástulajdont favorizálja. A bérleti piacok fejlesztése enyhíthetné a munkaerőhiányt a gyorsan fejlődő régiókban, mivel növelné a munkavállalók mobilitását, és megfizethetőbbé tenné a lakhatást a fiatalok és az alacsony jövedelmű háztartások számára. Jelenleg a háztartások mintegy 8 %-a bérlő, és 3,5 %-uk fizet támogatott bérleti díjat. Magyarországon lazán szabályozzák a lakásbérletet, ami akadályozhatja a hosszú távú szerződések megkötését. A bérbeadást továbbá magas áfakulcs terheli, ami még inkább eltántorítja a szakmai befektetőket a magánbérleti piacoktól. A szabályozás nem rendezi egyértelműen a bérleti szerződés feleinek felelősségi köreit, és nem rendelkezik hatékony vitarendezési mechanizmusokról sem²⁵. A szociális bérlakások kínálata korlátozott, az önkormányzati tulajdonban lévő lakások száma 2021-ben a lakásállomány 2,3 %-át tette ki.

²⁴ A költségvetési keretben a költségvetési egyenlegre vonatkozó szabályok kisebb jogi erővel bírnak, mivel előzetes be nem tartásuk nem akadályozza meg az Országgyűlést a költségvetés elfogadásában, és utólagos be nem tartásuknak sincsenek előre meghatározott következményei (ezeket a Covid19-válság óta a nemzeti mentesítési rendelkezések deaktiválták).

²⁵ Lásd pl. MNB (2019): Lakáspiaci jelentés 2019. május., Magyar Nemzeti Bank. Lásd még: Habitat (2020): Feketelakás 3.0, Habitat for Humanity Magyarország.

FŐBB MEGÁLLAPÍTÁSOK

Magyarország helyreállítási és rezilienciaépítési tervének intézkedései számos strukturális kihívást kezelnek az alábbiak révén:

- a nyugdíjrendszer reformja az államháztartás hosszú távú fenntarthatóságának javítása érdekében, megőrizve a nyugdíjak megfelelő szintjét, elsősorban a jövedelmi egyenlőtlenségek kezelése révén,
 - az adórendszer egyszerűsítése és megerősítése az agresszív adótervezés kockázatával szemben,
 - a nők munkaerőpiaci integrációjának javítása és a dolgozó szülők segítése a bölcsődei férőhelyek számának növelésével,
 - területi egyenlőtlenségek csökkentése, valamint a szociális szolgáltatásokhoz, az egészségügyi ellátáshoz és a megfelelő lakhatáshoz való hozzáférés támogatása mindenki számára, többek között szociális lakások építésével vagy felújításával, valamint a 300 leghátrányosabb helyzetű településen a lakosok energiaköltségeinek támogatásával,
 - az oktatási eredmények javítása a tanári szakma vonzerejének növelésével és a hátrányos helyzetű csoportok részvételének előmozdítása a minőségi többségi oktatásban,
 - a minőségi megelőző és egészségügyi alapellátási szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása a kórházi ellátás korszerűsítésével és a szolgáltatások digitalizációjával,
 - a digitalizációra, valamint a zöld és digitális készségekre irányuló beruházások növelése a digitális eszközök oktatásban való használatának bővítésével, a közigazgatás, az egészségügy, a közlekedés és az energiaágazat digitalizációjával, valamint a kutatás és az innováció támogatásával,
 - a közbeszerzési verseny fokozása az egyajánlatos eljárások arányának csökkentésével és az eljárások átláthatóságának növelésével,
 - az igazságszolgáltatás függetlenségének és a korrupcióellenes keretnek a megerősítése, többek között az ügyészi erőfeszítések javításával, az Integritás Hatóság létrehozásával, az ügyészség határozataival szembeni hatékony bírói felülvizsgálat bevezetésével, valamint a közérdekű információkhoz való hozzáférés megkönnyítésével,
 - a döntéshozatali folyamat minőségének és átláthatóságának javítása rendszeres nyilvános konzultációval és megfelelő hatásvizsgálatokkal,
 - a megújuló energiaforrások elterjedésének felgyorsítása, különösen az engedélyezési eljárások egyszerűsítésével és a villamosenergia-infrastruktúra korszerűsítésével,
 - a fosszilis tüzelőanyagoktól való függés csökkentése az épületek és a közlekedés tekintetében, a mindenki számára elérhető – különösen a lakóházakat érintő – energiahatékonysági intézkedésekre és a közlekedés villamosítására irányuló erőfeszítések fokozásával,
 - a fenntartható víz- és hulladékgazdálkodás, valamint a körforgásos gazdaság előmozdítása.
- Magyarországnak sürgősen teljesítenie kell az előírt mérföldköveket és célokat annak érdekében, hogy lehetővé váljon a helyreállítási és rezilienciaépítési terv gyors és

folyamatos végrehajtása, és haladéktalanul véglegesítenie kell a REPowerEU-fejezetet, hogy mielőbb megkezdődhessen annak végrehajtása.

A tervben szereplő reformokon és beruházásokon túl Magyarország számára előnyös lenne:

- a költségvetési és a külső fenntarthatóság biztosítása a szakpolitikák hatékony koordinációja és egyértelmű meghatározása révén,
- az ár- és kamatplafonok fokozatos megszüntetése a monetáris transzmissziós mechanizmus zökkenőmentes működésének megkönnyítése érdekében, valamint a lakástámogatási intézkedések célzottá tétele az alacsony jövedelmű háztartások javára,
- a középtávú költségvetési keret megerősítése,
- az éves költségvetések elkészítésének jobb összehangolása a költségvetési évvel, valamint a mérlegelési jogkör korlátozása a költségvetési előirányzatok és a költségvetési tartalékok felhasználása terén,
- a leghátrányosabb helyzetű csoportok, például a romák munkaerőpiaci integrációjának javítása, elsősorban továbbképzéssel, valamint az álláskeresési járadékok javítása,
- jobb szociális támogatások, valamint az alapvető szolgáltatásokhoz és a tisztességes lakhatáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása mindenki számára,
- a vállalkozások digitalizációjára irányuló beruházások növelése,
- a szabályozási keret és a szolgáltatási verseny javítása a szelektív és önkényes adminisztratív beavatkozásoknak, valamint az egyes vállalkozások számára indokolatlanul előnyös vagy hátrányos, testre szabott jogszabályok alkalmazásának az elkerülésével;
- az üzleti tranzakciók szisztematikus versenyjogi ellenőrzéseknek való alávetése, valamint a veszélyhelyzeti intézkedések alkalmazásának a feltétlenül szükséges mértékre való csökkentése,
- hatékony szociális párbeszéd biztosítása,
- a fosszilis tüzelőanyagoktól való általános függőség csökkentése azáltal, hogy felgyorsítja a megújuló energiaforrások – többek között a szélenergia, a geotermikus energia és a fenntartható biometán – elterjedését, különösen az engedélyezési eljárások egyszerűsítése révén, de a környezeti hatásvizsgálatok rendszeres elvégzése mellett, valamint a támogató és kiszámítható szabályozási környezet megteremtése révén,
- a kiegyenlítő szabályozási energia piacára vonatkozó szabályok és díjszabás reformja, lehetővé téve a költségmegtérülést és a hálózat optimális kihasználását, és szükség esetén a villamosenergia-infrastruktúra korszerűsítése, beleértve a hálózati és tárolókapacitásokat is,
- a fosszilis tüzelőanyagok behozatalának diverzifikálása az Oroszországtól való függőség lényeges csökkentése érdekében, többek között a más tagállamokkal való együttműködés megerősítése révén, szükség esetén az infrastruktúra területén is,
- az energiahatékonyság javítása, különösen az épületek tekintetében, valamint további erőfeszítések megtétele a teljes gázfogyasztás csökkentése érdekében,
- a szabályozott energiaárak jelenlegi rendszerének kiigazítása az energiamegtakarítás ösztönzése érdekében, ugyanakkor az alacsony jövedelmű háztartások célzott támogatása,
- az energiahatékonyság javítása, a gázfogyasztás csökkentésére irányuló erőfeszítések folytatása, az épületek tekintetében a fosszilis tüzelőanyagoktól való függőség csökkentése, elsősorban a hőszivattyúk bevezetésére irányuló erőfeszítések fokozásával, a mindenki

számára elérhető – különösen a lakóházakat érintő – energiahatékonysági intézkedések előmozdítása,

- megfelelő pénzügyi eszközök felhasználása a piaci akadályok és az energiaárjelző mechanizmus előtt álló akadályok felszámolása érdekében, az alacsony jövedelmű háztartások célzott közvetlen támogatása mellett,
- a zöld átálláshoz szükséges készségek biztosítására és megszerzésére irányuló szakpolitikai erőfeszítések fokozása.

MELLÉKLETEK

Átfogó mutatók	28
A1. Fenntartható fejlődési célok	28
A2. Az országspecifikus ajánlások végrehajtása terén elért eredmények	30
A3. Helyreállítási és rezilienciaépítési terv – áttekintés	33
A4. A helyreállítást és a növekedést szolgáló egyéb uniós eszközök	35
A5. Reziliencia	37
Környezeti fenntarthatóság	38
A6. Európai Zöld Megállapodás	38
A7. Energiabiztonság és megfizethetőség	42
A8. Méltányos átállás a klímasemlegességre	47
Termelékenység	50
A9. Erőforrás-termelékenység, hatékonyság és körforgásos gazdaság	50
A10. Digitális átállás	52
A11. Innováció	54
A12. Ipar és egységes piac	56
A13. Közigazgatás	60
Méltányosság	62
A14. Foglalkoztatás, készségek és szociálpolitikai kihívások a szociális jogok európai pillérének fényében	62
A15. Oktatás és képzés	65
A16. Egészségügy és egészségügyi rendszerek	67
A17. Gazdasági és társadalmi teljesítmény regionális szinten	69
Makrogazdasági stabilitás	71
A18. A pénzügyi szektor főbb fejleményei	71
A19. Adózás	74
A20. Fő gazdasági és pénzügyi mutatók	76
A21. Adósságfenntarthatósági elemzés	77
A22. A makrogazdasági egyensúlyhiány kezelésére szolgáló eljárás értékelési mátrixa	80

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

A2..	Összefoglaló táblázat a 2019–2022. évi országspecifikus ajánlásokról	34
A3.1.	Magyarország helyreállítási és rezilienciaépítési tervének fő elemei	36
A5.1.	Az eredménytábla dimenzióinak és területeinek helyzetét összegző rezilienciaindex	43
A6.1.	Az európai zöld megállapodással kapcsolatos előrehaladást makrogazdasági szempontból nyomon követő mutatók	52
A7.1.	Fő energiamutatók	56
A8.1.	A méltányos átállás fő mutatói Magyarországon	60
A9.1.	A körforgásos jellegre vonatkozó általános és rendszerszintű mutatók	62
A10.1.	A digitális évtizedre vonatkozó, DESI-mutatók által nyomon követett fő célok	64
A11.1.	Fő innovációs mutatók	69
A12.1.	Ipar és egységes piac	73
A13.1.	Közigazgatási mutatók	76
A14.1.	Szociális eredménytábla – Magyarország	78
A14.2.	Magyarország helyzete a 2030-as foglalkoztatási, készségfejlesztési és szegénységcsökkentési célok terén	80
A15.1.	Uniói szintű célok és egyéb kontextuális mutatók az európai oktatási térség stratégiai keretében	83
A16.1.	Fő egészségügyi mutatók	85
A17.1.	Kiválasztott regionális szintű mutatók Magyarországon	88
A18.1.	Pénzügyi stabilitási mutatók	91
A19.1.	Adózási mutatók	93
A20.1.	Fő gazdasági és pénzügyi mutatók	96
A21.1.	Adósságfenntarthatósági elemzés – Magyarország	99
A21.2.	A költségvetési fenntarthatósági kockázatok hőtésképe – Magyarország	99
A22.1.	A makrogazdasági egyensúlyhiányra vonatkozó értékelési mátrix	102

ÁBRÁK JEGYZÉKE

A1.1.	A Magyarország által a fenntartható fejlődési célok megvalósítása terén az elmúlt 5 évben elért eredmények	30
A2.1.	Magyarország előrehaladása a 2019–2022-es országspecifikus ajánlások terén (2023. évi európai szemeszter)	33
A3.1.	Az RRF hozzájárulása az egyes szakpolitikai pillérekhez	37
A3.2.	A mérföldkövek és célok teljesítési állapota	37
A3.3.	Az RRF keretében folyósított összes támogatás	37
A4.1.	Kohéziós politikai alapok Magyarországon 2021–2027-ben: alapok szerint bemutatott költségvetés	39
A4.2.	A kohéziós politikai alapok és az RRF hat pillére közötti szinergia Magyarországon	39
A4.3.	A kohéziós politikai alapok 2014–2020-as és 2021–2027-es hozzájárulása a fenntartható fejlődési célokhoz Magyarországon	40
A6.1.	A közös kötelezettségvállalás rendelet hatálya alá tartozó ágazatok ÜHG-kibocsátása Mt CO ₂ -egyenértékben, 2005–2021	41
A6.2.	Energiaszerkezet (felül) és villamosenergia-mix (alul), 2021	346
A6.3.	Környezeti beruházási igények és jelenlegi beruházások, 2014–2020	48
A7.1.	A gázfogyasztás ágazatonkénti részaránya, 2021	51
A7.2.	Gázfogyasztás ipari ágazatonként, 2021 (a teljes ipari gázfogyasztás %-ában)	52
A7.3.	A földalatti gáztárolók töltöttségi szintje Magyarországon	52
A7.4.	Ipari (fent) és lakossági (lent) kiskereskedelmi energiaárak Magyarországon	54
A8.1.	A méltányos átállással kapcsolatos kihívások Magyarországon	58
A8.2.	Az energiaárak elosztási hatásai a növekvő energiakiadások miatt (2021–2023)	59
A9.1.	Trendek az anyagfelhasználásban	61
A9.2.	A települési hulladék kezelése	62
A11.1.	Magyarország innovációs eredménytábla szerinti teljesítménye, 2015–2022	67
A11.2.	K+F intenzitás 2021-ben	67
A12.1.	A teljes tényezőtermelékenység növekedése	70
A12.2.	Termelékenységi teljesítmény ágazatonként	71
A12.3.	Az üzleti környezet és a termelékenység mozgatórugói	72
A13.1.	Közigazgatás – Nő–férfi arány a vezető beosztásban dolgozók körében (2022-es adatok)	74
A13.2.	a) A felsőfokú végzettséggel rendelkező 25–64 évesek aránya (%) ágazatonként és foglalkozásonként, b) A felnőttképzésben részt vevő 25–64 évesek aránya (%) ágazatonként és foglalkozásonként	76
A15.1.	Pedagógusképzésre jelentkezők száma 2016 és 2022 között	81
A16.1.	Születéskori várható élettartam (év)	84
A16.2.	Az egészségügyi közkiadások várható növekedése a 2019–2070 közötti időszakban	85

A17.1.	Az egy főre jutó GDP (2010) és a GDP növekedése (2011–2020) Magyarországon	87
A18.1.	A hitelezési tevékenység alakulása	91
A18.2.	Lakásárak	92
A19.1.	Adóék az egyedülálló és a második keresők esetében, a teljes munkaerőköltség %-ában, 2022	94
A19.2.	A különleges célú gazdasági egységeken keresztül tartott eszközök és kötelezettségek állománya a közvetlen külföldi befektetések (FDI) teljes eszköz- és forrásállományának %-ában 2021-ben	95

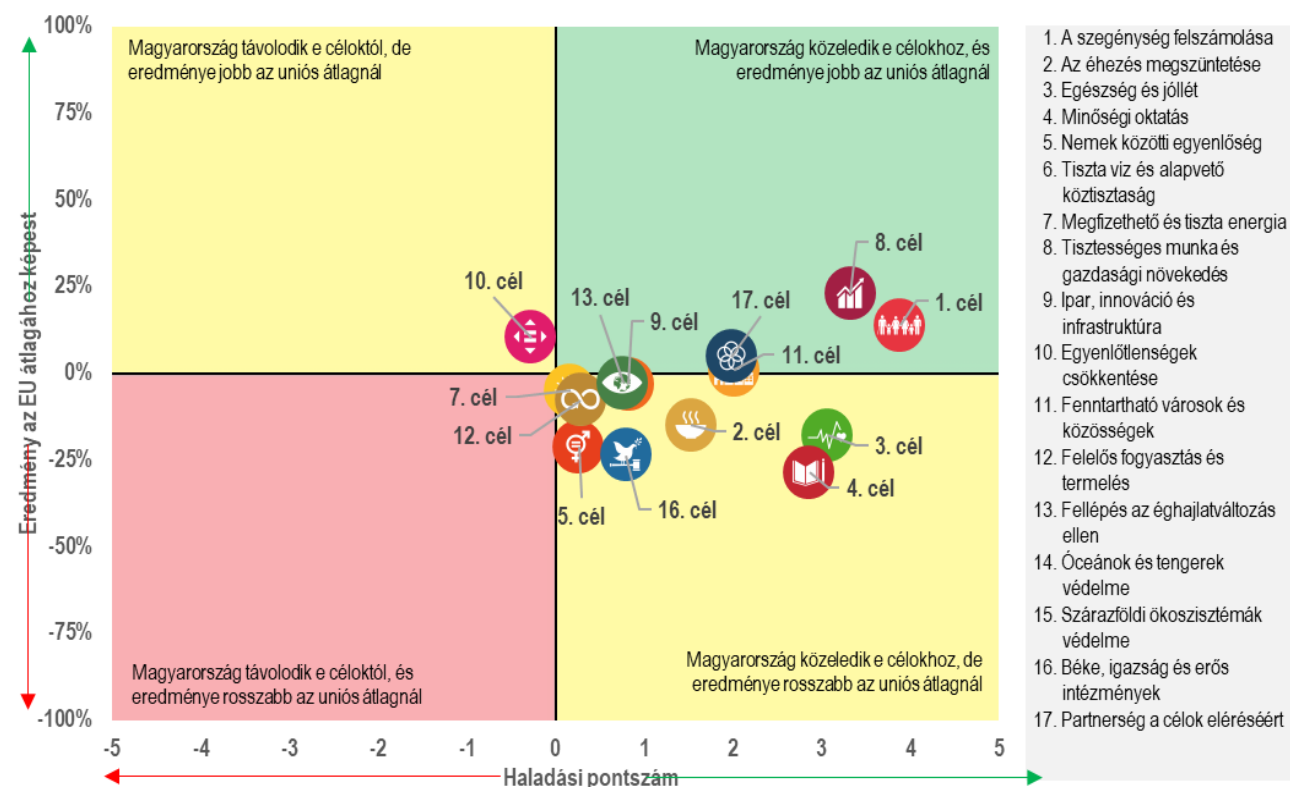
1. MELLÉKLET: FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI CÉLOK

Ez a melléklet a versenyképes fenntarthatóság négy dimenziója mentén értékeli Magyarországnak a fenntartható fejlődési célok megvalósítása terén elért eredményeit. A 17 fenntartható fejlődési cél és az azokhoz kapcsolódó mutatók szakpolitikai keretet biztosítanak az ENSZ 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlődési menetrendjéhez. A menetrend célja a szegénység valamennyi formájának felszámolása, az egyenlőtlenségek elleni küzdelem, valamint az éghajlatváltozás és a környezeti válság kezelése, biztosítva ugyanakkor, hogy érvényesüljön a „senkit nem hagyunk hátra” elv. Az EU és tagállamai elkötelezték e történelmi jelentőségű globális keretmegállapodás mellett, és aktív szerepet vállaltak a fenntartható fejlődési célok

terén elért eredmények maximalizálásában. Az alábbi ábra a fenntartható fejlődési célokra vonatkozó uniós mutatókészleten alapul, amelyet a fenntartható fejlődési célok uniós szintű megvalósításának nyomon követésére dolgoztak ki.

Magyarország teljesítménye a környezeti fenntarthatósághoz kapcsolódó egyes fenntartható fejlődési célok (9. és 11. cél) tekintetében javul, a többi ilyen fenntartható fejlődési cél (2., 7., 12. és 13. cél) tekintetében azonban még fel kell zárkóznia az uniós átlaghoz. A 7. fenntartható fejlődési cél (megfizethető és tiszta energia) tekintetében Magyarország távolodik az uniós átlagtól. Magyarország bruttó végsőenergia-termelésében

A1.1. ábra: **A Magyarország által a fenntartható fejlődési célok megvalósítása terén az elmúlt 5 évben elért eredmények**

Az egyes fenntartható fejlődési célokkal kapcsolatban részletes adatkészletekért lásd az Eurostat „Fenntartható fejlődés az Európai Unióban” című éves jelentését, a tagállamok rövid távú előrehaladására vonatkozó átfogó országspecifikus adatokért pedig a **fenntartható fejlődési mutatókkal kapcsolatos fő megállapításokat tartalmazó Eurostat-weboldalt**. Egy adott ország esetében az egyes fenntartható fejlődési célok terén elért eredményt a vonatkozó mutatók összesítésével lehet bemutatni, az uniós átlaghoz viszonyítva. A magas eredmény nem azt jelenti, hogy egy ország közel van az adott fenntartható fejlődési cél eléréséhez, hanem azt, hogy az uniós átlagnál jobban teljesít. A haladási pontszám ezzel szemben konkrét mérőszámként a mutatók alakulásának elmúlt 5 évi trendjét jelzi. Számítása nem vesz figyelembe célértékeket, mivel a legtöbb uniós szakpolitikai cél csak az összesített uniós szinten érvényes. Az egyes célokra vonatkozó adatok rendelkezésre állásától függően nem minden országnál látható mind a 17 fenntartható fejlődési cél.

Forrás: Eurostat, 2023. április eleji állapot, kivéve az uniós munkaerő-felmérés (LFS) mutatóit, amelyeket 2023. április 27-én tettek közzé. Az adatok főként a 2016–2021-es vagy a 2017–2022-es időszakra vonatkoznak.

a megújuló energia részaránya a 2016. évi 14,4 %-ról 2021-ben 14,1 %-ra csökkent, és jelentősen elmarad az uniós átlagtól (2021-ben 21,8 %). A körforgásos gazdaság mutatói – például a települési hulladék újrafeldolgozási aránya és a körforgásos anyagfelhasználás aránya – alacsonyok és stagnáló értékeket mutatnak, vagyis bőven van még lehetőség javításukra. Pozitív fejlemény, hogy Magyarország nettó üvegházhatásúgáz-kibocsátása (13. fenntartható fejlődési cél; 2021-ben 6,0 tonna/fő) jobb az uniós átlagnál (2021-ben 7,4 tonna/fő). Az ország jól teljesít az autóbuszok és vonatok személyszállításon belüli aránya tekintetében (9. fenntartható fejlődési cél; 2020-ban 21,2 %, míg az uniós átlag 12,8 %), valamint a vasúti és belvízi szállítás áruszállításon belüli aránya tekintetében (9. fenntartható fejlődési cél; 2021-ben 30,8 %, míg az uniós átlag 22,7 %). A helyreállítási és rezilienciaépítési terv intézkedéseket irányoz elő a megújuló energia fejlesztésének elősegítésére, valamint a közlekedés, a vízgazdálkodás és a körforgásos gazdaság fenntarthatóságának javítására.

Magyarország a méltányosság területén jól teljesít az 1. és a 8. fenntartható fejlődési cél (szegénység és foglalkoztatás) tekintetében, a 10. cél (egyenlőtlenségek csökkentése) megvalósításától távolodik, a többi fenntartható fejlődési cél (3., 4. és 5. cél) tekintetében pedig elmarad az uniós átlagtól. Magyarország jelentős haladást ért el a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett személyekkel kapcsolatos mutató terén (1. fenntartható fejlődési cél; 2016-ban a népesség 28,6 %-a, 2021-ben viszont már csak 19,4 %-a), valamint a súlyos anyagi és szociális nélkülözésben élők aránya terén (1. fenntartható fejlődési cél; 2016-ban a népesség 20,6 %-a, 2021-ben viszont már csak 10,2 %-a). Az ország jól teljesít a szociális transzferekben részesülő, de a jövedelmi szegénység kockázatának így is kitett személyek tekintetében is (1. fenntartható fejlődési cél; 2021-ben a népesség 12,6 %-a, míg az uniós átlag 16,8 %). A 3. fenntartható fejlődési cél (egészség és jóllét) tekintetében Magyarországnak elsősorban az elhízási ráta és az elkerülhető halálozás csökkentése terén kell felzárkóznia. Ami az oktatást illeti, Magyarországon a felsőfokú végzettségűek aránya nem éri el az uniós átlagot (4. fenntartható fejlődési cél; 2022-ben a 25–34 évesek 31,9 %-a, míg az uniós átlag 42,2 %). A nemek közötti kiigazítatlan bérkülönbség (5.

fenntartható fejlődési cél; 2020-ban a férfiak átlagos bruttó órabérének 17,2 %-a) még mindig meghaladja az uniós átlagot (13 %). A helyreállítási és rezilienciaépítési terv támogatja a hátrányos helyzetű települések társadalmi fejlődését, emellett a felsőoktatás és a szakképzés javítására, valamint az egészségügyi ágazat korszerűsítésére irányul.

Magyarország teljesítménye a termelékenységhez kapcsolódó összes fenntartható fejlődési cél tekintetében javul (4., 8. és 9. cél). A beruházások GDP-hez viszonyított aránya (8. fenntartható fejlődési cél; 2021-ben 27,4 %) továbbra is meghaladja az uniós átlagot (23,2 %), noha a bruttó hazai K+F kiadások aránya (9. fenntartható fejlődési cél; 2021-ben a GDP 1,65 %-a) még mindig nem éri el az uniós átlagot (2021-ben 2,26 %). Magyarország az Európai Szabadalmi Hivatalhoz benyújtott bejelentések száma (9. fenntartható fejlődési cél) tekintetében is elmarad az uniós átlagtól. Az ország kivételes mértékben előrelépett különösen a nagy sebességű internetkapcsolattal rendelkező háztartások aránya tekintetében (9. fenntartható fejlődési cél; 2021-ben a háztartások 78,6 %-a, míg 2016-ban csak a háztartások 24 %-a), amely meghaladja az uniós átlagot (2021-ben a háztartások 70,2 %-a). A helyreállítási és rezilienciaépítési terv egyes intézkedései támogatják a K+F-együttműködés fejlesztését, valamint felgyorsítják a digitalizációt az oktatásban, a közigazgatásban, valamint az egészségügyi, a közlekedési és az energiaágazatban.

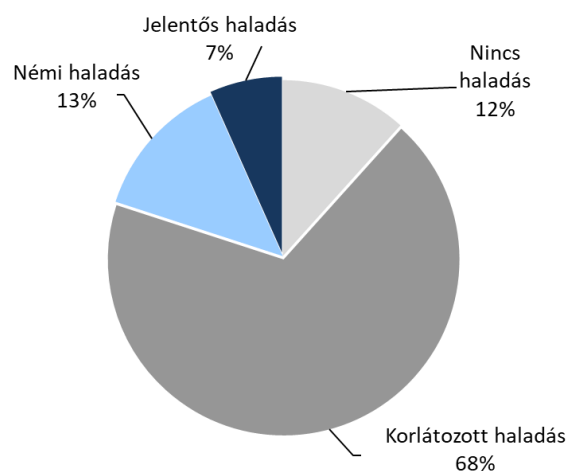
Magyarország teljesítménye a makrogazdasági stabilitáshoz kapcsolódó két fenntartható fejlődési cél (8. és 17. cél) tekintetében javul, a 16. fenntartható fejlődési cél (béke, igazság és erős intézmények) tekintetében azonban elmarad az uniós átlagtól. A 16. fenntartható fejlődési cél tekintetében Magyarországnak különösen a bíróságokra fordított államháztartási összkiadás, az igazságszolgáltatási rendszer érzékelt függetlensége és a korrupcióérzékelési index terén kellene előrelépnie az uniós átlag eléréséhez. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv egyes reformjai az államháztartás javítására, a jogállamisággal és a korrupcióellenes kerettel kapcsolatos intézkedésekre, valamint az igazságszolgáltatás függetlenségének megerősítésére irányulnak.

Mivel a fenntartható fejlődési célok átfogó keretet alkotnak, a releváns fenntartható fejlődési célokkal való összefüggéseket a többi mellékletben is kifejtjük vagy grafikusan jelezzük.

A Bizottság értékelte az európai szemeszter részeként Magyarországnak címzett 2019–2022-es országspecifikus ajánlásokat²⁶. Ezek az ajánlások számos olyan szakpolitikai területet érintenek, amelyek a 17 fenntartható fejlődési cél közül 14-hez kapcsolódnak (lásd az 1. és a 3. mellékletet). Az értékelés figyelembe veszi a Magyarország által eddig hozott szakpolitikai intézkedéseket²⁷ és a helyreállítási és rezilienciaépítési tervben²⁸ foglalt kötelezettségvállalásokat. A terv végrehajtásának jelenlegi szakaszában a strukturális kérdésekre összpontosító 2019–2022. évi országspecifikus ajánlások 20 %-a terén történt legalább „némi haladás”, 68 %-uk pedig „korlátozott haladás” minősítést kapott (lásd az A2.1. ábrát). A terv végrehajtásának folytatásával az elkövetkező években jelentős előrelépés várható a strukturális országspecifikus ajánlások kezelésében.

A2.1. ábra: Magyarország előrehaladása a 2019–2022-es országspecifikus ajánlások terén (2023. évi európai szemeszter)

Forrás: Európai Bizottság

²⁶ 2022. évi országspecifikus ajánlások: [EUR-Lex - 32022H0901\(17\) - HU - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

2021. évi országspecifikus ajánlások: [EUR-Lex - 32021H0729\(17\) - HU - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

2020. évi országspecifikus ajánlások: [EUR-Lex - 32020H0826\(17\) - HU - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

2019. évi országspecifikus ajánlások: [EUR-Lex - 32019H0905\(17\) - HU - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

²⁷ Beleértve a nemzeti reformprogramban és az RRF-fel kapcsolatos (a kifizetési kérelmek értékelése alapján a mérföldkövek és célok végrehajtásának eredményeiről szóló) féléves jelentésekben bejelentett szakpolitikai intézkedéseket.

²⁸ A tagállamok felkérést kaptak arra, hogy helyreállítási és rezilienciaépítési terveikben érdemben foglalkozzanak a Tanács által 2019-ben és 2020-ban kiadott vonatkozó országspecifikus ajánlások mindegyikével vagy azok jelentős részével. Az országspecifikus ajánlások itt bemutatott értékelése azon alapul, hogy az értékelés idején hogyan áll a helyreállítási és rezilienciaépítési tervben foglalt és az azon kívüli intézkedések végrehajtása. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv értékelésének jóváhagyásáról szóló, elfogadott tanácsi végrehajtási határozat mellékleteiben meghatározott azon intézkedések, amelyeket még nem fogadtak el és nem hajtottak végre, de amelyek az országspecifikus ajánlások értékelési módszertanával összhangban hitelesen bejelentettnek tekinthetők, „korlátozott előrehaladás” minősítést kapnak. Végrehajtásukat követően ezek az intézkedések relevanciájuktól függően „némi/jelentős előrehaladás” vagy „teljes körű végrehajtás” minősítést kaphatnak.

A2.1. táblázat: Összefoglaló táblázat a 2019–2022. évi országspecifikus ajánlásokról

Magyarország	2023. májusi értékelés*	Az ajánlások tervbeli lefedettsége 2026-ig**	Releváns fenntartható fejlődési célok
2019/1. országspecifikus ajánlás	Már nem releváns		
Biztosítsa a Tanács 2019. június 14-i ajánlásának való megfelelést a középtávú költségvetési célhoz vezető kiigazítási pályától való jelentős eltérés korrekciója céljából.	Már nem releváns	Nem értelmezhető	8., 16. cél
2019/2. országspecifikus ajánlás	Korlátozott haladás		
Folytassa a legkiszolgáltatottabb csoportok munkaerőpiaci integrációját, különösen továbbképzés révén, valamint	Korlátozott haladás	Releváns intézkedések 2023., 2024. és 2026. évben	4., 8., 10. cél
javítsa a szociális támogatások és az álláskeresési járadékok megfelelőségét.	Nincs haladás		1., 2., 10. cél
Javítsa az oktatási eredményeket, és növelje a hátrányos helyzetű csoportok, különösen a romák részvételét a minőségi többségi oktatásban.	Korlátozott haladás	Releváns intézkedések 2022., 2023., 2024. és 2025. évben	4., 8., 10. cél
Javítsa az egészségügyi eredményeket a megelőző egészségügyi intézkedések támogatásával és az alapellátás megerősítésével.	Korlátozott haladás	Releváns intézkedések 2021., 2023., 2024. és 2026. évben	3., 16. cél
2019/3. országspecifikus ajánlás	Korlátozott haladás		
Állítsa a beruházásorientált gazdaságpolitika középpontjába a kutatást és az innovációt,	Korlátozott haladás	Releváns intézkedések 2023. és 2026. évben	9., 10., 11. cél
az alacsony szén-dioxid-kibocsátású energiagazdaságot,	Némi haladás	Releváns intézkedések 2021., 2022., 2023., 2024. és 2025. évben	7., 9., 10., 11., 13. cél
a közlekedési infrastruktúrát,	Némi haladás	Releváns intézkedések 2023., 2024. és 2026. évben	10., 11. cél
a hulladékgazdálkodást, valamint	Korlátozott haladás	Releváns intézkedések 2023. és 2026. évben	6., 10., 11., 12., 15. cél
az energia- és erőforrás-hatékonyságot, figyelembe véve a regionális különbségeket is.	Korlátozott haladás	Releváns intézkedések 2023., 2024. és 2026. évben	6., 7., 10., 11., 12., 15. cél
Javítsa a versenyt a közbeszerzések terén.	Korlátozott haladás	Releváns intézkedések 2022. és 2023. évben	9. cél
2019/4. országspecifikus ajánlás	Korlátozott haladás		
Erősítse meg a korrupcióellenes keret, többek között az ügyészégi munka és a közérdekű információkhoz való hozzáférés javítása révén, valamint	Korlátozott haladás	Releváns intézkedések 2022. és 2023. évben	16. cél
erősítse meg az igazságszolgáltatás függetlenségét.	Némi haladás	Releváns intézkedések 2023. évben	16. cél
Javítsa a döntéshozatali folyamat minőségét és átláthatóságát a hatékony szociális párbeszéd, az egyéb érdekelt felek bevonása, valamint rendszeres és megfelelő hatásvizsgálatok révén.	Korlátozott haladás	Releváns intézkedések 2022. évben	8., 16. cél
Folytassa az adórendszer egyszerűsítését, és erősítse azt meg az agresszív adótervezés kockázatával szemben.	Korlátozott haladás	Releváns intézkedések 2023., 2024. és 2025. évben	8., 10., 12., 16. cél
Javítsa a versenyt és a szabályozás kiszámíthatóságát a szolgáltatási ágazatban.	Nincs haladás		9., 16. cél
2020/1. országspecifikus ajánlás	Korlátozott haladás		
A Stabilitási és Növekedési Paktum általános mentesítési rendelkezésével összhangban hozzon meg minden szükséges intézkedést a Covid19-világjárvány hatékony kezelése, a gazdaság működőképességének fenntartása és az elkövetkező helyreállítás támogatása érdekében. Amint a gazdasági feltételek lehetővé teszik, folytasson a prudens középtávú költségvetési pozíció megvalósítására és az adósság fenntarthatóságának biztosítására irányuló költségvetési politikát, a beruházások fokozása mellett.	Már nem releváns	Nem értelmezhető	8., 16. cél
Kezelje az egészségügyi dolgozók hiányát és az egészségügyi rendszer ellenálló képességének fokozása érdekében biztosítsa a kritikus orvosi eszközökkel való megfelelő ellátást és az infrastruktúrát.	Korlátozott haladás	Releváns intézkedések 2021., 2023., 2024. és 2026. évben	3. cél
Javítsa a minőségi megelőző és alapellátási szolgáltatásokhoz való hozzáférést.	Korlátozott haladás	Releváns intézkedések 2021., 2023., 2024. és 2026. évben	3. cél
2020/2. országspecifikus ajánlás	Korlátozott haladás		
A csökkentett munkaidős foglalkoztatás megerősített konstrukciói, valamint hatékony aktív munkaerőpiaci intézkedések révén védje meg a munkahelyeket, és hosszabbítsa meg az álláskeresési járadékok időtartamát.	Korlátozott haladás	Releváns intézkedések 2023., 2024. és 2026. évben	1., 2., 8., 10. cél
Javítsa a szociális ellátások megfelelőségét, és biztosítsa az alapvető szolgáltatásokhoz és	Korlátozott haladás	Releváns intézkedések 2023., 2024. és 2026. évben	1., 2., 10. cél
minőségi oktatáshoz való hozzáférést mindenki számára.	Korlátozott haladás	Releváns intézkedések 2022., 2023., 2024. és 2025. évben	4. cél
2020/3. országspecifikus ajánlás	Némi haladás		
Biztosítson likviditási támogatást a kkv-k számára.	Jelentős haladás		8., 9. cél
Ütemezze előre a kiforrott közberuházási projekteket, és	Némi haladás		8., 16. cél
mozdítsa elő a magánberuházásokat a gazdaság helyreállításának elősegítése érdekében.	Jelentős haladás		8., 9. cél
Helyezze a beruházások középpontjába a zöld és digitális átállást, mindekenként a tiszta és hatékony energiatermelés és -felhasználást,	Korlátozott haladás	Releváns intézkedések 2021., 2022., 2023., 2024. és 2025. évben	7., 9., 13. cél
a fenntartható közlekedést,	Némi haladás	Releváns intézkedések 2023., 2024. és 2026. évben	11. cél
a hulladék- és vízgazdálkodást,	Korlátozott haladás	Releváns intézkedések 2023., 2024. és 2026. évben	6., 12., 15. cél
a kutatást és innovációt, valamint	Korlátozott haladás	Releváns intézkedések 2023. és 2026. évben	9. cél
az iskolák digitális infrastruktúráját.	Némi haladás	Releváns intézkedések 2022. és 2024. évben	4., 9., 16. cél
2020/4. országspecifikus ajánlás	Korlátozott haladás		
Biztosítsa, hogy a veszélyhelyzeti intézkedések szigorúan arányosak, időben korlátozottak és az európai és nemzetközi normákkal összhangban állók legyenek, és ne befolyásolják az üzleti tevékenységet és a szabályozási környezet stabilitását.	Nincs haladás		16. cél
Biztosítsa a szociális partnerek és az érdekelt felek hatékony bevonását a szakpolitikai döntéshozatalba.	Nincs haladás	Releváns intézkedések 2022. és 2024. évben	8., 16. cél
Javítsa a versenyt a közbeszerzések terén.	Korlátozott haladás	Releváns intézkedések 2022. és 2023. évben	9. cél
2020/5. országspecifikus ajánlás	Korlátozott haladás		
Erősítse meg az adórendszert az agresszív adótervezés kockázatával szemben.	Korlátozott haladás	Releváns intézkedések 2023., 2025. és 2026. évben	8., 16. cél

(Folytatás a következő oldalon)

Táblázat (folytatás)

2021/1. országspecifikus ajánlás	Némi haladás		
2022-ben tartsa fenn a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz által biztosított impulzussal együtt összességében támogató jellegű költségvetési irányvonalat, és őrizze meg a tagállami finanszírozású. Amint a gazdasági feltételek lehetővé teszik, folytasson a prudens középtávú költségvetési pozíció megvalósítására és a középtávú költségvetési fenntarthatóság biztosítására irányuló költségvetési politikát.	Jelentős haladás	Nem értelmezhető	8., 16. cél
Ugyanakkor a növekedési potenciál élénkítése céljából fokozza a beruházásokat.	Korlátozott haladás	Nem értelmezhető	8., 16. cél
A fenntartható és inkluzív helyreállítás biztosítása érdekében fordítson külön figyelmet az államháztartás összetételére, a tagállami költségvetés bevételi és kiadási oldalát is tekintetbe véve, valamint a költségvetési intézkedések minőségére. Részesítse előnyben a fenntartható és növekedésösztönző beruházásokat, különösen a zöld és digitális átállást támogató beruházásokat.	Korlátozott haladás	Nem értelmezhető	8., 16. cél
Kezelje kiemelten azokat a költségvetési strukturális reformokat, amelyek hozzájárulnak a közpolitikai prioritások finanszírozásának biztosításához, és elősegítik az államháztartás hosszú távú fenntarthatóságát, többek között – adott esetben – azáltal, hogy növeli a mindenki számára elérhető egészségügyi és szociális védelmi rendszerek hatókörét, megfelelőségét és fenntarthatóságát.	Korlátozott haladás	Nem értelmezhető	8., 16. cél
⌘ ⌘ ⌘ ⌘	⌘ ⌘ ⌘ ⌘		
2022/1. országspecifikus ajánlás	Némi haladás		
2023-ban biztosítsa, hogy a nemzeti finanszírozású elsődleges folyó kiadások növekedése összhangban legyen az összességében semleges költségvetési irányvonalal, figyelembe véve az energiaár-emelkedésnek leginkább kitett háztartásoknak és vállalkozásoknak, valamint az Ukrajnából menekülőknak nyújtott ideiglenes és célzott támogatás fenntartását. Álljon készen arra, hogy a folyó kiadásokat a változó helyzethez igazítsa.	Jelentős haladás	Nem értelmezhető	8., 16. cél
Többek között a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz és más uniós alapok felhasználásával fokozza a zöld és digitális átállásra, illetve a RePowerEU kezdeményezés figyelembevételével az energiabiztonságra irányuló közberuházásokat.	Korlátozott haladás	Nem értelmezhető	8., 16. cél
A 2023 utáni időszakban folytasson a prudens középtávú költségvetési pozíció elérésére irányuló költségvetési politikát.	Korlátozott haladás	Nem értelmezhető	8., 16. cél
Elsősorban a jövedelmi egyenlőtlenségek kezelése révén javítsa a nyugdírendszer hosszú távú fenntarthatóságát, miközben megőrzi annak megfelelőségét.	Korlátozott haladás	Releváns intézkedések 2023. évben	8. cél
2022/2. országspecifikus ajánlás			
A 2021–2027 közötti időszakra vonatkozó kohéziós politikai programok végrehajtásának megkezdése céljából gyorsan zárja le a programozási dokumentumokról a Bizottsággal folytatott tárgyalásokat.	A kohéziós politikai tervezési dokumentumok szerinti előrehaladást az uniós kohéziós politika keretében követik nyomon.		
2022/3. országspecifikus ajánlás	Korlátozott haladás		
Elsősorban továbbképzés biztosítása révén folytassa a legkiszolgáltatottabb csoportok munkaerőpiaci integrációját, továbbá hosszabbítsa meg a munkanélküli ellátások folyósításának időtartamát.	Korlátozott haladás	Releváns intézkedések 2023., 2024. és 2026. évben	1., 2., 4., 8., 10. cél
Javítsa a szociális ellátások megfelelőségét, és biztosítsa az alapvető szolgáltatásokhoz és a megfelelő lakhatáshoz való hozzáférést mindenki számára.	Korlátozott haladás	Releváns intézkedések 2023., 2024. és 2026. évben	1., 2., 10. cél
Javítsa az oktatási eredményeket, és növelje a hátrányos helyzetű csoportok, különösen a romák részvételét a minőségi többségi oktatásban.	Korlátozott haladás	Releváns intézkedések 2022., 2023., 2024. és 2025. évben	4., 8., 10. cél
Javítsa a minőségi megelőző és alapellátási szolgáltatásokhoz való hozzáférést.	Korlátozott haladás	Releváns intézkedések 2021., 2023., 2024. és 2026. évben	3. cél
2022/4. országspecifikus ajánlás	Korlátozott haladás		
Erősítse meg a korrupcióellenes keretet, többek között az ügyészégi munka és a közérdekű információkhoz való hozzáférés javítása révén, valamint	Korlátozott haladás	Releváns intézkedések 2022. és 2023. évben	16. cél
erősítse meg a bírói függetlenséget.	Némi haladás	Releváns intézkedések 2023. évben	16. cél
Hatékony szociális párbeszéd, az egyéb érdekelt felek bevonása, valamint rendszeres hatásvizsgálatok révén javítsa a döntéshozatali folyamat minőségét és átláthatóságát.	Korlátozott haladás	Releváns intézkedések 2022. évben	16. cél
Folytassa az adórendszer egyszerűsítését.	Korlátozott haladás	Releváns intézkedések 2023., 2024. és 2025. évben	8., 10., 12. cél
Tegye kiszámíthatóbbá a szabályozást és javítsa a verseny feltételeit a szolgáltatási ágazatban, különösen a kiskereskedelemben és a közműszolgáltatási ágazatban, továbbá a vállalati tranzakciók kapcsán szisztematikusan alkalmazza a versenyfelügyeleti szabályokat.	Nincs haladás		9. cél
Javítsa a versenyt a közbeszerzések terén.	Korlátozott haladás		9. cél
2022/5. országspecifikus ajánlás	Korlátozott haladás		
Mozdítsa elő a fenntartható víz- és hulladékgazdálkodással, a gazdaság körforgásos jellegével,	Korlátozott haladás	Releváns intézkedések 2023., 2024. és 2026. évben	6., 12., 15. cél
a vállalkozások digitalizációjával,	Korlátozott haladás		9. cél
a zöld és digitális készségekkel, valamint	Korlátozott haladás	Releváns intézkedések 2022., 2023. és 2026. évben	4. cél
a kutatással és innovációval kapcsolatos reformokat és beruházásokat.	Korlátozott haladás	Releváns intézkedések 2023. és 2026. évben	9. cél
2022/6. országspecifikus ajánlás	Korlátozott haladás		
Csökkentse a fosszilis tüzelőanyagoktól való teljes függést	Nincs haladás	Releváns intézkedések 2022. és 2026. évben	7., 9., 13. cél
a megújuló energiaforrások elterjedésének felgyorsítása révén, különösen az engedélyezési eljárások egyszerűsítése	Korlátozott haladás	Releváns intézkedések 2023. és 2024. évben	7., 8., 9., 13. cél
és a villamosenergia-infrastruktúra korszerűsítése által.	Korlátozott haladás	Releváns intézkedések 2022., 2023. és 2025. évben	7., 9., 13. cél
Diverzifikálja a fosszilis tüzelőanyagok behozatalát többek között – más országok részvételével – az összeköttetések megerősítésén keresztül.	Nincs haladás		7., 9., 13. cél
Az épületek és a közlekedés terén csökkentse a fosszilis tüzelőanyagoktól való függést azáltal, hogy fokozott erőfeszítéseket tesz a mindenki számára elérhető energiahatékonysági intézkedések tekintetében, különösen a lakóházakban	Korlátozott haladás	Releváns intézkedések 2023., 2024. és 2026. évben	7. cél
és – különösen a villamosítás révén – a fenntartható közlekedés tekintetében.	Némi haladás	Releváns intézkedések 2023., 2024. és 2026. évben	SDG 11

Megjegyzés:* Lásd a ²⁶. lábjegyzetet.

** A helyreállítási és rezilienciaépítési terv e táblázatban szereplő intézkedései hozzájárulnak az országspecifikus ajánlások végrehajtásához. Mindazonáltal az országspecifikus ajánlások teljes körű végrehajtásához és az azok alapjául szolgáló kihívások kezeléséhez a helyreállítási és rezilienciaépítési terven kívüli további intézkedésekre van szükség. „Végrehajtás alatt” minősítést csak azok az intézkedések kaphatnak, amelyek az RRF keretében benyújtott és az Európai Bizottság által jóváhagyott kifizetési kérelmekben szerepelnek.

Forrás: Európai Bizottság

3. MELLÉKLET: HELYREÁLLÍTÁSI ÉS REZILIENCIAÉPÍTÉSI TERV – ÁTTEKINTÉS

A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz (RRF) azon uniós erőfeszítések központi eleme, amelyek az EU Covid19-világjárványból való kilábalására, a kettős átállás felgyorsítására és a jövőbeli sokkokkal szembeni reziliencia megerősítésére irányulnak. Az RRF a fenntartható fejlődési célok végrehajtásához is hozzájárul, és segíti az országspecifikus ajánlások kezelését (lásd a 4. mellékletet). Magyarország 2021. május 12-én benyújtotta jelenlegi helyreállítási és rezilienciaépítési tervét. A Bizottság 2022. november 30-án pozitív értékelést adott a tervről, amelyet 2022. december 15-én a Tanács is jóváhagyott, így az RRF keretében a 2021–2026-os időszakban 5,811 milliárd EUR összegű vissza nem térítendő támogatás folyósítható az országnak.

aktualizált, 5,811 milliárd EUR szerepel. Magyarország e jelentés közzétételéig nem nyújtott be a helyreállítási és rezilienciaépítési terv módosítására irányuló kérelmet.

Magyarország az RRF-ből még nem kapott forrásokat, mivel még nem nyújtott be kifizetési kérelmet.

A terv végrehajtása terén Magyarország által elért eredményeket a helyreállítási és rezilienciaépítési eredménytábla teszi közzé²⁹. Az eredménytábla emellett átlátható áttekintést ad az RRF egészének végrehajtása terén elért eredményekről is. Az alábbi ábrák a Magyarország által elérendő azon mérföldkövek és célok jelenlegi állását mutatják be, amelyek elérését később a Bizottságnak is meg kell erősítenie.

A3.1. táblázat: **Magyarország helyreállítási és rezilienciaépítési tervének fő elemei**

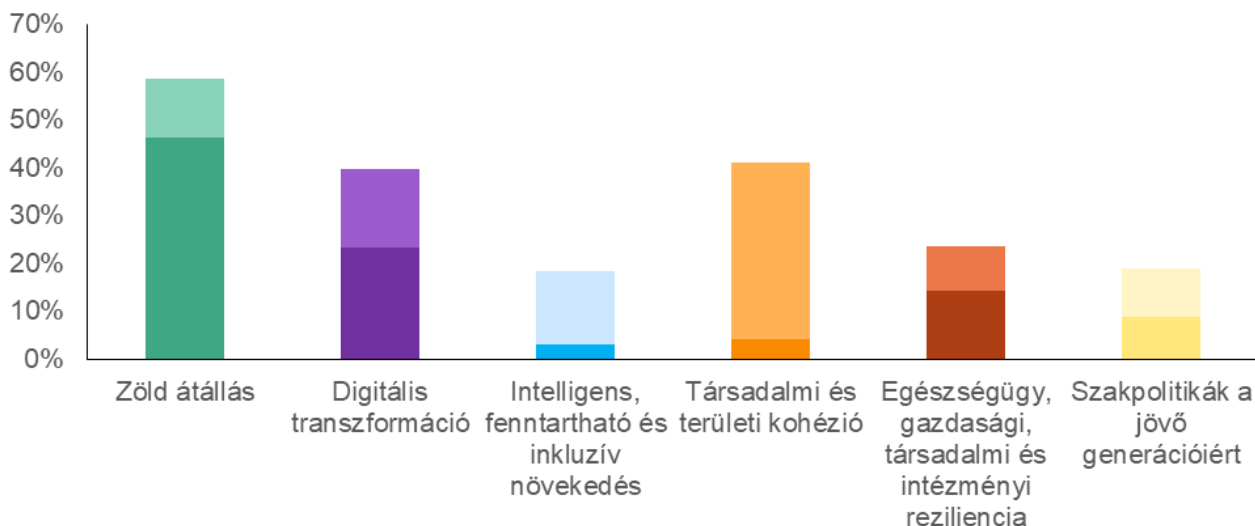
	Jelenlegi terv
Hatály	Eredeti terv
Tanácsi végrehajtási határozat elfogadása	2022. december 15.
Teljes allokáció	5,8 Mrd EUR vissza nem térítendő támogatás (a GDP 3,77 %-a)
Beruházások és reformok	54 reform és 31 beruházás
Mérföldkövek és célok teljes száma	270

Forrás: Európai Bizottság

Az RRF-rendelet hatálybalépése és a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek értékelése óta bekövetkezett geopolitikai és gazdasági fejlemények Uniós-szerte jelentős zavarokat okoztak. E zavarok hatékony kezelése érdekében a (módosított) RRF-rendelet lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy különböző okokból módosítsák helyreállítási és rezilienciaépítési tervüket. Az RRF-rendelet 11. cikkének (2) bekezdésével összhangban 2022. június 30-án aktualizálták az összes tagállamra vonatkozó maximális pénzügyi hozzájárulás összegét. Mivel a Tanács ezen aktualizálást követően hagyta jóvá Magyarország helyreállítási és rezilienciaépítési tervét, abban a vissza nem térítendő támogatásokra vonatkozóan már az

²⁹ https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/country_overview.html

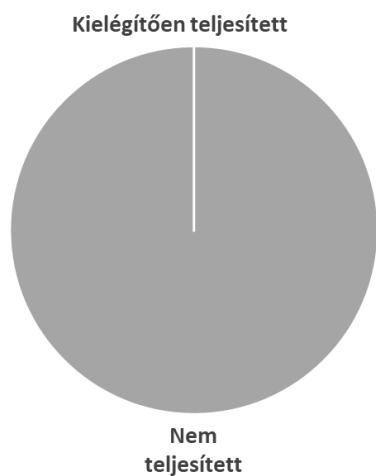
A3.1. ábra: **Az RRF hozzájárulása az egyes szakpolitikai pillérekhez**

Megjegyzés: Mivel minden egyes intézkedés két-két szakpolitikai területhez járul hozzá, a pillérekhez nyújtott hozzájárulások összege az ábrán a jóváhagyott helyreállítási és rezilienciaépítési tervek becsült költségének 200 %-át teszi ki. A pillérek alsó része az elsődleges hozzájárulások összegét, a felső pedig a másodlagos hozzájárulások összegét jelöli.

Forrás: RRF-eredménytábla https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/country_overview.html

A3.2. ábra: **A mérföldkövek és célok teljesítési állapota**

Ez az ábra a kielégítően teljesített mérföldkövek és célok arányát mutatja. Egy mérföldkő vagy cél akkor teljesül kielégítően, ha a tagállam bizonyítékot szolgáltat a Bizottságnak a mérföldkő vagy cél eléréséről, és ezt a Bizottság végrehajtási határozat formájában megerősíti.

Forrás: RRF-eredménytábla

https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/country_overview.html

A3.3. ábra: **Az RRF keretében folyósított összes támogatás**

0 Mrd EUR

Megjegyzés: Ez az ábra az RRF keretében eddig folyósított támogatások összegét mutatja. E támogatások vissza nem térítendő pénzügyi hozzájárulások. Az adott tagállamnak nyújtott vissza nem térítendő támogatások teljes összegét egy elosztási kulcs és a tagállam helyreállítási és rezilienciaépítési tervének becsült összköltsége határozza meg.

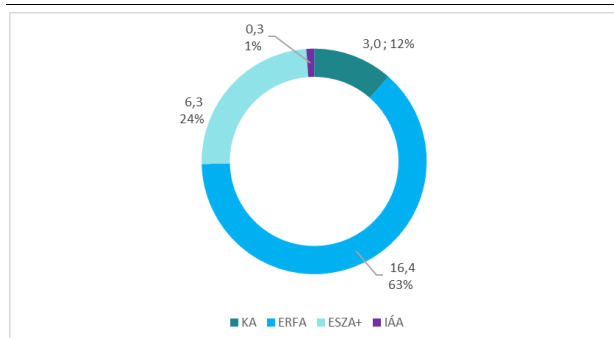
Forrás: RRF-eredménytábla

https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/country_overview.html

A 2021–2027-es időszakra vonatkozó több mint 1,2 billió EUR összegű uniós költségvetés az EU fő prioritásainak végrehajtására irányul. A kohéziós politikai beruházások 392 milliárd EUR-t tesznek ki Uniószerre, és a teljes uniós költségvetés közel egyharmadára rúgnak, beleértve a REPowerEU célkitűzéseivel összhangban befektetett mintegy 48 milliárd EUR-t is.

A4.1. ábra: Kohéziós politikai alapok Magyarországon 2021–2027-ben: alapok szerint bemutatott költségvetés

(1) Milliárd EUR folyó áron, a teljes összeg %-ában. (teljes összeg, amely az uniós és a nemzeti társfinanszírozást is tartalmazza).

Forrás: Európai Bizottság, az EU Kohéziós Alapjának nyíltadatplatformja

Magyarország a kohéziós politikai alapok³⁰ keretében a 2021–2027-es időszakban rendelkezésére álló 26,1 milliárd EUR összegű teljes előirányzatából 11,4 milliárd EUR-t fordít a zöld átállásra, 1 milliárd EUR-t pedig a digitális átalakulásra. Az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) főként a kutatási és innovációs kapacitások fejlesztését, a kvv-k versenyképességének fokozását és 28 000 kvv digitalizációját fogja támogatni. Hozzá fog járulni továbbá a megújulóenergia-termelés növeléséhez és a primerenergia-fogyasztás csökkentéséhez. Különös figyelmet kell majd fordítani a négy legkevésbé fejlett régió és az ország többi része közötti területi egyenlőtlenségek csökkentésére. E célból a 2021–2027-es időszakban az ERFA és az Európai Szociális Alap Plusz (ESZA+) forrásainak 65 %-át e négy régió számára különítik el. Az Igazságos Átmenet Alap három vármegyében

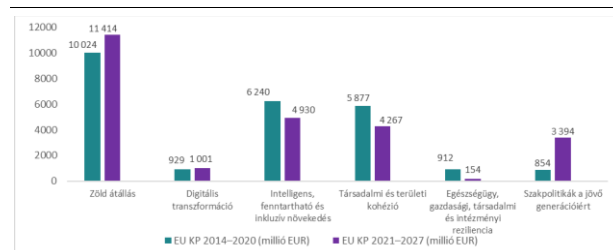
³⁰ Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA), Kohéziós Alap (KA), Európai Szociális Alap+ (ESZA+), Kohéziós Alap (KA), Igazságos Átmenet Alap (IÁA), Interreg-programok nélkül. A teljes összeg a nemzeti és az uniós hozzájárulásokat is magában foglalja. Adatforrás: [az EU Kohéziós Alapjának nyíltadatplatformja](#).

fogja kezelni a zöld átállás társadalmi-gazdasági hatásait azáltal, hogy támogatja az átképzést és a továbbképzést, a vállalkozások környezeti fenntarthatóságát és a hazai zöldenergia-termelést. Az ESZA+ 2,38 milliárd EUR-t különít el oktatásra és képzésre, amelyből 1,9 milliárd EUR fordítható az iskolai oktatás minőségének javítására, többek között a tanári szakma vonzerejének növelését, a korai iskolaelhagyás kezelését és a hátrányos helyzetű tanulók támogatását célzó intézkedések révén.

A fent említett forrásokból 2,7 milliárd EUR-t a REPowerEU célkitűzéseire fognak fordítani.

Ez az összeg a 2014–2020-as költségvetésben a REPowerEU-ra elkülönített 1,9 milliárd EUR-n felül értendő. 1,4 milliárd EUR (2021–2027) és 1,2 milliárd EUR (2014–2020) az energiahatékonyság javítására, 0,7 milliárd EUR (2021–2027) és 0,7 milliárd EUR (2014–2020) megújuló energiára és kibocsátáscsökkentési K+I-re, 0,7 milliárd EUR (2021–2027) pedig intelligens energiarendszerekre fordítható.

A4.2. ábra: A kohéziós politikai alapok és az RRF hat pillére közötti szinergia Magyarországon

(1) Millió EUR folyó áron (teljes összeg, amely az uniós és a nemzeti társfinanszírozást is tartalmazza).

Forrás: Európai Bizottság

A 2014–2020-as időszakban 22,5 milliárd EUR állt Magyarországon rendelkezésére a kohéziós politikai alapokból³¹, amelynek 88 %-ot fel is használták³². A nemzeti finanszírozással együtt a beruházások teljes összege 26,5 milliárd EUR volt, a 2014–2020-as időszak GDP-jének mintegy 3 %-a.

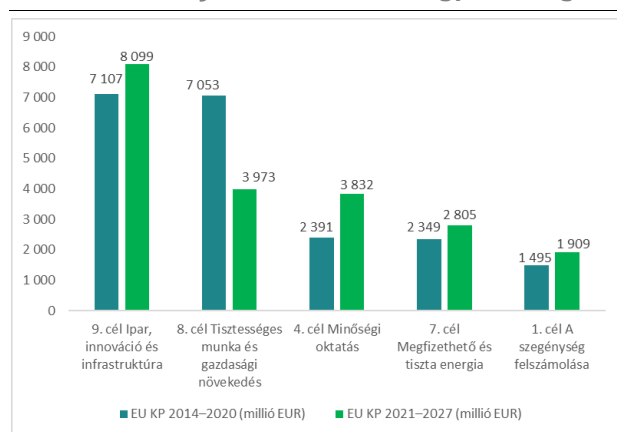
³¹ Kohéziós politikai alap az ERFA, a Kohéziós Alap, az ESZA és az ifjúsági foglalkoztatási kezdeményezés. Az „N+3 szabály” értelmében a 2014–2020 közötti időszakra lekötött forrásokat legkésőbb 2023-ig el kell költeni. A számok a REACT-EU-t is tartalmazzák. A teljes összeg az uniós és a nemzeti társfinanszírozást is tartalmazza. Adatforrás: [az EU Kohéziós Alapjának nyíltadatplatformja](#).

³² [Az EU Kohéziós Alapjának nyíltadatplatformja](#) naprakész információkkal szolgál az egyes tagállamoknak folyósított 2014–2020-as kohéziós politikai kifizetésekről.

Magyarország a kohéziós politika rugalmasságát kihasználva a Covid19-világjárványt követően is támogatja a helyreállítást, fokozza a konvergenciát és létfontosságú támogatást nyújt a régióknak.

A NextGenerationEU keretében a kohéziós célú és az európai területeknek nyújtott helyreállítási támogatás (REACT-EU)³³ 986 millió EUR-t biztosít Magyarországnak a 2014–2020-as kohéziós politikai allokáción felül. A világjárvány által érintett ágazatokban több mint 60 000 munkahely megőrzését segítette elő bértámogatásokkal, több mint 8 000 kkv-hitelt nyújtva segítette a gazdaság fellendülését, valamint energiahatékonysági intézkedéseket támogatott és biztosította az EU által jóváhagyott oltóanyagok beszerzését. Magyarország a megfizethető energia támogatására irányuló SAFE-intézkedések révén a 2014–2020-as kohéziós politikai alapokat a kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartások, a munkahelyek és a magas energiaárak által különösen érintett vállalkozások támogatására is mozgósíthatja. Emellett az Európában lévő menekültekre irányuló kohéziós fellépés (CARE) összesen 13,7 millió EUR-val támogatja Magyarországot és régióit abban, hogy sürgősségi segítyt nyújtsanak az ukrainai orosz invázió elől menekülőeknek.

A4.3. ábra: A kohéziós politikai alapok 2014–2020-as és 2021–2027-es hozzájárulása a fenntartható fejlődési célokhoz Magyarországon

(1) Az 5 legnagyobb hozzájárulás a fenntartható fejlődési célokhoz (millió EUR) folyó áron.

Forrás: Európai Bizottság

A kohéziós politikai alapok a 2014–2020-as és a 2021–2027-es időszakban is jelentős mértékben hozzájárultak a fenntartható

fejlődési célok eléréséhez. A szóban forgó alapok a 17 fenntartható fejlődési cél közül 11-et támogatnak, különösen a 9. célt (ipar, innováció és infrastruktúra), valamint a 8. célt (tisztességes munka és gazdasági növekedés)³⁴.

Más uniós alapok is jelentős forrásokat bocsátanak Magyarországnak rendelkezésére. A közös agrárpolitika (KAP) 2014 és 2022 között 16,2 milliárd EUR-t bocsátott Magyarországnak rendelkezésre, valamint 2023 és 2027 között további 8,4 milliárd EUR-val támogatja az országot. A két KAP-alap (az Európai Mezőgazdasági Garanciaalap és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap) hozzájárul az európai zöld megállapodáshoz, miközben biztosítja a hosszú távú élelmiszerbiztonságot. Más uniós alapokkal együttműködve előmozdítják a mezőgazdaság és a vidéki területek társadalmi, környezeti és gazdasági fenntarthatóságát és innovációját. Az Európai Tengerügyi, Halászati és Akvakultúra-alap a 2021–2027-es időszakban 37,7 millió EUR-t bocsát rendelkezésre.

Magyarország egyéb uniós programokból is részesül, például az Európai Hálózatfinanszírozási Eszközből, amely a CEF 2 (2021–2027) keretében eddig 39,25 millió EUR összegű uniós finanszírozást különített el 11, stratégiai közlekedési hálózatokkal kapcsolatos konkrét projekt számára. Hasonlóképpen, a Horizont Európa eddig közel 57 millió EUR-t, az előző programozási időszakban a Horizont 2020 pedig 371 millió EUR-t különített el magyar K+I-szereplők számára. Az igazságos átmenet mechanizmus közszektor-hitelezési eszköze révén a Bizottság a 2021–2027-es időszakban 19,8 millió EUR összegű vissza nem térítendő támogatást bocsát rendelkezésre, amely az EBB hiteleivel kombinálva a közszektorbeli intézmények által az igazságos átmenet régiókban végrehajtott beruházásokat fogja támogatni

Magyarország támogatást kapott a szükséghelyzeti munkanélküliségi kockázatokat mérséklő ideiglenes támogatást nyújtó európai eszköz (SURE) keretében is, a csökkentett munkaidős foglalkoztatáshoz hasonló intézkedések, valamint a Covid19 hatásait enyhítő egészségügyi

³³ REACT-EU allokáció [az EU Kohéziós Alapjának nyíltadatplatformján](#).

³⁴ A fenntartható fejlődési célok megvalósításához más uniós alapok is hozzájárulnak. 2014 és 2022 között például az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) és az Európai Tengerügyi és Halászati Alap (ETHA).

vonatkozású kiegészítő intézkedések finanszírozására. A Tanács által lehetővé tett 651 millió EUR összegű hitel 2020-ban a munkavállalók mintegy 8 %-át és a vállalkozások 3 %-át, 2021-ben pedig a munkavállalók mintegy 5 %-át és a vállalkozások 2 %-át támogatta Magyarországon.

A technikai támogatási eszköz (TSI) a növekedést ösztönző reformok megtervezésében és végrehajtásában támogatja Magyarországot. Magyarország 2018 óta jelentős támogatásban részesült. Idetartozik többek között: az igazságos átmenet teljes körű megvalósítása és az egyéni tanulási számlák tesztüzem módja keretében a felnőttképzés minőségének javítása³⁵.

³⁵ Az egyes országok reformtámogatásáról szóló tájékoztatók [itt találhatóak](#).

5. MELLÉKLET: REZILIENCIA

Ez a melléklet Magyarország rezilienciára vonatkozó relatív kapacitásait és sebezhetőségeit mutatja be a Bizottság reziliencia-eredménytáblái segítségével³⁶. A 124 kvantitatív mutatóból álló reziliencia-eredménytábla széles körű képet ad arról, hogy a tagállamok mennyiben képesek előrelépést elérni négy, egymással összefüggő dimenzióban: a társadalmi és gazdasági, a zöld, a digitális és a geopolitikai dimenzióban. A mutatók olyan sebezhetőségekre³⁷ és kapacitásokra³⁸ hívják fel a figyelmet, amelyek egyre fontosabbá válhatnak mind a folyamatban lévő átmenetek irányítása, mind pedig a potenciális jövőbeli sokkhatások kezelése érdekében. E célból az eredménytábla segít azonosítani azokat a területeket, ahol további erőfeszítésekre van szükség az erősebb és reziliensebb gazdaságok és társadalmak kiépítéséhez. Az A5.1. táblázat Magyarország és a 27 tagú EU tekintetében szintetikus rezilienciaindexek segítségével mutatja be a négy dimenzió és az azok alapjául szolgáló területek általános relatív helyzetét³⁹.

Az eredménytábla rezilienciamutatói szerint Magyarország sebezhetősége az uniós átlaghoz hasonló. Magyarország közepesen alacsony sebezhetőségeket mutat az eredménytábla társadalmi és gazdasági dimenziójában, közepes sebezhetőségeket a zöld és a geopolitikai dimenzióban, valamint közepesen magas sebezhetőségeket a digitális dimenzióban. Sebezhetőségei magasabbak az uniós átlagnál az „Egyenlőtlenségek és az átállások társadalmi hatása”, a „Magánszféra digitalizációja”, az „Ipar digitalizációja”, a „Kiberbiztonság” és a „Pénzügyi globalizáció” területen. Magyarország viszonylag alacsony sebezhetőséget mutat többek között az

„Éghajlatváltozás mérséklése és alkalmazkodás,” és a „Fenntartható erőforrás-használat” területen (főként az átlagosnál alacsonyabb ühg-kibocsátás, karbonlábnyom és hulladékképződés miatt), valamint a „Gazdasági és pénzügyi stabilitás és fenntarthatóság” területen.

Magyarország kapacitásai az összes rezilienciamutatót figyelembe véve összességében elmaradnak az uniós átlagtól.

Az ország rezilienciája mind a négy dimenzióban közepes szintű. Magyarország az uniós átlagnál nagyobb kapacitással rendelkezik a „Közsféra digitalizációja”, a „Nyersanyag- és energiaellátás”, valamint az „Értékláncok és kereskedelem” területen. Többek között a „Magánszféra digitalizációja” és a „Biztonság és demográfia” terület kapacitásait még bőven lehet javítani az EU-hoz képest.

A5.1. táblázat: Az eredménytábla dimenzióinak és területeinek helyzetét összegző rezilienciaindexek

Dimenzió/Terület	Sebezhetőségek		Kapacitások	
	HU	EU-27	HU	EU-27
Társadalmi és gazdasági				
Egyenlőtlenségek és az átállások társadalmi hatása	Magas	Közepesen magas	Közepesen magas	Közepesen magas
Egészségügy, oktatás és munka	Közepesen magas	Közepesen magas	Közepesen magas	Közepesen magas
Gazdasági és pénzügyi stabilitás és fenntarthatóság	Közepesen magas	Közepesen magas	Közepesen magas	Közepesen magas
Zöld				
Éghajlatváltozás mérséklése és alkalmazkodás	Közepesen magas	Közepesen magas	Közepesen magas	Közepesen magas
Fenntartható erőforrás-használat	Közepesen magas	Közepesen magas	Közepesen magas	Közepesen magas
Ökoszisztémák, biodiverzitás, fenntartható mezőgazdaság	Közepesen magas	Közepesen magas	Közepesen magas	Közepesen magas
Digitális				
Magánszféra digitalizációja	Közepesen magas	Közepesen magas	Közepesen magas	Közepesen magas
Ipar digitalizációja	Közepesen magas	Közepesen magas	Közepesen magas	Közepesen magas
Közsféra digitalizációja	Közepesen magas	Közepesen magas	Közepesen magas	Közepesen magas
Kiberbiztonság	Közepesen magas	Közepesen magas	Közepesen magas	Közepesen magas
Geopolitikai				
Nyersanyag- és energiaellátás	Közepesen magas	Közepesen magas	Közepesen magas	Közepesen magas
Értékláncok és kereskedelem	Közepesen magas	Közepesen magas	Közepesen magas	Közepesen magas
Pénzügyi globalizáció	Közepesen magas	Közepesen magas	Közepesen magas	Közepesen magas
Biztonság és demográfia	Közepesen magas	Közepesen magas	Közepesen magas	Közepesen magas

Sebezhetőségi index

- Magas
- Közepesen magas
- Közepesen
- Közepesen alacsony
- Alacsony
- Nem áll rendelkezésre

Kapacitásindex

- Magas
- Közepesen magas
- Közepesen
- Közepesen alacsony
- Alacsony
- Nem áll rendelkezésre

³⁶ További részletekért lásd a [reziliencia-eredménytáblákkal foglalkozó bizottsági weboldalt](#) és a 2020. évi stratégiai előrejelzési jelentést (COM(2020) 493).

³⁷ A sebezhetőségek olyan jellemzők, amelyek súlyosbíthatják a válságok és az átmenetek negatív hatását, illetve olyan akadályok, amelyek gátolhatják a hosszú távú stratégiai célok elérését.

³⁸ A kapacitások olyan tényezők vagy képességek, amelyek elősegítik a válságok, a strukturális változások és az átmenetek kezelését.

³⁹ Ez a melléklet összefügg a fenntartható fejlődési célokról szóló 1. melléklettel, a zöld megállapodásról szóló 6. melléklettel, a klímasemlegességre való méltányos átállásról szóló 8. melléklettel, az erőforrás-termelékenységről, a hatékonyságról és a körforgásos jellegéről szóló 9. melléklettel, a digitális átállásról szóló 10. melléklettel és a szociális jogok európai pillérééről szóló 14. melléklettel.

Az adatok 2021-re vonatkoznak, az „EU-27” az EU egészére vonatkozó értéket jelöli. A 27 tagú EU-nak az „Értékláncok és kereskedelem” területen fennálló sebezhetőségéről rendelkezésre álló adatok nem hasonlíthatók össze a tagállami adatokkal, mivel partnerkoncentrációs intézkedéseket tartalmaznak.

Forrás: A JRC reziliencia-eredménytáblái – Európai Bizottság

Magyarország zöld átállásához számos területen, többek között az energiahatékonyság, a levegőminőség és a vízgazdálkodás területén további intézkedésekre van szükség. Magyarországon folyamatban van az európai zöld megállapodás végrehajtása; ez a melléklet az érintett kulcsfontosságú területek helyzetéről nyújt pillanatképet⁴⁰.

Magyarország várhatóan eléri a közös kötelezettségvállalás hatálya alá tartozó ágazatokra vonatkozó, 2030-ra előírt új éghajlat-politikai célkitűzését, amennyiben végrehajtja a tervezett kiegészítő intézkedéseket.⁴¹ A vonatkozó adatok alapján Magyarország 2021-ben valószínűsíthetően kevesebb üvegházhatású gázt bocsátott ki a közös kötelezettségvállalás hatálya alá tartozó ágazatokban, mint amennyire jogosult lett volna⁴². A jelenlegi magyarországi szakpolitikák 2030-ra

várhatóan 7 %-kal csökkentik ezeket a kibocsátásokat a 2005-ös szinthez képest, ami elegendő az 55 %-os uniós célkitűzés teljesítését lehetővé tevő kiigazítást megelőző közös kötelezettségvállalási cél eléréséhez. A javasolt kiegészítő intézkedésekkel együtt a várható 22 %-os kibocsátáscsökkentés túlteljesítené az új 18,7 %-os kibocsátáscsökkentési célértéket⁴³. Helyreállítási és rezilienciaépítési tervében Magyarország a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközből származó vissza nem térítendő támogatások 48,1 %-át az éghajlat-politikai célkitűzések elérését szolgáló kulcsfontosságú reformokra és beruházásokra különítette el⁴⁴. Magyarország 2020. évi klímátörvénye azt a célt tűzi ki, hogy 2030-ra az 1990-es szinthez képest 40 %-kal csökkenjen az összes hazai üvegházhatásúgáz-kibocsátás⁴⁵, 2050-re pedig megvalósuljon a klímasemlegesség. Ehhez 2030 után gyorsabb dekarbonizációra lesz szükség.

⁴⁰ Az e mellékletben szereplő áttekintést az energiabiztonságról és az energia megfizethetőségéről szóló 7. mellékletben, a klímasemlegességre való méltányos átállásról és a környezeti fenntarthatóságról szóló 8. mellékletben, az erőforrás-termelékenységről, a hatékonyságról és a körforgásos gazdaságról szóló 9. mellékletben, az innovációról szóló 11. mellékletben és az adózásról szóló 19. mellékletben szereplő információk egészítik ki.

⁴¹ Az (EU) 2018/842 rendeletet módosító (EU) 2023/857 rendelet (a közös kötelezettségvállalási rendelet) megnövelte a tagállamok 2030-ra vonatkozó kibocsátáscsökkentési célértékeit, összhangba hozva az érintett ágazatokra vonatkozó intézkedéseket azzal a célkitűzéssel, hogy uniós szinten és a gazdaság egészére kiterjedően az 1990-es szinthez képest legalább 55 %-kal csökkenjen az üvegházhatású gázok kibocsátása. A rendelet nemzeti kibocsátáscsökkentési célokat állapít meg a jelenlegi uniós kibocsátáskereskedelmi rendszeren (ETS) kívüli ágazatok, nevezetesen az épületek (fűtés és hűtés), a közúti közlekedés, a mezőgazdaság, a hulladékgazdálkodás és a kisipar számára. Az EU ETS, illetve a közös kötelezettségvállalási rendelet hatálya alá tartozó kibocsátásokat kompenzálja az (EU) 2023/839 rendelettel módosított (EU) 2018/841 rendelet (a földhasználatról, földhasználat-változtatásról és erdőgazdálkodásról szóló rendelet vagy LULUCF-rendelet) által szabályozott földhasználati ágazatnak köszönhető nettó szén-dioxid-eltávolítás.

⁴² Magyarország 2021. évi kibocsátási kvótája 49,7 Mt CO₂-egyenérték volt, míg becsült tényleges kibocsátása 46,8 Mt CO₂-egyenérték tett ki ugyanebben az évben (lásd Európai Bizottság: *A klímasemlegességre való átállás felgyorsítása Európa biztonsága és jóléte érdekében. Az uniós éghajlat-politikai fellépésről szóló 2022. évi jelentés*, SWD(2022) 343).

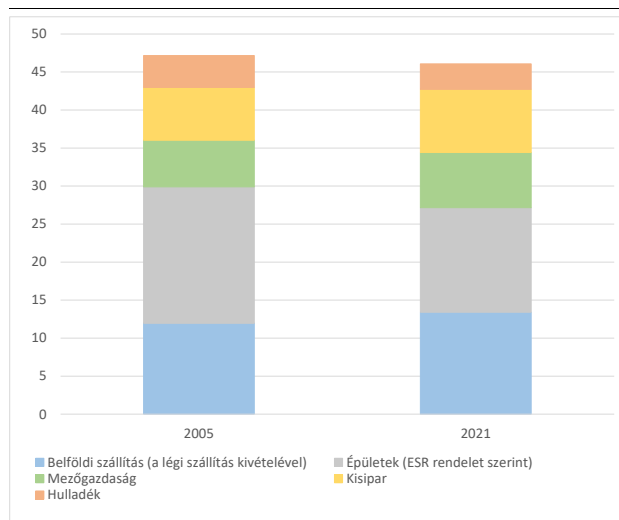
⁴³ A 2030-as éghajlat-politikai céltól való távolságra vonatkozó információkat lásd az A6.1. táblázatban. A jelenlegi és a kiegészítő intézkedések a 2021. március 15-i állapotra vonatkoznak.

⁴⁴ Idetartoznak például a lakossági napenergia-rendszerekbe és a villamosenergia-hálózat megerősítésébe történő beruházások, amelyekhez átfogó reformok társulnak, továbbá az épületek korszerűsítésének támogatása, valamint a közlekedés fenntarthatóságának növelését célzó intézkedések, mint például a vasúti beruházások, az elektromos autóbuszok üzembe helyezése és a tarifarendszer reformja.

⁴⁵ Ez a cél szerepel Magyarország nemzeti energia- és klímatervében. Folyamatban van a tervnek az (EU) 2018/1999 rendelet (az irányítási rendelet) által előírt aktualizálása.

A6.1. ábra: A közös kötelezettségvállalás rendelet hatálya alá tartozó ágazatok ÜHG-kibocsátása Mt CO₂-egyenértékben, 2005–2021

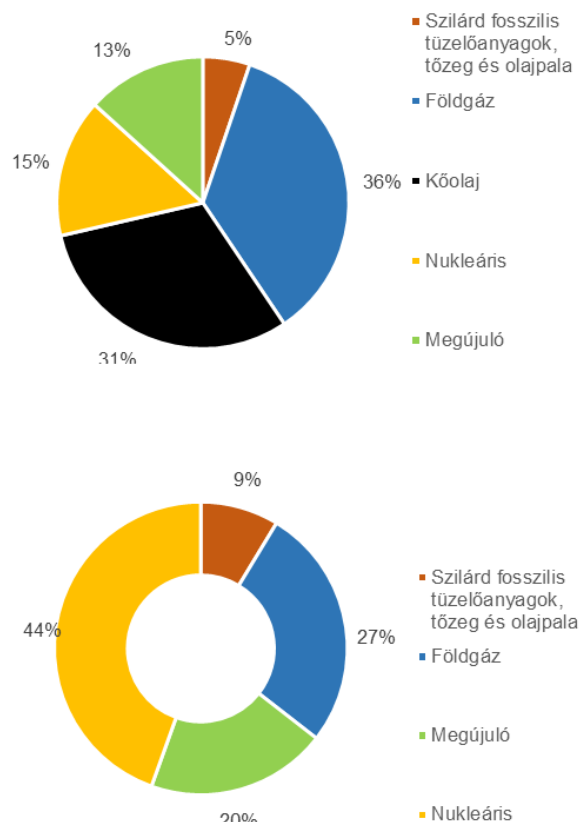
Forrás: Európai Környezetvédelmi Ügynökség

Magyarországnak lehetősége van arra, hogy növelje földhasználati ágazatának a szén-dioxid-kivonására irányuló képességét. A földhasználati ágazatbeli nettó zéró kibocsátás elérésében jelentős szerepet játszanak Magyarország erdői. Ugyanakkor az évente megművelt (szántóföldi) földterület az üvegházhatásúgáz-kibocsátás egyik fő forrása. Magyarország 2030-ra a földhasználati, földhasználat-változtatási és erdőgazdálkodási ágazatra vonatkozóan 5 724 kt CO₂-egyenérték eltávolítását tűzte ki célul (lásd az A6.1. táblázatot)⁴⁶.

Magyarország energiaszerkezete még mindig nagymértékben függ a fosszilis tüzelőanyagoktól, amelyek 2021-ben a teljes energiafogyasztás 72 %-át fedezték. 2021-ben a földgáz tette ki az energiamix legnagyobb részét, a teljes energiafogyasztás 36 %-át, ami egy százalékponttal több, mint 2020-ban (lásd az A6.2. ábrát). 2021-ben Magyarország villamosenergia-ellátásának 44 %-át az atomenergia biztosította, míg a földgáz és a megújuló energiaforrások a villamos energia 27 %-át, illetve 20 %-át adták. A gazdaság széles körű villamosítására és a villamosenergia-kereslet ebből következő várható növekedésére való felkészülés jegyében az ország jelentősen növelni kívánja a napenergia-kapacitás kiépítését. A gáz várhatóan továbbra is kulcsfontosságú kiegyenlítő

kapacitást biztosít a megújuló energiának a hálózatba történő középtávú integrálásához. Az atomenergia-termelési kapacitás 2030-ra várhatóan növekedni fog, amikor a Paksi Atomerőmű új reaktorblokkjait várhatóan üzembe helyezik.

A6.2. ábra: **Energiaszerkezet (felül) és villamosenergia-mix (alul), 2021**

Az energiaszerkezet a bruttó belföldi fogyasztáson alapul, és nem foglalja magában a távhőt és a villamos energiát. A megújuló energiaforrások részaránya tartalmazza a bioüzemanyagokat és a nem megújuló hulladékokat.

Forrás: Eurostat

Magyarország helyreállítási és rezilienciaépítési terve támogatja a megújuló energia alkalmazását, többek között Magyarország villamosenergia-szabályozási keretének széles körű felülvizsgálata révén. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv javítani fogja a megújulóenergia-termelés szabályozási környezetét, és pénzügyi támogatást fog nyújtani a lakossági napelemrendszerek telepítéséhez. A terv tartalmaz a villamosenergia-hálózatba és a

⁴⁶ Ez az érték indikatív jellegű, és 2025-ben aktualizálásra kerül (az (EU) 2023/839 rendeletben előírtak szerint).

tároló létesítményekbe történő beruházásokat, amelyek lehetővé teszik a megújuló energiaforrások villamosenergia-hálózatba való rugalmas és biztonságos integrálását. A terv a termelő-fogyasztók villamosenergia-piacára vonatkozó jogi keret javítását célzó reformokat is magában foglal. A Bizottság 2020. évi értékelése szerint Magyarországnak a nemzeti energia- és klímatervben foglalt azon célkitűzése, hogy 2030-ra a teljes bruttó energiafogyasztásban 21 %-os részarányt képviseljen a megújuló energiaforrásokból előállított energia, nem volt ambiciózus. Felülvizsgált klímatervében Magyarországnak jelentősen meg kell erősítenie a megújuló energiára vonatkozó célkitűzését annak érdekében, hogy az tükrözze az „Irány az 55%!” intézkedéscsomagban és a REPowerEU tervben kitűzött ambiciózusabb uniós éghajlat-politikai és energiacélokat.

Magyarország olyan energiahatékonysági intézkedéseket tervez, amelyek gyors végrehajtást tesznek szükségessé.

Magyarországnak a primerenergia-fogyasztásra és a végsőenergia-fogyasztásra vonatkozó, a nemzeti energia- és klímatervben foglalt célkitűzéseit a 2020. évi bizottsági értékelés nagyon alacsonynak ítélte. A 2018–2021-es időszakra vonatkozó energiafogyasztási pálya alapján Magyarország várhatóan jó úton halad afelé, hogy teljesítse a klímatervében a primerenergia-fogyasztásra vonatkozóan előirányzott 2030-as célkitűzését, de várhatóan nem lesz képes teljesíteni a végsőenergia-fogyasztásra vonatkozó, ugyancsak 2030-ra megvalósítandó klímatervi célját⁴⁷. Annak érdekében, hogy csökkenjen Magyarország fosszilis tüzelőanyagoknak, különösen földgáznak való kitettsége, és javuljon energiabiztonsága, jelentős mértékben növelni kell az energiahatékonyságot. Magyarország szigorítja az épületkorszerűsítésre vonatkozó energiahatékonysági követelményeket, és támogatja a lakossági megújulóenergia-termelést, valamint a lakóépületek fűtési rendszereinek korszerűsítésére irányuló intézkedéseket. Ösztönzi továbbá a felsőoktatási létesítmények korszerűsítésére irányuló energiahatékonysági intézkedéseket, amelyek célja a primerenergia-fogyasztás átlagosan 30 %-os csökkentése. 2022

novemberében a kormány energiahatékonysági programot indított az iparban.

Az e-mobilitás közelmúltbeli térnyerése ellenére a közlekedésből származó kibocsátások nőnek, a levegőminőség pedig aggodalomra ad okot. Ami az elektromos autók nyilvános töltőállomásainak számát és a kibocsátásmentes személygépkocsik új gépjármű-regisztrációkon belüli arányát illeti, Magyarország az uniós átlag alatt teljesít, de Közép-Európában vezető helyen áll, és e mutatói folyamatosan javulnak. Magyarország közúti mindamellett a legzsúfoltabbak közé számítanak az Unióban⁴⁸. A vasúti pályák mintegy 42 %-a villamosított. A levegőminőségi normák, különösen a PM₁₀-re és az NO₂-re vonatkozó küszöbértékek ismétlődő túllépése súlyos népegészségügyi és környezeti következményekkel jár⁴⁹. Ez részben a budapesti forgalmi torlódásokkal és környezetszennyezéssel függ össze. A PM₁₀-határértékek meghaladása vidéken is jellemző, ott az ok a fűtési rendszerekben keresendő. Az energiaválság nyomán a szennyezőbb fűtési megoldásokra való átállás növelheti a levegőminőségre nehezedő nyomást, ezért e tekintetben szorosabb nyomon követésre lenne szükség.

Magyarország számára előnyös lenne, ha többet fektetne be a környezetvédelembe, a biológiai sokféleség védelmébe, a szennyezés elleni küzdelembe és a körforgásos gazdaság előmozdításába. A becslések szerint Magyarország környezeti beruházási igényei⁵⁰ 2014 és 2020 között legalább 3,6 milliárd EUR-t

⁴⁸ A dugóban elvesztegetett órák száma 2020-ban több mint 42 óra/év volt járművezetőnként, ami – főként a városokban – meghaladja az uniós átlagot, és egyre nő.

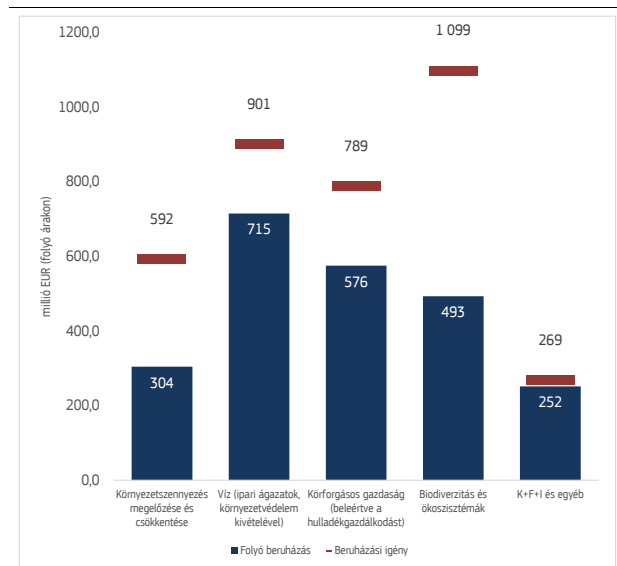
⁴⁹ A gazdasági tevékenység jelentős hatást gyakorol a levegőminőségre. Az ipar részaránya a GDP-ben Magyarországon meghaladja az uniós átlagot (22,5 % szemben az uniós 18,7 %-kal, 2021-es adatok) (forrás: [Az ipar részaránya a GDP-ben - Adatportál - ENSZ-EGB](#)). 2018-ban az EUB ítéletet hozott, amelyben megerősítette, hogy Magyarországon több levegőminőségi zóna nem felel meg az uniós jogszabályokban előírt PM₁₀-határértékeknek. 2020-ban a PM_{2,5} által okozott légszennyezés miatt elvesztett életévek száma Magyarországon majdnem kétszer olyan magas volt, mint az uniós átlag (1 056,1 év 100 000 lakosra vetítve, szemben 581,6 évvel).

⁵⁰ A környezetvédelmi beruházások célterületei közé tartozik a szennyezés megelőzése és csökkentése, a vízgazdálkodás és a kapcsolódó iparágak, a körforgásos gazdaság és a hulladék, a biológiai sokféleség és az ökoszisztémák (Európai Bizottság, 2022: A környezetvédelmi politikák végrehajtásának felülvizsgálata, [Országjelentés – Magyarország](#)).

⁴⁷ Az energiahatékonysági irányelv átdolgozására irányuló tárgyalások lezárását követően várhatóan növekedni fog mind az uniós, mind a nemzeti célkitűzések, valamint az e célok elérésére irányuló nemzeti energiahatékonysági intézkedések ambíciója.

tettek ki, míg a tényleges környezeti beruházások összege 2,3 milliárd EUR volt, azaz legalább 1,3 milliárd EUR-val elmaradt a kívánatostól (lásd az A6.3. ábrát)⁵¹. A különbség a biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme terén a legnagyobb, évi 605,3 millió EUR. Az uniós Natura 2000 hálózat Magyarország területének 21,4 %-át fedi le⁵², de még nincs elegendő erőforrása vagy személyzete a kapcsolódó feladatok elvégzésére. A gyepterületek, vizes élőhelyek és erdők kezelése és helyreállítása komoly kihívást jelent.

A6.3. ábra: Környezeti beruházási igények és jelenlegi beruházások, 2014–2020

Forrás: Európai Bizottság

Az éghajlatváltozás gyakoribb és intenzívebb szélsőséges időjárási eseményeket okozott, ami kihívások elé állította többek között a vízgazdálkodást. Az átlaghőmérséklet az 1980-as évek óta jelentősen emelkedett. Az aszályok gyakoribbá és intenzívebbé váltak. Számos régiót egyazon évben sújtanak áradások és aszályok. A csapadék éves eloszlása megváltozott: a csapadékhullás intenzitása nagyobb, de kevesebb az esős nap. Számos ágazat – többek között egyes mezőgazdasági tevékenységek, az erdészet, az ökoszisztéma-szolgáltatások, a vízgazdálkodás, az energia, az egészségügy és az idegenforgalom –

rendkívül érzékeny az éghajlatváltozásra⁵³. Magyarország folyóinak és tavainak csak kis része van jó ökológiai állapotban. A vízrendszerekbe történő emberi beavatkozások a víztestek csökkenésével járnak. A közelmúltban aggályok merültek fel azzal kapcsolatban, hogy elsőbbséget kell-e biztosítani az öntözésnek a mezőgazdaságban; a természetalapú megoldásokra való átállás, valamint az erőforrás-hatékonyabb és reziliensebb gyakorlatok elősegítenék az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást. Magyarország helyreállítási és rezilienciaépítési terve több vízgazdálkodási intézkedést tartalmaz. A vízügyi infrastruktúra nem felel meg a szennyvízgyűjtésre, a szivárgások csökkentésére és az ivóvízellátásra vonatkozó uniós követelményeknek.

Magyarország környezeti szempontból káros támogatásokat nyújt egyebek mellett a fosszilis tüzelőanyagok számára, amelyek reformját fontolóra lehetne venni, az élelmiszer- és energiabiztonság fenntartása és a társadalmi hatások mérséklése mellett. Magyarországon a fosszilis tüzelőanyagok támogatása 2020-ban 540 millió EUR-t tett ki, ami hátrányos helyzetbe hozta az alacsony széndioxid-kibocsátású alternatívákat. A mezőgazdaság, az erdészet és a halászat, a villamos energia, a gáz, a gőzellátás és légkondicionálás, a szállítás és tárolás, valamint az egyéb szolgáltatások ágazatában környezeti szempontból káros támogatásokat azonosítottak. Az ilyen támogatások közé tartozik például a mezőgazdaságban használt dízelüzemanyag jövedéki adójának visszatérítése, a mozgó gépekben használt könnyű fűtőolajra vonatkozó kedvezményes energiaadó-kulcs, a földgáz felhasználására vonatkozó jövedékiadó-mentesség vagy a teherszállításban és a személyszállítás egyéb kategóriáiban használt dízelolaj jövedéki adójának visszatérítése⁵⁴. A

⁵³ Forrás: [Európai Környezetvédelmi Ügynökség, Climate-Adapt, Országprofil – Magyarország](#).

⁵⁴ Fosszilis tüzelőanyagokra vonatkozó 2021. évi adatok EUR-ban kifejezve az energiaunió helyzetéről szóló 2022. évi jelentésből. A környezeti szempontból káros támogatások kezdeti értékelése, amelyet a Bizottság készített a [környezeti szempontból káros támogatások európai reformjára szolgáló 2022. évi eszköztárban](#), az OECD fogalommeghatározásainak felhasználásával, és a következő adatkészletek alapján: OECD mezőgazdasági politikai monitoring és értékelések; OECD környezetpolitikai eszközök adatbázisa (PINE); OECD fosszilis tüzelőanyag-támogatások statisztikai adatbázisa; az IMF országszintű energiatámogatási becslései. Az eszköztár [4. melléklete](#)

⁵¹ A csak uniós szinten becsült igényeket is figyelembe véve (pl. vízvédelem, nagyobb körforgás, biodiverzitási stratégia).

⁵² 2021-ben Magyarországon 22,2 % volt a szárazföldi védett terület aránya (Natura 2000 és a nemzeti szinten kijelölt területek), szemben a 26,4 %-os uniós átlaggal (Európai Környezetvédelmi Ügynökség, 2023, [Natura 2000 barométer](#)).

Magyarország által nyújtott, környezeti szempontból káros támogatások feltérképezése segítene a reform célpontjainak rangsorolásában.

Magyarországnak lehetősége van arra, hogy növelje a környezetvédelmi adókat. 2020-ban a környezetvédelmi adókból származó bevételek a GDP 2,2 %-át tették ki, azaz megegyeztek az uniós átlaggal. Magyarország energia- és közlekedési adóbevételei az uniós átlag alatt vannak, az erőforrásokra és a környezetszennyezésre kivetett környezetvédelmi adók pedig meghaladják az uniós átlagot (lásd a 19. mellékletet). A levegőszennyezés költségeinek további internalizálása és a vízszennyezés korlátozása érdekében növelhetők lennének a környezetvédelmi adók⁵⁵, például a lakossági ágazatban a szilárd tüzelőanyagokra, így a biomasszára, vagy egyes hulladéktípusokra, például az italtárolókra kivetett adók.

részletes példákat mutat be reform tárgyaként szóba jöhető támogatásokra.

⁵⁵ Európai Bizottság, 2021: *Green taxation and other economic instruments – Internalising environmental costs to make the polluter pay* (Zöldadók és más gazdasági eszközök – A környezeti költségek internalizálása a szennyező fizet elvének biztosítása érdekében, [A szennyező fizet elvének biztosítása](#)).

A6.1. táblázat: **Az európai zöld megállapodással kapcsolatos előrehaladást makrogazdasági szempontból nyomon követő mutatók**

									„Irány az 55%!”		
									2030 cél/érték	Távolság WEM WAM	
			2005	2017	2018	2019	2020	2021			
Haladás a szakpolitikai célokhoz képest	Üvegházhatásúgázkibocsátás-csökkentések a közös kötelezettségvállalás hatálya alá tartozó ágazatokban ¹	Mt CO2-egyenérték, %; százalékpont	48,0	-10%	-10%	-7%	-9%	-	-18,7%	-11,7	3,3
	LULUCF-ágazatból származó nettó szénelnyelés ²	kt CO2-egyenérték	-5 998	-5 365	-4 812	-5 388	-7 110	-7 197	-5724	n/a	n/a
									Nemzeti hozzájárulás a 2030-as uniós célhoz		
				2005	2017	2018	2019	2020	2021		
	A megújuló energia részaránya a bruttó végsőenergia-fogyasztásban ³	%	7%	14%	13%	13%	14%	14%	21%		
	Energiahatékonyság: primerenergia-fogyasztás ³	Mtoe	26,3	24,5	24,5	24,6	23,9	24,9	nincs célérték		
Energiahatékonyság: végsőenergia-fogyasztás ³	Mtoe	18,7	18,5	18,5	18,6	18,0	19,1	18,7			
			Magyarország						EU		
			2016	2017	2018	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Fiskális és pénzügyi mutatók	Környezetvédelmi adók (a GDP %-ában)	GDP %-ában	2,5	2,4	2,3	2,3	2,2	2,0	2,4	2,2	2,2
	Környezetvédelmi adók (az adóbevételek %-ában) ⁴	adóbevételek %-ában	6,5	6,4	6,2	6,2	6,0	5,9	5,9	5,6	5,5
	Környezetvédelmi kiadások	összes kiadás %-ában	1,1	1,4	1,4	1,6	1,5	1,5	1,7	1,6	1,6
	Környezetvédelmi beruházások ⁵	GDP %-ában	0,4	0,4	0,5	0,7	-	-	0,4	0,4	0,4
	Fosszilis tüzelőanyagok támogatása ⁶	Mrd EUR 2021	0,5	0,6	0,7	0,5	0,5	-	53,0	50,0	-
	Éghajlatváltozással szembeni védelmi rés ⁷	1-4 (pontoszám)					1,3	1,2			1,5
Éghajlat	Nettó ÜHG-kibocsátás	1990 = 100	66,0	69,0	69,0	69,0	67,0	67,0	76,0	69,0	72,0
	A gazdaság ÜHG-kibocsátási intenzitása	kg/EUR'10	0,60	0,60	0,57	0,53	0,55	-	0,31	0,30	0,26
	A gazdaság energaintenzitása	kgoe/EUR'10	0,23	0,23	0,22	0,21	0,21	-	0,11	0,11	-
Energia	Végsőenergia-fogyasztás	2015=100	102,0	106,3	106,5	106,9	103,5	110,1	102,9	94,6	-
	Lakóingatlanok végsőenergia-fogyasztása	2015=100	103,1	105,4	97,5	95,1	100,2	107,6	101,3	101,3	106,8
	Kereskedelmi ingatlanok végsőenergia-fogyasztása	2015=100	99,1	97,8	95,2	93,0	90,8	94,2	100,1	94,4	100,7
Szennyezés	Szmogprekurzorok kibocsátási intenzitása (a GDP-hez viszonyítva) ⁸	tonna/EUR'10	1,6	1,6	1,5	1,3	1,3	-	0,9	0,9	-
	PM2,5-légszennyezés miatt elvesztett életevek	100.000 lakosra	1349,1	1456,9	1419,6	1011,2	1056,1	-	581,6	544,5	-
	NO ₂ -légszennyezés miatt elvesztett életevek	100.000 lakosra	192,5	224,0	206,7	194,2	154,7	-	309,6	218,8	-
	Nitrates in ground water	mg NO3/liter	-	-	-	-	-	-	21,0	20,8	-
Biodiverzitás	Szárazföldi védett területek	összes %-ában	22,0	22,2	-	22,2	22,2	22,2	26,2	26,4	26,4
	Tengeri védett területek	összes %-ában	-	-	-	-	-	-	10,7	-	12,1
	Biogazdálkodás	a hasznosított mezőgazdsági összterület %-ában	3,5	3,7	3,9	5,7	6,0	5,8	8,5	9,1	-
			2017	2018	2019	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Mobilitás	Kibocsátásmentes gépjárművek részaránya ⁹	az újonnan regisztrált járművek %-ában	0,6	0,9	1,2	2,2	3,5	4,3	5,4	8,9	10,7
	AC/DC elektromos töltőpontok száma (AFIR besorolás)		-	-	-	1301	2885	3579	188626	330028	432518
	Villamosított vasútvonalak részaránya	%	40,5	40,5	41,9	n/a	n/a	42,4	56,6	n/a	56,6
	Forgalmi torlódások (reprezentatív ingázó autóvezető által dugóban elveszített órák száma évente)		27,6	27,3	30,2	29,8	n/a	n/a	28,7	n/a	n/a

Forrás:

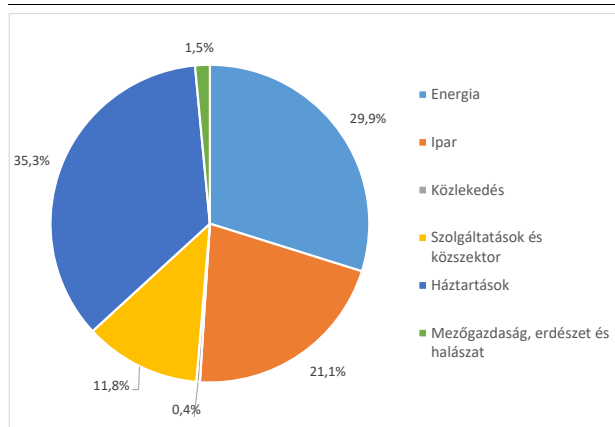
Magyarország továbbra is nagymértékben függ az orosz fosszilis tüzelőanyagoktól, és az e függőség csökkentésére irányuló erőfeszítések túl lassan haladnak. Ez a melléklet⁵⁶ meghatározza a Magyarország által a REPowerEU célkitűzéseinek elérése érdekében – többek között helyreállítási és rezilienciaépítési tervének végrehajtása révén – az energiabiztonság és az energia megfizethetőségének javítása céljából végrehajtott intézkedéseket, amelyek a tiszta energiára való átállás felgyorsítása mellett hozzájárulnak az EU versenyképességének fokozásához a tisztaenergia-ágazatban⁵⁷.

Magyarország gázimportjának nagy része továbbra is Oroszországtól függ, ami bizonytalanságot okoz az ellátás biztonsága tekintetében. A földgáz az ország energiaszerkezetének több mint egyharmadát teszi ki (6. melléklet), és 2030-ig, amikor a lignittüzelésű Mátrai Erőművet várhatóan egy 500 MW-os gáztüzelésű erőmű váltja fel, valószínűleg továbbra is jelentős részét fogja képezni. A gáz legnagyobb részét a háztartások (35,3 % 2021), az energiaágazat (29,9 %) és az ipar (21,1 %) használják fel; utóbbiban messze a legnagyobb fogyasztó a vegyipar és a petrokémiai ágazat, közel 40 %-os részesedéssel. 2021 szeptemberében Magyarország hosszú távú gázellátási megállapodást írt alá a Gazprommal. A 15 évre szóló megállapodás keretében Magyarország évi 3,5 milliárd köbméter földgázt vásárol a TurkStream gázvezetéken, és további 1 milliárd köbmétert az Ausztriából érkező csővezetéken keresztül. Magyarország 2022. augusztus 15-én ideiglenesen módosította a Gazprommal korábban kötött gázszállítási szerződését annak érdekében, hogy az Ausztria felől érkező szállítások kiesését pótlandó további napi 5,8 millió köbméterrel növelje a Bulgárián és

Szerbián át a TurkStream gázvezetéken keresztül Magyarországra érkező gáz mennyiségét.

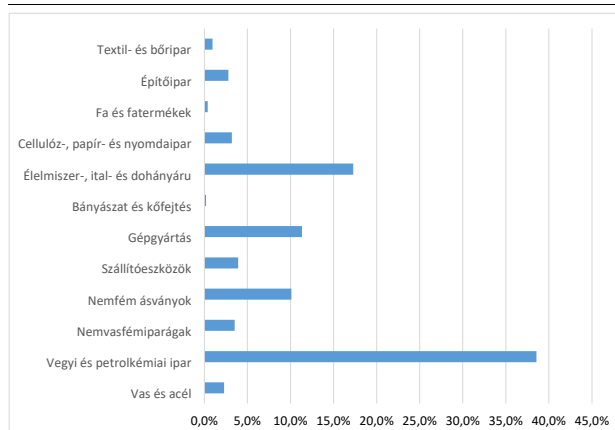
Magyarország továbbra is nagymértékben támaszkodik a Barátság vezetéken keresztül Oroszországból érkező kőolajimportra, bár az utóbbi évtizedben e függés jelentősen csökkent. Az orosz nyersolaj az ország kőolajimportjának mintegy 58 %-át teszi ki. Magyarország fennmaradó nyersolajimportjának nagy része Irakból és Kazahsztánból érkezik. A hazai olajtermelés a teljes nyersfogyasztás mintegy 13 %-át teszi ki. A horvát területen a Janaf/Adria vezeték kapacitásának bővítése lehetővé tenné Magyarország számára, hogy kompenzálja a Barátság-vezeték fokozatos feladását.

A7.1. ábra: A gázfogyasztás ágazonkénti részaránya, 2021

Forrás: Eurostat

A7.2. ábra: Gázfogyasztás ipari ágazonként, 2021 (a teljes ipari gázfogyasztás %-ában)

Forrás: Eurostat

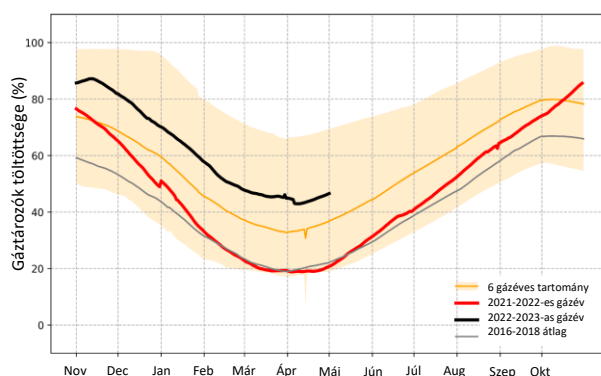
A fejlett szállítási és elosztási infrastruktúrák, valamint a folyamatban lévő rendszerösszekötő gázprojektek javítják az

⁵⁶ Ezt a mellékletet kiegészítik a következők: a 6. melléklet, mivel az európai zöld megállapodás a tiszta energiára való átállásra összpontosít; az energiaszegénység mérséklése és a legkiszolgáltatottabbak védelme érdekében hozott intézkedésekről szóló 8. melléklet; a 9. melléklet, mivel a körforgásos gazdaságra való átállás jelentős energia- és erőforrás-megtakarításokat fog eredményezni, tovább erősítve az energiabiztonságot és a megfizethetőséget; valamint az iparról és az egységes piacról szóló 12. melléklet az európai zöld megállapodás és a REPowerEU keretében zajló erőfeszítésekkel összefüggésben.

⁵⁷ A zöld megállapodáshoz kapcsolódó ipari tervvel (COM(2023) 62 final) és a nettó zero iparról szóló jogszabállyal (COM(2023) 161 final) összhangban.

ellátás biztonságát Magyarországon és általában a régióban. Magyarország jelentős, mintegy 6,3 milliárd m³ tárolókapacitással rendelkezik⁵⁸, ami a 2021. évi gázfogyasztás (11,3 milliárd m³) közel 56 %-ának felel meg. Magyarország az elmúlt télen teljesítette gáztárolási kötelezettségeit, november 1-jéig 86,01 %-ot ért el, és a fűtési szezon végén, 2023. április 15-én a gáztároló kapacitás feltöltöttsége 43,45 %-os volt⁵⁹. Magyarország földgázrendszer-összekötőkkel rendelkezik Romániával, Ausztriával (egyirányú áramlás Ausztriából Magyarországra), Horvátországgal, Szlovákiával, Szerbiával és Ukrajnával. A szlovák-magyar rendszerösszekötő és a krki LNG-terminál, továbbá a horvátországi csővezetékek bővítésével Magyarország növelheti a lengyel és horvát cseppfolyósított földgázhoz (LNG) való hozzáférését anélkül, hogy szükség lenne belső hálózatának jelentős további fejlesztésére. 2020 júniusában az MVM (az állami tulajdonú gáz- és villamosenergia-vállalat) hétéves megállapodást írt alá a krki terminálból származó évi 1 milliárd m³/év behozatalról. A jelentések szerint az ország 2021-ben is importált Krkból némi földgázt. A közös érdekű projektek 5. listáján szereplő BRUA II. fázisának befejezése azt is lehetővé tenné Magyarország számára, hogy jelentősen javítsa Romániából származó importkapacitásait.

A7.3. ábra: **A földalatti gáztárolók töltöttségi szintje Magyarországon**

Forrás: A JRC számítása az AGSI+ átláthatósági platform alapján, 2022 (legutóbbi frissítés: 2023. május 2.)

A jövőre nézve a legsürgetőbb igény a villamosenergia-hálózatoknak a decentralizált és változó termelési kapacitások által termelt villamos energia integrálására való felkészítése, amely jelentős hálózati, valamint kiegyenlítő és tároló kapacitásba irányuló beruházásokat igényel. A kormány azt tervezi, hogy 2026-ig legalább 1 000 MW-ra növeli az energiatárolási kapacitást, 2030-ig pedig 100 MW-tal növeli a keresletoldali válaszkapacitást.

A 2021-ben a villamosenergia-termelés 45 %-át biztosító atomenergia-ágazat továbbra is orosz technológiától, nukleáris üzemanyagtól és finanszírozástól függ. A Paks 2 projekt két új atomerőművi blokkját (orosz terv szerinti VVER-1200 blokkok) orosz eladó szállítja. Ezek Paksban épülnek majd fel, és kapacitásuk egyenként 1 200 MW lesz. Az építkezés a tervek szerint 2030-ra fejeződik be, de késedelmet szenvedhet. A jelenlegi paksi operatív egységek leszerelését, amelyet eredetileg a 2030-as évek második felére terveztek, tovább halasztják, hogy áthidalják az új paksi blokkok megvalósításának késedelmét.

Magyarország végrehajtott néhány intézkedést a gázfogyasztás csökkentése érdekében, különösen a közsférában. A 2022 augusztusa és 2023 márciusa közötti időszakban Magyarországon a gázfogyasztás 20 %-át takarították meg az előző öt éves átlaghoz képest. 2022 júliusában a kormány veszélyhelyzetet hirdetett ki, és cselekvési tervet jelentett be a veszélyhelyzet kezelésére. A terv magában foglalja a belföldi gáztermelés 2 milliárd m³-re történő növelését a jelenlegi 1,5 milliárd m³-ról, a

⁵⁸ Magyarország öt földfelszín alatti tárolólétesítményt üzemeltet, amelyeket két üzemeltető működtet: a HEXUM (Szőreg-1) és a HGS (Pusztaderics, Zsana-Nord, Kardoskút-Pusztaszőlős, Hajdúszoboszló).

⁵⁹ Az Európai Parlament és a Tanács rendelete az (EU) 2017/1938 és a 715/2009/EK rendeletnek a gáztárolás tekintetében történő módosításáról, valamint a Bizottság (EU) 2022/2301 végrehajtási rendelete (2022. november 23.) a területükön található és a piaci területükkel közvetlenül összekapcsolt föld alatti gáztárolóval rendelkező tagállamokra 2023-ban vonatkozó köztes célértékeket tartalmazó feltöltési ütemterv meghatározásáról.

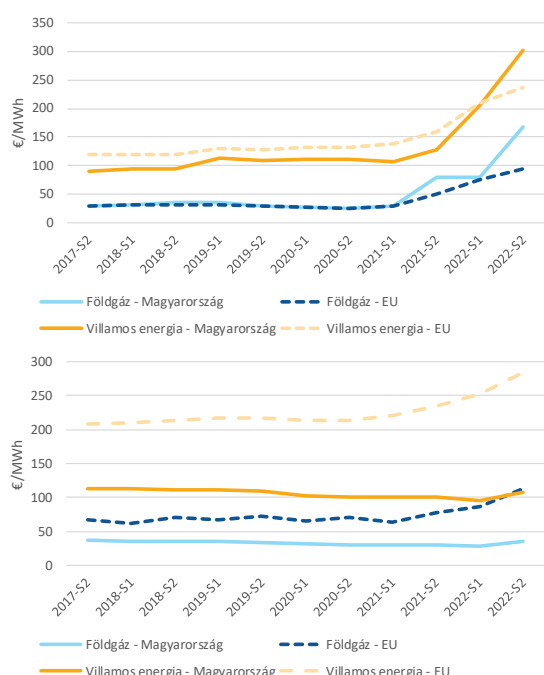
gázimport volumenének a tárolók feltöltésére vonatkozó hosszú távú szerződésekben meghatározott mennyiségek fölé történő növelését, az energiahordozók és a tűzifa kivételének tilalmát, a lignittermelés fellendítését és a Paks 1 atomerőmű élettartamának meghosszabbítását. 2022 szeptemberében Magyarország 25 %-kal csökkentette az állami intézmények és az állami tulajdonú vállalatok gázfogyasztását, és 18 °C-os fűtési plafont állapított meg a középületekre vonatkozóan. A magas gázárak vonzóbbá tették a tetőre szerelt napelemek és az energiahatékony fűtési rendszerek telepítésére és a lakásfelújításokra irányuló kormányzati támogatási rendszert is.

Magyarország nettó villamosenergia-importőr, nettó importszintje a 2010-es évek második fele óta stabil, a teljes fogyasztás mintegy egyharmadát teszi ki. A fosszilis tüzelőanyagoknak a gazdaság valamennyi ágazatában a villamos energiával való fokozatos felváltása, valamint az energiaigényes iparágak bevonására irányuló kormányzati stratégia valószínűleg növelni fogja az energia iránti keresletet. Ennek eredményeként Magyarország villamosenergia-ellátásának biztonsága egyre inkább a megújuló villamosenergia-kapacitás kiépítésének sikeres felgyorsításától függ. Ehhez meg kell erősíteni az átviteli és elosztási hálózatokat, különösen a villamosenergia-hálózat rugalmasságának és a megújuló energiaforrások egyre nagyobb arányú befogadására való képességének növelése révén. A 413/2022. (X. 26.) Korm. rendelet felfüggesztette a 2022. október 31. napjától tett igénybejelentések alapján megvalósított háztartási méretű kiserőművek közcélú hálózatba történő feltáplálásának lehetőségét. Döntését a kormány a szabad hálózati csatlakozási kapacitások hiányával indokolta. Ezenkívül a 484/2022. Korm. rendelet megakadályozza az energiaszabályozót abban, hogy olyan rendszerhasználati díjakat határozzon meg, amelyek biztosítják a költségmegtérülést. Ezért a villamosenergia-hálózat fenntartható és biztonságos üzemeltetése, valamint a megújulóenergia-kapacitások fokozottabb integrálása érdekében szükséges lenne a rendelet hatályon kívül helyezése. Ezenkívül a kiegyenlítő szabályozási energia határokon átnyúló kereskedelmének ösztönzése – többek között az uniós kiegyenlítő szabályozási piac mélyebb integrációja révén –, a kiegyenlítő szabályozási piacnak az új belépők előtti megnyitása és a keresletoldali részvétel ösztönzése szintén

elősegítené a kiegyenlítés költségeinek mérséklését, és megkönnyítené az időszakosan rendelkezésre álló kapacitás integrálását. A magyar-szlovén villamosenergia-rendszerösszekötő üzembe helyezésével 2022 decemberében a magyarországi hálózat valamennyi szomszédos ország hálózatával összekapcsolódott, tovább erősítve ezzel Magyarország biztonságos villamosenergia-ellátását.

A lakossági fogyasztók által fizetendő gáz- és villamosenergia-árak 2013 óta be vannak fagyaszthatva, ami kevés ösztönzést jelent számukra ahhoz, hogy energiahatékonyak legyenek, és energiát takarítsanak meg. A gáz- és villamosenergia-számlák jelentősen alacsonyabbak az uniós átlagnál, és a kormányzati támogatás 2022-ben elérte a szabályozott gázár tízszeresét. 2022. augusztus 1-jétől a kormány kiigazította a mechanizmust, és az árplafont az átlagos fogyasztás szintjére korlátozta. Ha a kormány az energiaszegénység célzott támogatására és strukturális energiahatékonyasági intézkedésekre összpontosítaná az energiatámogatások fókuszát, az növelné az energiahatékonyág javítására és az energiamegtakarításra irányuló ösztönzőket.

A7.4. ábra: **Ipari (fent) és lakossági (lent) kiskereskedelmi energiaárak Magyarországon**

(1) A villamos energia esetében a háztartásokra DC, az iparra ID sávós fogyasztással számolva.

(2) A gáz esetében a háztartásokra D2, az iparra I4 sávós fogyasztással számolva.

Forrás: Eurostat

A megújuló energiával kapcsolatos kilátások vegyesek. Az elmúlt évtizedben a megújuló energiaforrások aránya általában stabil, mintegy 12 %-os volt, és ennek nagy részét (2021-ben mintegy 68 %-át) a biomassza adta. A napenergia-hasznosítás központi eleme a kormány arra irányuló stratégiájának, hogy fellendítse a megújuló energiaforrásokat a villamosenergia-ágazatban. A fotovoltaiikus napenergia-kapacitás 2018 óta megkétszereződött, és 2022-ben elérte a 3 GW-ot, bár a növekedés 2022-ben megtorpant, amikor a fotovoltaiikus napelemek telepítése gyakorlatilag leállt⁶⁰. Megvalósíthatónak tűnik a kormány azon célkitűzése, hogy 2030-ig 6 GW beépített kapacitást érjen el. Ezzel szemben a szélenergia fejlesztése az elmúlt évtizedben lassú volt, mintegy 323 MW-on stagnált, új kapacitások hozzáadása nélkül, főként az egyre kedvezőtlenebb szabályozási környezet miatt. Egy 2016. évi kormányrendelet⁶¹ kimondja, hogy a

⁶⁰ IRENA, a megújulóenergia-kapacitásról szóló 2023. évi statisztikák.

⁶¹ A megújuló erőművek létesítésére vonatkozó jogszabályokat módosító jogi aktus 1. §-a, valamint az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet.

lakott területektől számított 12 km-nél kisebb sugarú körben szélturbinákat nem lehet telepíteni. Helyreállítási és rezilienciaépítési tervében Magyarország kötelezettséget vállalt arra, hogy módosítja a jelenleg alkalmazandó jogszabályi keretet annak érdekében, hogy megszűnjenek a szélerőművek telepítésére vonatkozó szükségtelen korlátozások az országban.

Az energiafogyasztás csökkentésére nyitva álló lehetőségek, amelyek legnagyobb része az építőipar területén található, jórészt kiaknázatlanok. Magyarország csak a Covid19-világjárvány gazdasági következményei miatt tudta teljesíteni a 2020-as energiahatékonysági célkitűzését. Az elmúlt évtizedben azonban a végső energiafogyasztás folyamatosan növekvő tendenciát mutatott. Az energiahatékonyság növelésére irányuló, az építőiparra összpontosító ambiciózus intézkedések kulcsfontosságúak lesznek a 2030-ra kitűzött nemzeti célok eléréséhez és a gazdaság versenyképességének megőrzéséhez. Az épületek a végső energiafogyasztás mintegy egyharmadát, a primerenergia-felhasználás 40 %-át, továbbá a földgázfogyasztás körülbelül felét teszik ki. Ennek az energiafogyasztásnak a nagy része a lakossági ágazatban történik. A lakossági energiafogyasztás épületfelújítás útján történő csökkentése hozzá fog járulni Magyarország földgázfüggőségének csökkentéséhez is, mivel 2021-ben a háztartások tették ki a teljes gázfogyasztás közel 36 %-át. Az épületek energiafogyasztásának és a kapcsolódó üvegházhatásúgáz-kibocsátásnak a csökkentése kulcsfontosságú részét képezi azoknak a strukturális változásoknak, amelyek a hosszú távú dekarbonizációt szolgálják, és segíti a polgárokat és a vállalkozásokat abban, hogy megbirkózzanak a jelenlegi válság okozta magas energiaárakkal. Magyarország a nemzeti energia- és klímatervében kötelezettséget vállalt arra, hogy új energiahatékonysági kötelezettségi rendszert vezet be, támogatást nyújt az energetikai szolgáltató vállalkozásoknak, korszerűsíti a lakó- és középületeket, továbbfejleszti a távfűtési rendszereket, és támogatja a megújuló energia szélesebb körű fűtési és hűtési célú alkalmazását. Magyarország hosszú távú felújítási stratégiájának célja, hogy 2030-ra a lakásállomány esetében 20 %-kal csökkentse a szén-dioxid-kibocsátást, és évi 3 %-ra növelje a felújítási arányt, a középületek esetében pedig 18 %-kal csökkentse a szén-dioxid-kibocsátást, és évi 5 %-ra növelje a felújítási arányt. A szakképzett munkaerő hiánya megnehezíti az épületek energiahatékonyságának

javítását. A hosszú távú felújítási stratégia emellett mintegy 20 000 szakember képzését és átképzését irányozza elő az energetikai felújítással és a megújuló energiával kapcsolatos készségeik fejlesztése, valamint a kereslet becsült növekedésének kielégítése érdekében. Magyarország nagyon kevés ellenőrzést végez a környezettudatos tervezés és az energiacímkézés hatálya alá tartozó termékekre vonatkozóan. Ez komoly aggályokat vet fel a gazdasági szereplők közötti egyenlő versenyfeltételeket és az érintett termékek megfelelési szintjeit, és ezáltal az elmaradt energia- és szén-dioxid-megtakarítást illetően⁶².

Az energiaunió prioritásaira fordított kutatás-fejlesztési kiadások Magyarországon alacsonyak, és elmaradnak az uniós átlagtól.

A közkiadások 2014 óta stagnálnak, míg a magánkiadások 2010 és 2019 között a felére csökkentek. Az energiaunió prioritásaira fordított állami kutatási és innovációs (K+I) kiadások alacsonyak, és 2014 és 2020 között csak enyhe növekedésük volt megfigyelhető. A magánszektor K+I kiadásai 2019 óta 0,013 %-kal csökkentek. 2021-ben az éghajlatváltozással foglalkozó technológiai vállalkozásokba történő kockázati-tőke-befektetések 0,1 millió EUR-t tettek ki, ami a 2020-ban mért teljes összeg egyharmada. Magyarországnak még van mit tennie azért, hogy teljes mértékben kiaknázza a geotermikus energia fejlesztésére irányuló potenciálját. Mivel a geotermikus energiában gazdag Kárpát-medencében máig működik a szovjet korszakban kiépített távfűtő hálózat, a geotermikus energia a fosszilis tüzelőanyagok potenciálisan alacsony költségű, tiszta alternatívája a fűtésben. Magyarország nemzeti éghajlat-fejlesztési stratégiája arra számít, hogy az olyan technológiák, mint a szén-dioxid-leválasztás, -hasznosítás és -tárolás, valamint a hidrogén 2030 és 2040 között elérhetővé válnak. Magyarország 2030-ig évi 16 000 tonna hidrogén előállítását tervezi a fotovoltai napenergiából származó többletenergia tárolásával, például az Akvamarin kísérleti projekt keretében. Magyarország vezető szerepet tölt be az e-mobilitás és az akkumulátorgyártás terén, jelentős K+F kapacitásokkal és vezető ázsiai gyártókkal, amelyek gyártóközpontokat terveznek létrehozni az országban. Magyarország jelentős

gépjárműiparral rendelkezik, beleértve az e-mobilitást és az akkumulátorgyártás is.

⁶² A páneurópai piacfelügyelet internet által támogatott információs és kommunikációs rendszere

A7.1. táblázat: **Fő energiamutatók**

		MAGYARORSZÁG				EU			
		2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021
ENERGIAFÜGGŐSÉG	Importfüggőség (%)	58%	70%	57%	54%	58%	61%	57%	56%
	Szilárd fosszilis tüzelőanyagok	48%	46%	44%	39%	44%	44%	36%	37%
	Kőolaj és kőolajtermékek	86%	87%	87%	87%	95%	97%	97%	92%
	Földgáz	78%	115%	76%	67%	83%	90%	84%	83%
	Orosz fosszilis tüzelőanyagtól való függőség (%)								
	Feketekőszén	16%	10%	22%	18%	40%	44%	49%	47%
	Nyersolaj	68%	75%	61%	58%	30%	27%	26%	25%
	Földgáz	95%	95%	95%	95%	40%	40%	38%	41%

		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
VILLAMOS ENERGIA	Bruttó villamosenergia-termelés (GWh)	30 360	31 902	32 915	32 067	34 291	34 930	36 120	-
	Éghető üzemanyagok	13 395	14 583	15 407	14 725	15 429	15 358	15 301	-
	Nukleáris	15 834	16 054	16 098	15 733	16 288	16 055	15 990	-
	Vízenergia	234	259	220	222	219	244	212	-
	Szélenergia	693	684	758	607	729	655	664	-
	Napenergia	141	244	349	629	1 497	2 459	3 796	-
	Geotermikus energia	0	0	1	12	18	16	12	-
	Egyéb energiaforrások	63	78	82	139	111	143	145	-
	Nettó villamosenergia-behozatal (GWh)	13 686	12 711	12 878	14 348	12 584	11 677	12 754	-
	A végső fogyasztásra rendelkezésre álló villamos energia %-ában	36%	33%	32%	35%	30%	28%	29%	-
Villamosenergia-összeköttetés (%)	-	-	58,30%	58,75 %	53,1%	35,3%	32,5%	41,4%	

		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
A GÁZELLÁTÁS DIVERZIFIKÁLÁSA	Gázfogyasztás (milliárd m ³)	9,1	9,7	10,4	10,1	10,2	10,6	11,2	9,5
	Gázimport – típusonként (milliárd m ³)	6,8	7,6	9,8	7,7	11,7	7,9	7,5	-
	Gázimport – vezetékes	6,8	7,6	9,8	7,7	11,7	7,9	7,5	-
	Gázimport – LNG	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
	Gázimport – fő szállítóforrás szerint (milliárd m ³) ¹								-
	Oroszország	6,5	7,2	9,4	7,4	11,1	7,5	7,1	-
	Nem meghatározott	0,3	0,4	0,5	0,4	0,6	0,4	0,4	-
		2019	2020	2021	2022				
LNG-terminálok									
LNG-terminálok száma ²									
LNG tárolókapacitás (m ³ LNG)									
Föld alatti gáztároló									
Tárolók száma		5	5	5	5				
Operatív tárolókapacitás (milliárd m ³)		7,1	7,1	6,9	6,9				

		2019	2020	2021	2022
TISZTA ENERGIAK	Kockázati tőke-befektetések tiszta energiákkal foglalkozó induló és növekvő innovatív vállalkozásokba (millió EUR) ³	0,0	0,3	0,1	n.a.
	az összes magyarországi kockázati tőke-befektetés %-ában	0,0%	0,3%	0,0%	n.a.
	Az energiaunióhoz kapcsolódó K+I prioritásokra fordított kutatási és innovációs kiadás				
	K+I közkiadások (millió EUR)	7,0	17,2	64,4	n.a.
	K+I közkiadások (a GDP %-ában)	0,005%	0,012%	0,042%	n.a.
	K+I magánkiadások (millió EUR)	20,3	n.a.	n.a.	n.a.
	K+I magánkiadások (a GDP %-ában)	0,01%	n.a.	n.a.	n.a.

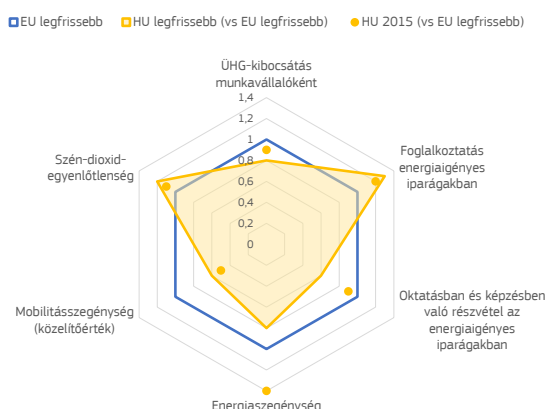
¹ A fő beszállítók rangsorolása a legfrissebb (2021-re vonatkozó) adatokon alapul.² Beleértve az úszó LNG-tároló és -visszaalakító egységeket (FSRU).³ A kockázati tőke-befektetések közé tartoznak a kockázati tőke-ügyletek (minden szakaszban) és a növekedési/bővítési célú magántőkeügyletek (azon vállalkozások esetében, amelyek korábban kockázati tőke-befektetési vállalkozás portfóliójának részét képezték).**Forrás:** Eurostat, Gas Infrastructure Europe (Storage and LNG Transparency Platform), JRC SETIS (2022), JRC számítás a PitchBook 2022. júniusi adatai alapján

8. MELLÉKLET: MÉLTÁNYOS ÁTÁLLÁS A KLÍMASEMLEGESSÉGRE

Ez a melléklet Magyarország által a klímasemlegességre és a környezeti fenntarthatóságra való méltányos átállás biztosítása terén elért eredményeket követi nyomon, különösen a kiszolgáltatott helyzetben lévő munkavállalók és háztartások tekintetében. Bár az

energiaigényes iparágakban a munkavállalók oktatásban és képzésben való részvétele csökkent, Magyarországnak – különösen a hanyatló és átalakuló ágazatokban dolgozó munkavállalók esetében – be kell ruháznia a releváns továbbképzésbe és átképzésbe annak érdekében, hogy a tanácsi ajánlással összhangban biztosítsa a méltányos zöld átállást⁶³. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv felvázol néhány, a méltányos zöld átállásra irányuló beruházást, kiegészítve a területi igazságos átmenet terveket és az Európai Szociális Alap Plusz (ESZA+) által támogatott intézkedéseket. A magyar helyreállítási és rezilienciaépítési terv egyik célkitűzése, hogy 35 000 alacsony és közepes jövedelmű család számára biztosítsanak 140–175 MW lakossági napelem-kapacitást, valamint hogy 5 000 szegény családot lássanak el összesen 25 MW közösségi napelemparki kapacitással. a leginkább rászoruló 300 településen.

A8.1. ábra: **A méltányos átállással kapcsolatos kihívások Magyarországon**

Forrás: Eurostat, EMPL-JRC GD-AMEDI/AMEDI+ projektek és a World Inequality Database (lásd az A8.1. táblázatot)

A gazdaság „zöldítése” még nem gyorsult fel, a zöld átállás által leginkább érintett ágazatokban a foglalkoztatás stabil maradt, a hanyatló

⁶³ A klímasemlegességre való méltányos átállás biztosításáról szóló, 2022. június 16-i tanácsi ajánlás (2022/C 243/04) a foglalkoztatásra, a készségekre, az adókedvezményekre és a szociális védelmi rendszerekre, az alapvető szolgáltatásokra és a lakhatásra terjed ki.

tevékenységekben részt vevő munkavállalóknak pedig aktív támogatásra van szükségük. A magyarországi energiaigényes iparágakban a foglalkoztatás 2021-ben a teljes foglalkoztatottság 3,6 %-át tette ki (2020-ban: 3,9 %, az EU-ban 3,0 %) (lásd az A8.1. ábrát és az A8.1. táblázatot), miközben a foglalkoztatás az építőiparban és a szállításban és raktározásban folyamatosan növekszik. Ezzel párhuzamosan a bányászatban és kőfejtésben a foglalkoztatás 2015 óta közel a felére csökkent, és további csökkenés várható a Mátrai Erőmű lignitegységeinek alacsony szén-dioxid-kibocsátású technológiákká történő átalakításával. Ez azt mutatja, hogy a sikeres és méltányos zöld átállás érdekében a zöld munkahelyek és készségek fejlesztésére van szükség⁶⁴. A zöld átállás által leginkább érintett vármegyék (Baranya, Heves, Borsod-Abaúj-Zemplén) munkavállalóinak és vállalkozásainak szükséges alkalmazkodását Magyarország 48 millió EUR-val kívánja támogatni az Igazságos Átmenet Alapból.

A hanyatló és átalakuló ágazatokban a továbbképzés és az átképzés terén további erőfeszítésekre van szükség. Magyarországon a polgárok 30 %-a véli úgy, hogy nem rendelkezik a zöld átálláshoz szükséges készségekkel (EU: 38 %)⁶⁵. 2022-ben az építőiparban a betöltetlen álláshelyek aránya az uniós átlag alatt volt (1,8 % a 4,0 %-hoz képest)⁶⁶. Az energiaigényes iparágakban a munkavállalók képzésben való részvétele a 2015. évi 9,7 %-ról 2022-re 6,3 %-ra csökkent, és az uniós átlag (10,4 %) alatt van. A felnőttkori tanulásban való általános részvételi arány alacsony (lásd a 14. mellékletet), a kiszolgáltatott csoportok körében pedig nagyon alacsony. Ennek kezelése érdekében Magyarországon legalább 71,5 millió EUR ESZA+-finanszírozás segíti a zöld készségek és munkahelyek térnyerését. Az intézkedések közé tartozik a munkaerőpiaci és vállalaton belüli képzés, a bértámogatás, valamint a szakképzési tantervek korszerűsítése a zöld szakmai készségek fejlesztése érdekében.

Az energiaszegénység mutatói javultak az elmúlt években, de az energiaárak

⁶⁴ Magyarország esetében nem állnak rendelkezésre adatok a környezeti ipari foglalkoztatásról (ld. a 9. mellékletet, különös tekintettel a körforgásos munkahelyekre).

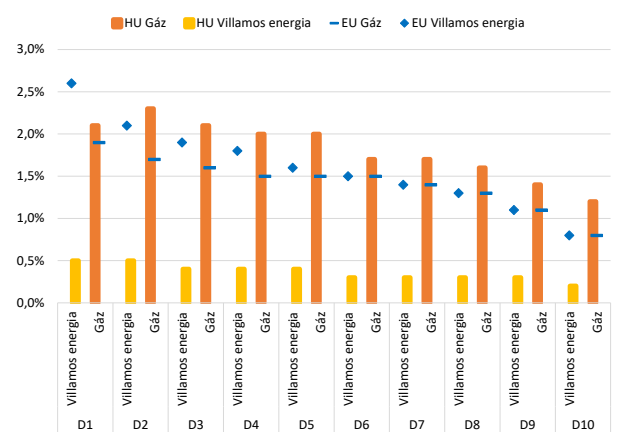
⁶⁵ Az Eurobarométer 527. sz. tematikus felmérése. A zöld átállás méltányossági megítélése (2022. május-június).

⁶⁶ Eurostat (JVS_A_RATE_R2).

emelkedése várhatóan rontani fogja a helyzetet. A lakosság azon hányada, amely nem tudta megfelelően fűteni otthonát, a 2015. évi 9,6 %-ról 2020-ban 4,2 %-ra csökkent, majd 2021-ben 5,4 %-ra nőtt (alacsonyabb a 6,9 %-os uniós átlagnál)⁶⁷. Különösen magas, 16,3 % volt ez az arány a szegénység kockázatának kitett lakosság körében (EU: 2021-ben 16,4 %), illetve 4 % a jövedelmi alsó-középréteghez tartozó háztartások (4–5-ös decilis) esetében (EU: 8,2 %). Az energiaárak emelkedése előtt a becslések szerint a teljes népesség 64,5 %-a esetében és a szegénységi küszöb alatt élő (kiadásalapon számított) népesség 82,4 %-a esetében haladta meg a villamos energiára, gázra és egyéb tüzelőanyagokra⁶⁸ költött pénz a háztartási költségvetés 10 %-át, ami jóval nagyobb volt a 26,9 %-os, illetve 48,2 %-os becsült uniós átlagnál.

A8.2. ábra: Az energiaárak elosztási hatásai a növekvő energiakiadások miatt (2021–2023)

Az energiakiadásoknak a megfigyelt árváltozások miatti átlagos változása jövedelmi decilisenként (D) az összes kiadás százalékában (2021. augusztus – 2023. január, az előző 18 hónaphoz viszonyítva), a szakpolitikai támogatások és a viselkedési hatások kiszűrésével.

Forrás: EMPL-JRC GD-AMEDI/AMEDI+ projektek, a háztartások 2015. évi költségvetési felmérése és a CP04.5.1. és CP04.5.2. termékcsoportra vonatkozó Eurostat inflációs adatok alapján

A 2021–2023-as időszakban megnövekedett energiaárak negatívan befolyásolták a

háztartások költségvetését, különösen az alacsony jövedelmű csoportok esetében. A polgárok többsége (85 %) úgy véli, hogy az energiaárak emelkedése komoly probléma⁶⁹. A 2021 augusztusa és 2023 januárja közötti, az azt megelőző 18 hónaphoz viszonyított energiaár-változások eredményeként (vö. 7. melléklet) szakpolitikai támogatás és viselkedésalapú hatások nélkül (de az árbeavatkozások figyelembevételével) a teljes népességben 9,5 százalékponttal, a szegénységi küszöb alatt élő (kiadásalapon számított) népesség körében pedig 5,9 százalékponttal nőtt volna az olyan háztartásokban élők aránya, amelyek költségvetésük több mint 10 %-át energiára költik. Ez alacsonyabb az uniós átlagnál (16,4 százalékpont, illetve 19,1 százalékpont)⁷⁰. Az alacsony jövedelműek és a közepes jövedelműek alsó sávjába tartozók kiadási aránya nőtt volna a legnagyobb mértékben, éspedig különösen a gáz esetében (hasonlóan az EU egészéhez), amint azt az A8.2. ábra mutatja. Az olyan háztartásban élők aránya, amelyek költségvetésük több mint 6 %-át költik üzemanyagra⁷¹, 3,4 százalékponttal – az uniós átlagnál (5,3 százalékpont) kevésbé – nőtt volna a szegénységi küszöb alatt élő (kiadásalapon számított) népesség körében, és 2023 januárjában elérte volna a 21,3 %-ot (EU: 37,1 %). A közlekedési célú üzemanyagok árának emelkedése Magyarországon jellemzően progresszív, és a közepes és magasabb jövedelmű csoportokat érinti leginkább.

A tömegközlekedés megítélése általában kedvező, de a szén-dioxid-egyenlőtlenség meghaladja az uniós átlagot. A polgárok szerint a tömegközlekedés viszonylag elérhető (71 %, EU: 55 %), megfizethető (71 %, EU: 54 %) és jó vagy viszonylag jó minőségű (69 %, EU: 60 %). A városban és a vidéken élők véleményében nincs jelentős eltérés. Ennek megfelelően a magyarországi vidéki területek esetében a közlekedés megítélése az egész EU-ra kiterjedő összehasonlításban kedvezőnek tűnik⁷². A kibocsátók felső 10 %-ának (azaz a legmagasabb jövedelmű háztartásoknak) a szénlábnyma

⁶⁷ Az energiaszegénység többdimenziós fogalom. Az alkalmazott mutató az energiaszegénység egyik következményére összpontosít. További mutatókért lásd az [energiaszegénységgel foglalkozó tanácsadó központ](#) weboldalt.

⁶⁸ Az egyéni fogyasztás rendeltetés szerinti európai osztályozása (ECOICOP) szerint meghatározott termékek: CP04.5 kategória.

⁶⁹ Az Eurobarométer 527. sz. tematikus felmérése.

⁷⁰ [EMPL-JRC GD-AMEDI/AMEDI+](#); a részleteket lásd a kapcsolódó szakmai tájékoztatóban.

⁷¹ ECOICOP: CP07.22.

⁷² A falvakban élő válaszadók körében a megfelelő arányok 68 %, 71 %, illetve 73 % voltak (EU 46 %, 48 %, illetve 56 %). Az Eurobarométer 527. sz. tematikus felmérése.

A8.1. táblázat: **A méltányos átállás fő mutatói Magyarországon**

Mutató	Leírás	HU 2015	HU Legfrissebb	EU Legfrissebb
ÜHG-kibocsátás munkavállalóként	Üvegházhatásúgáz-kibocsátás munkavállalóként – CO ₂ -egyenérték (tonna)	12	10,7 (2021)	13,7 (2021)
Foglalkoztatás energiaigényes iparágakban	A foglalkoztatás részaránya az energiaigényes iparágakban, ideértve a bányászatot és a kőfejtést (NACE B), a vegyi anyagok gyártását (C20.), a nemfém ásványi termékek gyártását (C23.), a fémalapanyagok gyártását (C24.) és a közúti járművek gyártását (C29.) – %	3,6	3,9 (2020)	3 (2020)
Oktatásban és képzésben való részvétel az energiaigényes iparágakban	Felnőttek oktatásban és képzésben való részvétele az energiaigényes iparágakban (az elmúlt 4 hétben) – %	9,7	6,3 (2022)	10,4 (2022)
Energiaszegénység	Otthonaik megfelelő fűtésére képtelen háztartásokban élők részaránya a teljes népességen belül – %	9,6	5,4 (2021)	6,9 (2021)
Mobilitátszegénység (közelítő érték)	A szegénységi küszöb alatt élők közül azok becsült aránya, akik kiadásai több mint 6%-át személyes közlekedésükhöz kapcsolódóan üzemanyagra fordítják – %	17,9	21,3 (2023)	37,1 (2023)
Szén-dioxid-egyenlőtlenség	A legnagyobb egy főre jutó átlagos kibocsátással rendelkező 10% kibocsátása a legalacsonyabb kibocsátással rendelkező 50 %-hoz képest	5,4	5,9 (2020)	5 (2020)

Forrás: Eurostat (env_ac_ainah_r2, nama_10_a64_e, ilc_mdcs01), uniós munkaerő-felmérésből vett adatok (törés az idősorban 2021-ben), EMPL-JRC GD-AMEDI/AMEDI+ projektek és World Inequality Database

azonban körülbelül 5,9-szerese volt a kibocsátók alsó 50 %-ának (az uniós átlag pontosan ötszörös eltérést jelez) (lásd az A8.1. ábrát). Magyarországon a levegőszennyezés átlagos szintje 2020-ban meghaladta az uniós átlagot (14,5 µg/m PM_{2,5}, EU: 11,2), és a levegőszennyezés szintje minden régióban kritikus volt⁷³. Ez jelentős egészségügyi hatásokkal járt, különösen a veszélyeztetett csoportokra nézve, és évente 9 502 korai halálesethez vezetett⁷⁴.

⁷³ A WHO levegőminőségi iránymutatásaiban szereplő ajánlás (5 µg/m³ éves expozíció) kétszerese.

⁷⁴ EEA – Levegőminőségi egészségügyi kockázatértékelés

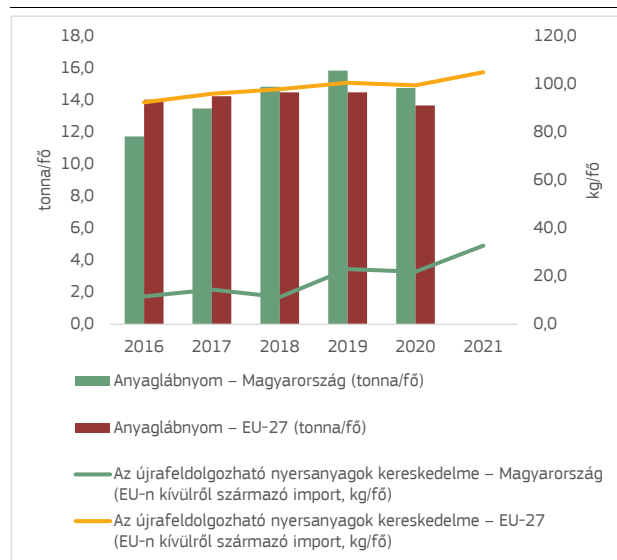
A körforgásos gazdaságra való átállás kulcsfontosságú az EU éghajlat-politikai és környezetvédelmi céljainak eléréséhez, és jelentős társadalmi-gazdasági előnyökkel jár. Ösztönzi a munkahelyteremtést, az innovációt és a versenyképességet, valamint előmozdítja a rezilienciát és az erőforrás-biztonságot. Az ipar, az épített környezet és az agrár-élelmiszeripar körforgásos átállása jelentős környezeti javulást eredményezhet (lásd: 6. melléklet), mivel ezek a rendszerek a leginkább erőforrás-igényes rendszerek közé tartoznak.

Némi előrelépés ellenére Magyarország körforgásos gazdaságra való átállása nem elégséges, és azt fel kell gyorsítani az EU körforgásos gazdaságra vonatkozó céljainak eléréséhez. A körforgásos gazdaságra vonatkozó 2020. évi cselekvési terv célja a körforgásos anyagfelhasználás arányának megkétszerezése. Magyarországon ez az arány továbbra is alacsony, 6,8 %-os volt 2021-ben (EU: 11,7 %). A körforgásos gazdaságra vonatkozó cselekvési terv célja továbbá az EU anyaglábnyomának jelentős csökkentése. 2020-ban az anyaglábnyom Magyarországon valamivel meghaladta az uniós átlagot (14,7 tonna, EU: 13,7 tonna). Ez megerősíti, hogy Magyarországon emelkedő tendencia tapasztalható, és növekszik a gazdasági növekedést támogató nyersanyag-kitermelés. A körforgásos átállásból származó munkaerőpiaci előnyök nem jelentősek, a közvetlen körforgásos munkahelyek száma 2016 óta csökkent (lásd: 8. melléklet). Ugyanakkor a hulladékgazdálkodás ágazatában a biztonsággal és egészségvédelemmel kapcsolatos balesetek Magyarországon jelentősen meghaladják a többi ágazat átlagát és ezen ágazat tekintetében az uniós átlagot is⁷⁵.

Magyarország nemrégiben új szakpolitikákat fogadott el a körforgásos gazdaság kihívásainak kezelésére, de ezen a téren további erőfeszítésre van szükség. 2020-ban Magyarország éghajlat- és természetvédelmi cselekvési tervet fogadott el, és 2021-ben

módosította a hulladékról szóló törvényt (2012. évi CLXXXV. törvény). A módosítás célja az illegális hulladéklerakók felszámolása, egy „visszaváltási díjas rendszer” létrehozása és a hulladékgazdálkodási tevékenység észszerűsítése volt. Az intézkedéseket azonban még teljes körűen végre kell hajtani, illetve 2023-ban újabb jogszabályok elfogadása várható, nevezetesen egy új hulladékgazdálkodási modell bevezetése 2023 júliusától. Magyarország 2022-ben mobilalkalmazást („HulladékRadar”) indított az illegálisan lerakott hulladék bejelentésére és a nyilvánosság illegális hulladék elleni küzdelemben való részvételének ösztönzésére. A strukturálisreform-támogató program részeként Magyarország körforgásos gazdaságra vonatkozó stratégia kialakításán dolgozik, amely három kiemelt területet – élelmiszerek/biomassza, építőipar és műanyagok – határoz meg annak érdekében, hogy az ország 2040-re versenyképesebb körforgásos gazdasággá váljon, ám a stratégiát még közzé kell tenni.

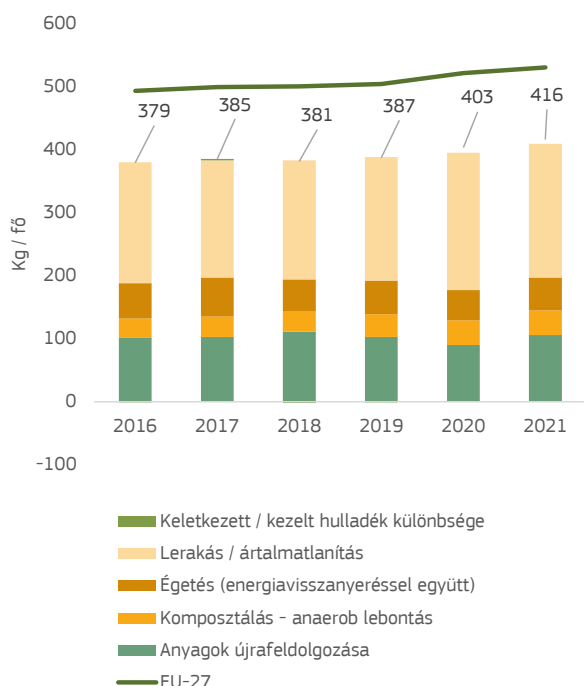
A9.1. ábra: **Trendek az anyagfelhasználásban**

Forrás: Eurostat

⁷⁵ Eurostat [HSW_N2_02] a NACE Rev. 2. E38 ágazat esetében; 2018 és 2020 között 8,77 halálos baleset 100 000 foglalkoztatottra, szemben az összes magyarországi ágazatra jutó 1,9 balesettel, és az EU-27 E38. ágazatára jutó 6,33 balesettel.

A9.2. ábra: A települési hulladék kezelése

Forrás: Eurostat

Magyarország hulladékgazdálkodással kapcsolatos teljesítménye nem kielégítő.

Magyarország nem teljesítette az újrafeldolgozott települési hulladék arányának 50 %-ra történő növelésére vonatkozó uniós célt (2021-ben ez az

arány csak 34,9 % volt, szemben a 49,6 %-os uniós átlaggal). Veszélyben van a települési és csomagolási hulladéokra vonatkozó 2025-ös uniós célértékek teljesítése is. 2021-ben Magyarország települési hulladékának 51 %-át még mindig hulladéklerakókban helyezték el (ez kétszerese a 22,8 %-os uniós átlagnak). Az illegális hulladéklerakás továbbra is problémát jelent, és olyan anyagok és erőforrások kiesését jelenti, amelyeket újra fel lehetne használni vagy újra lehetne hasznosítani az elkülönített gyűjtés és kezelés további javításával, különösen a biohulladék esetében. Magyarországon alacsony a komposztálás és a fermentálás aránya (39 kg/fő, szemben a 2021. évi 100 kg-os uniós átlaggal).

Az ipari rendszer körforgásos jellege az uniós átlag alatt van.

Magyarország erőforrás-termelékenysége 2016 óta stagnál: 2021-ben 1,6 vásárlóerő-egység/kilogramm, szemben az EU 2,3-as hasonló mérőszámával. Az országban még mindig jelentős lehetőségek rejlenek a javítás, az újrafelhasználás és a másodlagos nyersanyagok használatának fellendítése terén. Helyreállítási és rezilienciaépítési terve részeként Magyarország kezelni kívánja a körforgásos jelleg e hiányát, és 2023-ig ambiciózusabb szabályokat kíván bevezetni a kiterjesztett gyártói felelősségre

A9.1. táblázat: A körforgásos jellegre vonatkozó általános és rendszerszintű mutatók

TERÜLET	2016	2017	2018	2019	2020	2021	EU-27	Legfrissebb adat EU-27
A körforgásos gazdaság általános helyzete								
Anyaglábnym (tonna/fő)	11,7	13,5	14,8	15,8	14,7	-	13,7	2020
A körforgásos gazdaságban foglalkoztatottak éves növekedése (%) ¹	5,5	-2,1	4,3	-2,0	-	-	2,9	2019
Víztermelési index plusz (WEI+) (%)	1,2	1,4	1,4	1,3	-	-	3,6	2019
Ipar								
Erőforrás-termelékenység (vásárlóerő-egység (PPS) / kilogramm)	1,6	1,5	1,4	1,4	1,6	1,6	2,3	2021
Körforgásos anyagfelhasználási arány (%) ²	6,5	6,9	7,0	7,3	5,2	6,8	11,7	2021
Újrafeldolgozási arány (a települési hulladék %-ában)	34,7	35,0	37,4	35,9	32,0	34,9	49,6	2021
Épített környezet								
Építési és bontási hulladék hasznosítási aránya (%) ³	99,0	-	99,0	-	98,0	-	89,0	2020
Talajfedési index (bázisév = 2006) ⁴	105,2	-	108,3	-	-	-	108,3	2018
Agrár-élelmiszeripar								
Élelmiszer-hulladék (kg/fő) ⁵	-	-	-	-	93,0	-	131,0	2020
Komposztálás és lebontás (kg/fő)	30,0	32,0	32,0	36,0	39,0	39,0	100,0	2021

¹ A körforgásos gazdaságban foglalkoztatottak száma csak az E, C, G és S NACE nemzetgazdasági ágak kiválasztott ágazataiban lévő közvetlen munkahelyeket foglalja magában. ² A körforgásos anyagfelhasználási arány a visszanyert és a gazdaságba visszatáplált anyagok teljes anyagfelhasználáson belüli arányát méri. ³ Az építési és bontási hulladék hasznosítási aránya magában foglalja az újrafelhasználásra előkészített, újrafeldolgozott vagy anyagában – többek között feltöltési műveletek révén – hasznosított hulladékot. ⁴ Talajfedés: a 2016. évi adat a 2015. évről vonatkozik. ⁵ Az élelmiszer-hulladék magában foglalja az elsődleges termelés, a feldolgozás, a gyártás, a kiskereskedelem és a forgalmazás, a vendéglátás és az étkeztetési szolgáltatások során, valamint a háztartásokban keletkező hulladékot.

Forrás: EEA – Európai Környezetvédelmi Ügynökség

vonatkozóan.

Az épített környezet rendszere lehetőséget kínál az erőforrás-hatékonyság növelésére.

Az építési és bontási hulladék hasznosítási aránya 2020-ban meghaladta az uniós átlagot (98 %, EU: 89 %). A talajfedés 2015 és 2018 között az EU-27 átlagával megegyező ütemben haladt előre. Új épületek építése helyett lehetőség van a meglévő épületek felújítására és használatának javítására.

Az agrár-élelmiszeripari rendszerben előre kell lépni az élelmiszer-hulladék keletkezését megelőző tervezés terén, és hatékonyabban kell kezelni a vízkészleteket.

A biohulladék-kezelési kapacitás továbbfejlesztése, az otthoni komposztálás támogatása, valamint a komposztra vonatkozó nemzeti szabványok kidolgozása növelheti Magyarország autonómiáját. A hatóságok nem minden vízkivételt vesznek nyilvántartásba, és a vízrendszerekbe történő emberi beavatkozások a víztestek jelentős csökkenésével járnak. Mind az árvíz-, mind az aszálykockázat magas, és öntözési stratégiája keretében Magyarországnak további erőfeszítéseket kell tennie a természetes vízmegtartás növelése, valamint az erőforrás-hatékonyabb és reziliensebb termelési gyakorlatok előmozdítása érdekében, ha fenntartható módon kívánja kezelni vízkészleteit, és meg akarja őrizni az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás képességét (lásd: 6. melléklet). Az öntözésen és vízkivételen alapuló hagyományos mezőgazdasági modell fenntartása növelni fogja a környezetre és a vízkészletekre nehezedő nyomást.

A körforgásos gazdaságban – többek között a hulladékgazdálkodásban – továbbra is finanszírozási hiány áll fenn. A növekvő igények kielégítése érdekében további beruházásokra lesz szükség.

A 2014 és 2020 közötti becsült finanszírozási hiány évi 213 millió EUR volt, míg a beruházási igényeket legalább évi 789 millió EUR-ra becsülték, miközben a beruházási bázisértékek évi 576 millió EUR-t tettek ki (lásd: 6. melléklet). A körforgásos gazdaságba való beruházás kulcsfontosságú az átállás megvalósításához, különösen a környezettudatos tervezés, a javítás, az újrafelhasználás, az újragyártás és az új üzleti modellek elterjedése terén. A jelenlegi elkülönített hulladékgyűjtési rendszer és -kezelési infrastruktúrák – különösen a műanyag és a biohulladék esetében – nem elegendőek a hulladéklerakás visszaszorításához.

A digitális átállás kulcsfontosságú a reziliens és versenyképes gazdaság biztosításához. A digitális évtized szakpolitikai programjával és különösen a program digitális átállásra vonatkozó, 2030-ig megvalósítandó célkitűzéseivel összhangban ez a melléklet Magyarországnak a digitális készségekkel, a digitális infrastruktúrával/összeköttetéssel, valamint a vállalkozások és a közszolgáltatások digitalizációjával kapcsolatos teljesítményét ismerteti. Adott esetben hivatkozik a helyreállítási és rezilienciaépítési terv végrehajtása terén elért eredményekre. Magyarország a helyreállítási és rezilienciaépítési terv teljes költségvetésének 29,8 %-át (1,737 milliárd EUR) fordítja a digitális gazdaságra⁷⁶.

A digitális évtizedre vonatkozó szakpolitikai program kijelöli Európa sikeres digitális átállásának útját 2030-ig. A program keretet biztosít az EU és a tagállamok digitális átállásának értékeléséhez, különösen a digitális gazdaság és társadalom fejlettségét mérő mutató (DESI) révén. Emellett lehetőséget biztosít az EU és tagállamai számára, hogy – egyebek mellett több országra kiterjedő projektek révén – együttműködjenek annak érdekében, hogy felgyorsítsák a digitális évtized digitális céljainak és általános célkitűzéseinek megvalósítását⁷⁷. Általánosabb perspektívában a digitális átalakulás számos oldala különösen releváns a jelenlegi helyzetben. 2023-ban, a készségek európai évében prioritásként kell kezelni a megfelelő készségek kiépítését a digitális átállás kínálta lehetőségek teljes körű kihasználása érdekében. A népesség digitális készség szintjének javítása elősegíti a digitális technológiák fejlesztését és bevezetését, és növeli a termelékenységet⁷⁸. A digitális technológiák, infrastruktúra és eszközök mind szerepet játszanak az energiarendszernek a jelenlegi strukturális kihívásokhoz való

hozzáigazításához szükséges alapvető átalakulásban⁷⁹.

A digitális készségek tekintetében Magyarország az uniós átlag alatt teljesít. A lakosoknak csak mintegy fele rendelkezik legalább alapvető digitális készségekkel. Az információs és kommunikációs technológiák (IKT) területén működő szakemberek aránya az elmúlt években enyhén nőtt a magyar foglalkoztatottak körében, de továbbra is viszonylag alacsony. A magyar helyreállítási és rezilienciaépítési terv számos olyan intézkedést tartalmaz, amelyek a digitális készségekre irányulnak.

A széles sávú lefedettség továbbra is az uniós átlag felett van, és az 5G terén Magyarország az elmúlt évben ismét jelentős haladást ért el. A nagyon nagy kapacitású vezetékes hálózati lefedettség a 2021. évi 72 %-ról 2022-ben 80 %-ra emelkedett, és így meghaladta a 72 %-os uniós átlagot. Magyarországon az 5G lefedettsége 2022-ben 58 %-ra nőtt (az előző évhez képest 40 százalékponttal), azonban még mindig jelentősen elmarad az uniós átlagtól, amely 81 %.

A vállalkozások digitalizációja továbbra is jelentős kihívást jelent Magyarországon. A kkv-k mindössze 52 %-a volt legalább alapszinten digitálisan intenzív vállalkozás 2022-ben (szemben a 69 %-os uniós átlaggal). A fejlett digitális technológiák területén a nagy adathalmazok használata csak az uniós átlag felét, a mesterséges intelligencia alkalmazása pedig azt sem éri el, míg a felhőszolgáltatások igénybevétele 13 százalékponttal alacsonyabb az uniós átlagnál (21 %, EU: 34 %). További beruházásokra, valamint nagyszabású, célzott és hatékony intézkedésekre van szükség a vállalkozások – különösen a kkv-k – digitális átállásának felgyorsításához, beleértve a digitális készségek fejlesztését is, a digitális technológia kkv-k általi használatának növelése és az induló digitális vállalkozások fejlesztése érdekében.

Magyarország további haladást ért el a közszolgáltatások digitalizációja terén, de teljesítménye még mindig elmarad az uniós átlagtól. Magyarországnak a vállalkozások és a

⁷⁶ A digitális célkitűzésekhez hozzájáruló pénzügyi allokációk aránya a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközzel szóló rendelet VII. melléklete alapján került kiszámításra.

⁷⁷ A digitális évtized DESI-mutatókkal és kiegészítő adatforrásokkal mért céljait a jelenleg rendelkezésre álló és/vagy a tagállam-specifikus kontextusban különösen relevánsnak tekintett mértékben integrálják.

⁷⁸ Lásd például: OECD, 2019: OECD Economic Outlook – Digitalisation and productivity: A story of complementarities (OECD Gazdasági kilátások – Digitalizáció és termelékenység: Komplementaritások története) [OECD Economic Outlook, Volume 2019 Issue 1 | OECD iLibrary](https://oecd-ilibrary.org/economic-outlook-volume-2019-issue-1) (oecd-ilibrary.org).

⁷⁹ Az energiarendszer digitalizálásának szükségességét és a lehetséges intézkedéseket „Az energiarendszer digitalizációja – Uniós cselekvési terv” című közlemény (COM(2022) 552) határozza meg.

polgárok számára nyújtott digitális közszolgáltatások terén elért pontszáma elmarad az uniós átlagtól, főként a határokon átnyúló szolgáltatások alacsony pontszáma miatt. Az elektronikus azonosítás (eID) esetében a határokon átnyúló elektronikus azonosítás várhatóan 2023-ban válik elérhetővé az eIDAS rendszeren keresztül. A nemzeti elektronikus személyazonosító kártyák használata továbbra is korlátozott, mivel a legtöbb felhasználó a jól bevált ügyfélkapuprofilra részesítette előnyben⁸⁰. A magyar helyreállítási és rezilienciaépítési terv számos olyan intézkedést tartalmaz, amelyek az egészségügy további digitalizációjára összpontosítanak. Ami az elektronikus egészségügyi nyilvántartásokhoz való hozzáférést illeti, Magyarország az uniós átlag felett teljesít, 100 pontból 79 pontot ért el.

⁸⁰ 2021 negyedik negyedévében Magyarországon körülbelül 5,7 millió, elektronikus azonosításra alkalmas nemzeti elektronikus személyazonosító kártya volt használatban (a lakosság 58 %-át lefedve). 2022 végén az ügyfélkapu 5,54 millió megbízható aktív profillal rendelkezett. Az esetek több mint 97,75 %-ában az alapszintű ügyfélkaput használták, míg a nemzeti e-személyazonosító kártyát a felhasználók 1,5 %-a választotta.

A10.1. táblázat: A digitális évtizedre vonatkozó, DESI-mutatók által nyomon követett fő célok

	Magyarország			EU	A digitális évtizedre vonatkozó, 2030-ra elérendő célok (EU)
	DESI 2021	DESI 2022	DESI 2023	DESI 2023	
Digitális készségek					
Legalább alapvető digitális készségek	n.a.	49%	49%	54%	80%
a lakosság %-ában		2021	2021	2021	2030
IKT-szakemberek¹	3,8%	3,9%	3,9%	4,5%	20 millió
a 15–74 év közötti foglalkoztatottak %-ában	2020	2021	2021	2021	2030
Digitális infrastruktúra / konnektivitás					
Nagyon nagy kapacitású vezetékes hálózati lefedettség	49%	72%	80%	73%	100%
a háztartások %-ában	2020	2021	2022	2022	2030
A helyiségig vezetett üvegszál (FTTP) lefedettség²	49%	64%	70%	56%	-
a háztartások %-ában	2020	2021	2022	2022	2030
Általános 5G lefedettség	7%	18%	58%	81%	100%
a lakott területek %-ában	2020	2021	2022	2022	2030
5G lefedettség a 3,4–3,8 GHz-es frekvenciasávban	n.a.	n.a.	21%	41%	-
a lakott területek %-ában			2022	2022	2030
Vállalkozások digitalizációja					
Legalább alapszintű digitális intenzitással rendelkező kkv-k	n.a.	n.a.	52%	69%	90%
a kkv-k %-ában			2022	2022	2030
Big data³	7%	7%	7%	14%	75%
a vállalkozások %-ában	2020	2020	2020	2020	2030
Felhő³	n.a.	21%	21%	34%	75%
a vállalkozások %-ában		2021	2021	2021	2030
Mesterséges intelligencia³	n.a.	3%	3%	8%	75%
a vállalkozások %-ában		2021	2021	2021	2030
A közszolgáltatások digitalizációja					
A polgárok által igénybe vehető digitális közszolgáltatások	n.a.	64	68	77	100
pontszám (0–100)		2021	2022	2022	2030
A vállalkozások által igénybe vehető digitális közszolgáltatások	n.a.	74	76	84	100
pontszám (0–100)		2021	2022	2022	2030
Hozzáférés az elektronikus egészségügyi dokumentációhoz	n.a.	n.a.	79	71	100
pontszám (0–100)			2023	2023	2030

¹ A 20 milliós célkitűzés a teljes foglalkoztatás mintegy 10 %-át teszi ki.

² A fogyasztóig vezetett üvegszál lefedettség mutatója külön szerepel, mivel értékelésére és figyelembevételére is külön kerül sor a rendkívül nagy kapacitású hálózati lefedettség adatainak a digitális évtizedben történő értelmezése keretében

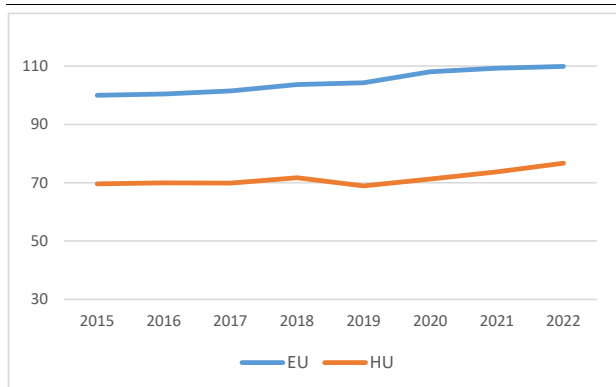
³ Az uniós vállalkozások legalább 75 %-a – az üzleti tevékenységének megfelelően – a következők közül egyet vagy többet használ: i. felhőszolgáltatások; ii. big data technológia; iii. mesterséges intelligencia.

Forrás: A digitális gazdaság és társadalom fejlettségét mérő mutató (DESI)

Ez a melléklet általános áttekintést nyújt a zöld és digitális kettős átállás megvalósításához nélkülözhetetlen magyarországi kutatási és innovációs rendszer teljesítményéről.

Magyarország „feltörekvő innovátor”, amelynek teljesítménye az uniós átlag 68,9 %-át teszi ki. A 2022. évi európai innovációs eredménytábla (EIS) szerint⁸¹ Magyarország innovációs teljesítménye meghaladja a feltörekvő innovátorok átlagát (50 %).

A11.1. ábra: Magyarország innovációs eredménytábla szerinti teljesítménye, 2015–2022

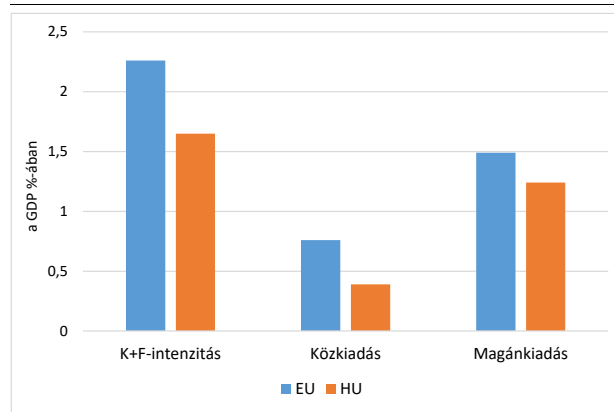

Forrás: Innovációs eredménytábla, 2015–2022

A K+F-re fordított közkiadások továbbra is alacsonyak, és aláássák az ország tudományos teljesítményét. A teljes K+F-intenzitás⁸² 2021-ben elérte a GDP 1,65 %-át, ami alacsonyabb az Európa 2020 stratégia által eredetileg kitűzött, 1,8 %-os céltól. Míg a vállalkozások K+F-re fordított kiadásai 2010 és 2021 között csaknem megkétszereződtek⁸³, a K+F-re fordított közkiadások, amelyek 2021-ben a GDP 0,39 %-át tették ki, a 0,76 %-os uniós átlag alatt maradtak. A világon a legtöbbet idézett tudományos publikációkon belül a magyar szerzők publikációinak aránya az évek során nőtt, és 2019-re elérte a 6,3 %-ot, de a 9,8 %-os uniós átlag alatt maradt. Magyarország állami kutatási rendszerének megerősítése kulcsfontosságú lesz a

kormány azon elképzelésének megvalósításához, hogy az EU öt legversenyképesebb országa közé tartozzon, és 2030-ra a GDP 3 %-át K+F-re fordítsa⁸⁴.

A11.2. ábra: K+F intenzitás 2021-ben

Forrás: Eurostat, 2022

A képzett emberi erőforrások hiánya visszaveti a tudományos és innovációs teljesítményt. Míg az elmúlt évtizedben megduplázódott a természettudományok és a műszaki tudományok területén frissen végzettek száma, a 25–34 évesek körében a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya 2021-ben mindössze 32,9 % volt⁸⁵, ami jóval elmarad a 41,2 %-os uniós átlagtól, és az egyik legalacsonyabb az EU-ban. A képzett munkaerő hiánya és nagyarányú elvándorlása⁸⁶ közép- és hosszú távon veszélyezteti az ország innovációs teljesítményét. Több magyar egyetem tulajdonosi és irányítási jogát kormánytisztviselőkből és a kormánnyal szoros kapcsolatban álló üzletemberekből álló kuratóriumokra ruházták át. Továbbra is aggodalomra ad okot a tanárok és a kutatók autonómiája ebben a folyamatban. Bár az új formációk nem hozták meg a kívánt teljesítményjavulást, a kormány felsőoktatási és tudományos intézményekre gyakorolt növekvő befolyása akadályozhatja az országot abban, hogy megtartsa tehetséges szakembereit.⁸⁷ (Lásd még az oktatásról szóló 15. mellékletet.)

⁸¹ 2022. évi innovációs eredménytábla, országprofil. Magyarország https://ec.europa.eu/assets/rtd/eis/2022/ec_rtd_eis-country-profile-hu.pdf Az innovációs eredménytábla összehasonlító elemzést nyújt az uniós országok innovációs teljesítményéről, beleértve nemzeti innovációs rendszereik viszonylagos erősségeit és gyengeségeit (az uniós átlaghoz képest is).

⁸² A K+F-re fordított bruttó hazai kiadás a GDP százalékában.

⁸³ A 2010. évi 0,68 %-ról 2021-ben a GDP 1,24 %-ára nőttek.

⁸⁴ Magyarország kutatási, fejlesztési és innovációs stratégiája 2021–2030.

⁸⁵ Eurostat: változás a fogalom meghatározásban 2021-ben.

⁸⁶ Forrás: Európai Bizottság, 2022: *Knowledge ecosystems in the new ERA* (Tudásköszisztémák az új EKT-ben).

⁸⁷ A magyarországi helyzet arra enged következtetni, hogy a legutóbbi szervezeti/intézményi változások növelik a kutatók bizonytalanságát. A kutatók nem tudják, milyenek lesznek az intézményi feltételek, és mire számíthatnak, ami kihat a

Az üzleti K+I nagyvonalú állami finanszírozása ellenére az innovációt továbbra is a nagy külföldi cégek vezérik. Az EU-ban Magyarország élen jár az üzleti vállalkozások K+F-re fordított kiadásainak közpénzekből történő finanszírozásában. A vállalkozások K+F-re fordított kiadásainak közfinanszírozása a GDP 0,201 %-át teszi ki, ami kétszerese az uniós átlagnak. Az ország innovációs teljesítményének zöme a közép- és csúcstechnológias gyártással foglalkozó nagyvállalatokhoz köthető⁸⁸. Ami a szabadalmi bejelentéseket illeti, a csökkenő tendencia azt mutatja, hogy a külföldi cégek egyre inkább a székhelyük országában jelentik be magyarországi fejlesztéseik eredményeit⁸⁹. Magyarországon azonban számos olyan nem innovátor vállalkozás van, amely innovációs potenciállal rendelkezik – ez az arány 44,9 % az uniós 19,9 %-hoz képest.⁹⁰

A vállalkozások nem keresik következetesen

a köz- és magánszféra közötti együttműködés lehetőségeit. Az állami kutatások üzleti társfinanszírozásának csekély részaránya aszimmetriát mutat a köz- és magánszféra közötti kapcsolatokban. Az üzleti vállalkozások (nemzeti) által finanszírozott K+F-re fordított közkiadások GDP-hez viszonyított aránya az egyik legalacsonyabb az EU-ban, és 2010 és 2021 között 20,2 %-kal csökkent. A nyolc felsőoktatási és ipari együttműködési központ létrehozása a 2014–2020-as programozási időszakban a tudomány és az ipar közötti bejáratott együttműködésről tanúskodott. E kapcsolatok fenntartása erősítené a tudás- és technológiatranszfert.

kutatók jövőbe vetett bizalmára. Forrás: Európai Bizottság, 2022: *Knowledge ecosystems in the new ERA* (Tudásökoszisztémák az új EKT-ben).

⁸⁸ A csúcstechnológiai gyártás hozzáadott értékének a teljes hozzáadott érték százalékában mért aránya meghaladja az uniós átlagot, és vezető helyen áll Európában.

⁸⁹ Lásd a fő innovációs mutatókat tartalmazó táblázatot: A Szabadalmi Együttműködési Szerződés szerinti szabadalmi bejelentések száma egymilliárd vásárlóerő-egységnyi GDP-re vetítve.

⁹⁰ Forrás: Innovációs eredménytábla.

A11.1. táblázat: **Fő innovációs mutatók**

Magyarország	2010	2015	2019	2020	2021	EU átlag¹
Fő mutatók						
K+F-intenzitás (GERD ² a GDP %-ában)	1,13	1,34	1,47	1,59	1,65	2,26
K+F-re fordított közkiadások a GDP %-ában	0,43	0,34	0,36	0,36	0,39	0,76
Üzleti vállalkozások K+F-kiadásai (BERD) a GDP %-ában	0,68	0,98	1,11	1,22	1,24	1,49
A K+I-rendszer minősége						
Az ország tudományos publikációinak a világszerte legtöbbet hivatkozott publikációk első 10%-án belüli aránya az ország összes publikációjának %-ában	5	4,9	6,3:	:	:	9,8
Szabadalmi kérelmek (PCT) száma 1 milliárdnyi GDP-re (PPS) vetítve	1,4	1,5	1,1	:	:	3,3
A tudományos szféra és a vállalkozások közötti együttműködés						
Állami–magán közös tudományos publikációk az összes publikáció %-ában	8,8	9	10,7	10,5	11,2	7,1
Üzleti vállalkozások által finanszírozott K+F-re fordított (nemzeti) közkiadások a GDP %-ában	0,057	0,029	0,01	:	:	0,054
Humán tőke és a készségek rendelkezésre állása						
Természettudományos és mérnöki karon újonnan végzett hallgatók aránya a 25–34 éves korosztályban, 1000 főre vetítve	7,2	10,7	9,3	17,6	:	16
Az üzleti vállalkozások K+F-kiadásaihoz (BERD) nyújtott állami támogatás						
Az üzleti vállalkozások K+F-kiadásaihoz nyújtott összes állami támogatás a GDP %-ában	0,265	0,353	0,245	:	:	0,194
A K+F-hez nyújtott adóössztönzök: kieső bevételek a GDP %-ában	0,163	0,148	0,053	:	:	0,100
Zöld innováció						
Környezetvédelmi szabadalmak	12,1	10,8	11	:	:	13,3
Az innováció és a gazdasági megújulás finanszírozása						
Kockázati tőke (piaci statisztikák alapján) a GDP %-ában	0,01	0,039	0,061	0,08	0,087	0,074
Foglalkoztatás a leginnovatívabb ágazatok 50%-ához tartozó gyorsan növekvő vállalkozásoknál	7,5	8,7	8,1	:	:	5,5

¹ A legfrissebb rendelkezésre álló évre vagy arra az évre vonatkozó uniós átlag, amelyben a legtöbb országadat szerepel.

² Bruttó hazai K+F kiadások.

Forrás: Eurostat, OECD, JRC, Science-Metrix (Scopus adatbázis és az Európai Szabadalmi Hivatal szabadalmi statisztikai adatbázisa), Invest Europe

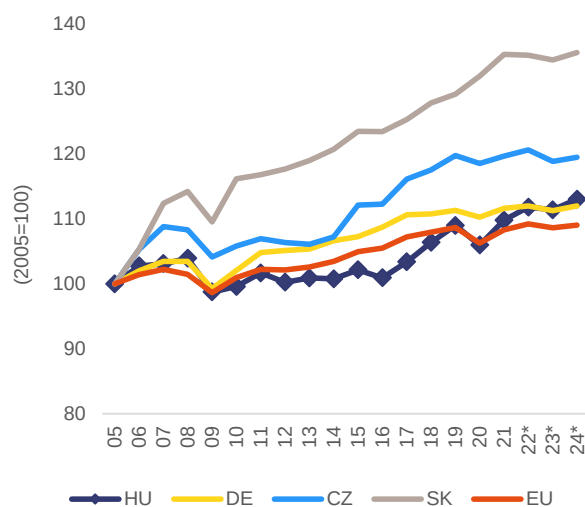
A magyar vállalkozások nehéz gazdasági környezettel szembesülnek, melyet magas és emelkedő infláció és energiaárak jellemeznek. Az energiaválság jelentős hatást gyakorol a vállalkozások működésére, különösen az energiaigényes iparágak, valamint a magyar gazdaság gerincét adó kkv-k esetében. 2022 végére a termelői árak gyorsabban emelkedtek, mint szinte az összes többi tagállamban⁹¹. Az ipari bizalmi index is jelentősen romlott⁹², különösen a feldolgozóiparban regisztrált megrendelések csökkenése miatt.

Magyarország növekedése eddig a foglalkoztatás növekedésén alapult, de a kilátások javításához a termelékenység erőteljesebb hozzájárulására van szükség. A pénzügyi válság óta lassú a termelékenység növekedése: az egy főre és egy munkóra jutó termelékenység 27,3 %-kal kevesebb, mint az EU-27-ben. Az egy foglalkoztatottra jutó reál munkatermelékenység 2021-ben 6,0 %-kal nőtt a világjárványhoz kapcsolódó 2020. évi csökkenést követően, 2022-ben pedig az előrejelzések szerint 3,4 %-kal emelkedett. Az ipar esetében az egy főre jutó reál munkatermelékenység 2021-ben 4 %-kal nőtt, ami meghaladta az uniós teljesítményt; az egy foglalkoztatottra jutó, változatlan árakon számított bruttó hozzáadott érték 2021-ben 5,2 %-kal, a 7 %-os uniós átlagnál kisebb mértékben emelkedett. A teljes tényezőtermelékenység javult ebben az évtizedben, de elmarad a közvetlen versenytársakétól, ami kihasználatlan termelékenységnövekedési potenciálra utal (A12.1 ábra).

Az egyes ágazatok termelékenysége széles skálán mozog a nemzetközi piacoknak való kitettségétől és a vállalatmérettől függően (A12.2. ábra). Jelentős termelékenységbeli különbségek vannak a globális irányultságú nagyvállalatok és a gazdaság többi része, különösen a kisvállalkozások és a belföldi vállalkozások között. A kereskedelem tárgyát képező és a nem kereskedelemképes szektor közötti különbség rámutat a globális verseny fontosságára a nagyobb termelékenység előmozdításában.

A magyar vállalkozások gyakran a globális ellátási láncok alacsony hozzáadott értéket produkáló szakaszában helyezkednek el, és a midstream tevékenységekre összpontosítanak, ami magyarázhatja gyenge relatív termelékenységi teljesítményüket, és különösen kiszolgáltatottá teszi őket az értékláncok zavaival szemben. Az építőipar termelékenységi teljesítménye következetesen elmarad az uniós átlagtól, valamint a feldolgozóiparétól és a piaci szolgáltatásokétól. A kkv-k az Európai Beruházási Alap által számított finanszírozáshoz jutási indexe (ESAF) szerint a magyar kis- és középvállalkozások az EU-ban a legkedvezőtlenebb finanszírozási feltételekkel szembesültek 2021-ben⁹³. Az állami pénzügyi támogatáshoz való hozzáférés az uniós átlag alatt van, ami, összefüggésben azzal, hogy a kkv-k alkotják a magyarországi gazdaság vállalkozások döntő többségét, jelentősen korlátozhatja e vállalatok növekedését és növekedését.

A12.1. ábra: **A teljes tényezőtermelékenység növekedése**

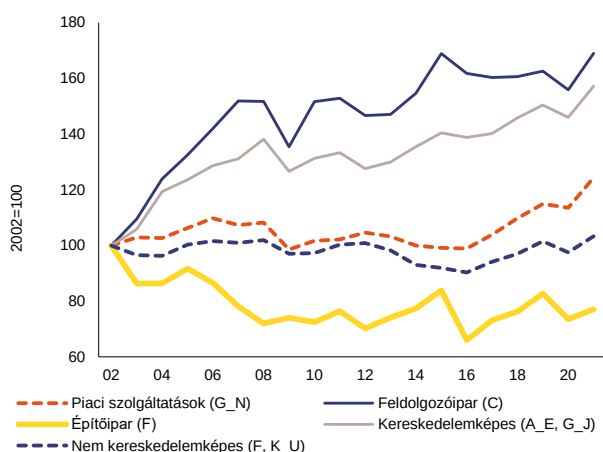
Forrás: Az Európai Bizottság számításai az AMECO alapján

⁹¹ [Statisztika | Eurostat \(europa.eu\)](#) Ipari termelői árak összesen – negyedéves adatok

⁹² [Statisztika | Eurostat \(europa.eu\)](#) Ipari bizalmi index

⁹³ [EBA munkadokumentum 2022/83.pdf](#)

A12.2. ábra: **Termelékenységi teljesítmény ágazatonként**

Forrás: Az Európai Bizottság számításai az AMECO alapján

Az ambiciózus nemzeti célkitűzés ellenére a megújuló energiaforrások teljes bruttó energiafogyasztáson belüli részaránya a legalacsonyabbak között van az EU-ban.

2020-ban a 16 %-os megújulóenergia-termelési kapacitás az egyik legalacsonyabb volt az EU-ban⁹⁴. A legtöbb előrelépés a napenergia-termelés terén történt, amelynek termelési kapacitása 2021 eleje óta 28 %-kal nőtt.

Az előrehaladást legalábbis részben hátráltatja az engedélyezés lassúsága. A közigazgatási engedélyezést regionális vagy helyi szinten szabályozzák, ami azzal az előnnyel jár, hogy tükrözi a helyi sajátosságokat, de megnehezíti a nemzeti törvények és rendeletek egységes értelmezését. A közigazgatási szervek eltérően közelítik meg és értelmezik az iránymutatásokat, így az engedélyezési eljárások mindenhol más és más. Ez megbontja a szabályozási keret egységét, és instabilitást teremt a befektetők számára.

Magyarország a digitális gazdaság és társadalom fejlettségét mérő 2022. évi DESI-mutató tekintetében a 22. helyen állt a tagállamok között, és több dimenzióban is az uniós átlagtól és célkitűzésektől elmaradó teljesítményt mutatott. Magyarország a széles sávú internetkapcsolat terén nyújtja a legjobb teljesítményt, a legrosszabbat pedig a digitális technológia vállalati tevékenységekbe való

integrálása tekintetében. A Covid19-világjárvány rávilágított a digitális készségek, a vállalatok digitalizációja és a digitális közszolgáltatások terén fennálló hiányosságokra. A 2022. évi DESI index szerint a kkv-knak csak 45 %-a rendelkezik legalább alapszintű digitális intenzitással, míg az EU-ban ugyanez az arány alig marad el a 60 %-tól⁹⁵.

Nyitott gazdaságként Magyarország nagy mértékben integrálódott az egységes piacba, és fokozottan támaszkodik uniós beszerzési forrásokra (a hozzáadott érték 27,3 %-a az EU többi országából származik, szemben a 19,7 %-os uniós átlaggal). A versenyt akadályozó tényezők, amelyek gátolják a piac szabad működését és instabil üzleti környezetet teremtenek, azonban mindinkább veszélyeztetik ezt. A hatóságok stratégiai megállapodásokat írnak alá feldolgozóipari nagyvállalatokkal, és jelentős kormányzati támogatásban részesítik ezek beruházási projektjeit. Ezekben a területeken kívül „nemzeti bajnokok” létrehozása érdekében kormányrendeletekben írják elő a termelési költségek árplafonját (például az építőiparban), ami torzítja a piac szabad működését.

A szolgáltatások területén számos akadály korlátozza a versenyt. A kiskereskedelemben a szabályozás gyakori változásai tartósan instabil üzleti környezetet teremtenek. Egyes konkrét kiskereskedelmi korlátozások (pl. bizonyos élelmiszerárakra vonatkozó árplafonok bevezetése és külön kiskereskedelmi adó bevezetése) visszafogják a hatékonyságnövekedést és befolyásolják a versenyt. A kormány mentesítheti az összefonódási és felvásárlási ügyleteket a versenyhatóság általi vizsgálat alól, így adott esetben soha nem kerül sor vizsgálatra. Számos szolgáltatás nyújtását kifejezetten erre a célra létrehozott állami vagy magánvállalatokra bízták, amelyeknek nincsenek versenytársaik. A lassú és költséges fizetéseképtelenségi eljárások akadályozhatják a csődközeli helyzetben lévő vállalkozások szerkezetátalakítását. A magyar helyreállítási és rezilienciaépítési terv számos kulcsfontosságú mérföldköve kapcsolódik e hiányosságok kezeléséhez. Az EU-ban Magyarországon a legmagasabb a szabályozott szakmák száma, és egyes szakmákban, ilyen például az idegenvezető és a szabadalmi ügyvivő, a szabályozás korlátozóbb jellegű az uniós

⁹⁴ [Statisztika | Eurostat \(europa.eu\)](#) Villamosenergia-termelési kapacitások fő energiaforrás-csoportok és termelők szerint

⁹⁵ A részletesebb elemzést lásd a digitális átállásról szóló 10. mellékletben.

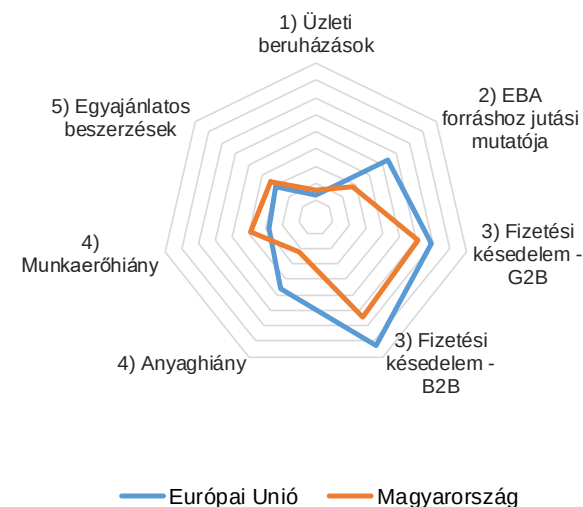
átlagnál. Az építőmérnöki szakmát szabályozó rendszer szétagoltsága akadályozza e szakemberek szabad mozgását, és az azonos tevékenységi területen dolgozó szakemberek különböző kategóriái közötti felelősség terítésére vonatkozó szabályok hatással vannak a szolgáltatásnyújtásra.

Az **egységes piaci eredménytábla szerint Magyarország viszonylag jól teljesít** az uniós jog átültetése terén. Az átültetési hiány 2021 végén 0,7 % volt (az uniós átlag 1,6 %). Ezzel szemben 30 kötelezettségszegési eljárás volt folyamatban, ami meghaladta a tagállamonkénti 27-es uniós átlagot⁹⁶.

Magyarország gazdasági fejlődése azon múlik, hogy képes-e felszámolni a termelékenység fenntartható növekedése előtt álló akadályokat. Míg a termelékenységnövekedés lassulásának oka részben a növekvő munkaerőhiány (így az az alacsony termelékenységű munkavállalók részvételét is tükrözi), a strukturális gyengeségek továbbra is számottevőek. Egy átfogó kkv-stratégia – különösen ha az a digitalizációra és a digitális készségekre összpontosít – előnyös lehet az ország számára, valamint kezelhetné az üzleti környezet gyengeségeit. A 2022. évi európai innovációs eredménytábla szerint Magyarország az innovációs sereghajtók közé tartozik, és az EU-hoz viszonyított teljesítménye idővel romlik (lásd még az innovációról szóló 11. mellékletet).

A közbeszerzési piac továbbra is ki van téve a versenyellenes gyakorlatoknak. A közelmúltbeli csökkenés ellenére változatlanul magas, 33 %-os az egyajánlatos eljárásban odaítélt szerződések aránya⁹⁷. A közbeszerzési verseny hiánya mind a közbeszerzésből kiszoruló, mind a helyzetből hasznot húzó vállalatok esetében fékezi az innovációt. 2021 februárjában a kormány ambiciózus célt tűzött ki, amely szerint az egyajánlatos közbeszerzési eljárások arányát 15 % alá kell csökkenteni.

A12.3. ábra: **Az üzleti környezet és a termelékenység mozgatórugói**

Forrás: 1) A GDP %-ában, Eurostat 2021;
 2) Összetett mutató, az Európai Beruházási Alap forráshoz jutási indexe, 2021;
 3) Átlagos fizetési késedelem napokban, 2022 Intrum;
 4) A munkaerőhiánnyal küzdő cégek százalékos aránya a feldolgozóipari vállalatok körében, az Európai Bizottság 2022. évi üzleti fogyasztói felmérése;
 5) Az egyajánlatos eljárások aránya az odaítélt szerződések között, 2022. évi egységes piaci eredménytábla

A magyar helyreállítási és rezilienciaépítési tervben⁹⁸ **előírányzott reformok és beruházások végrehajtása** történelmi lehetőséget jelent számos felsorolt kihívás kezelésére és a magyar gazdaság sikeres átállásának előkészítésére mind a digitális, mind a zöld ágazatban. E tekintetben különösen fontosak a közbeszerzési piac javítását célzó intézkedések, amelyek – végrehajtásuk esetén – javíthatják az üzleti környezet kiszámíthatóságát és átláthatóságát.

Fontos fejlemény a közbeszerzési törvény módosítása, amely a közbeszerzési eljárások lefolytatásának kötelezettsége alá vonja a közérdekű vagyonkezelő alapítványokat is. Az elektronikus közbeszerzési rendszerben végrehajtott frissítések, amelyek lehetővé teszik valamennyi szerződés-odaítélési és alvállalkozói adat strukturált lekérését, valamint az egységes piaci eredménytábla módszertanának bevezetése az egyes ajánlatok mérésére alapvető fontosságúak a közbeszerzéssel kapcsolatban rendelkezésre álló adatok átláthatóságának és minőségének növelése szempontjából. A

⁹⁶ 2022. évi egységes piaci eredménytábla.

⁹⁷ [Egységes piaci eredménytábla \(europa.eu\)](#) – [a TED-ben 2022-ben közzétett közbeszerzési eljárások aránya](#).

⁹⁸ [Magyarország helyreállítási és rezilienciaépítési terve \(europa.eu\)](#).

A12.1. táblázat: Ipar és egységes piac

POLICY AREA		INDICATOR NAME	2018	2019	2020	2021	2022	EU27 average (*)
HEADLINE INDICATORS	Economic Structure	Net private investment, level of private capital stock, net of depreciation, % GDP ⁽¹⁾	6.6	8.6	6.7	7.7	8.7	3.7
		Net public investment, level of public capital stock, net of depreciation, % GDP ⁽¹⁾	2.3	2.6	2.4	2.2	1	0.4
		Real labour productivity per person in industry (% yoy) ⁽²⁾	0.1	2.3	-3.9	4.8	4.4	1.4
	Cost competitive-ness	Nominal unit labour cost in industry (% yoy) ⁽²⁾	4.3	2.9	-0.5	1.6	-0.3	2.9
RESILIENCE	Shortages	Material shortage (industry), firms facing constraints, % ⁽³⁾	10	9	9	23	22	47
		Labour shortage using survey data (industry), firms facing constraints, % ⁽³⁾	61	59	24	39	39	28
		Vacancy rate (business economy) ⁽⁴⁾	2.8	2.4	1.8	2.2	2.7	3.1
	Strategic dependencies	Concentration in selected raw materials, Import concentration index based on a basket of critical raw materials ⁽⁵⁾	0.2	0.18	0.2	0.2	0.21	0.18
		Installed renewables electricity capacity, % of total electricity produced ⁽⁶⁾	7.8	12.1	16.1	19.7	n.a.	50.9
SINGLE MARKET	Single Market integration	EU trade integration, % ⁽⁷⁾	60.7	59.6	57.5	58.4	66.1	45.8
	Restrictions	EEA Services Trade Restrictiveness Index ⁽⁸⁾	0.05	0.05	0.05	0.05	0.05	0.05
	Public procurement	Single bids, % of total contractors ⁽⁹⁾	40	40	39	40	33	29
BUSINESS ENVIRONMENT - SMEs	Investment obstacles	Impact of regulation on long-term investment, % of firms reporting business regulation as major obstacle ⁽¹⁰⁾	6.1	9.2	10.8	7.6	8.4	29.6
	Business demography	Bankruptcies, Index (2015=100) ⁽¹¹⁾	n.a.	n.a.	n.a.	44.1	81.6	86.8
		Business registrations, Index (2015=100) ⁽¹¹⁾	n.a.	n.a.	n.a.	166.8	165.4	121.2
	Late payments	Payment gap - corporates B2B, difference in days between offered and actual payment ⁽¹²⁾	5	1	18	12	11	13
		Payment gap - public sector, difference in days between offered and actual payment ⁽¹²⁾	10	8	20	8	14	15
		Share of SMEs experiencing late payments in past 6 months, % ⁽¹³⁾	n.a.	50.9	43.9	34.6	40.6	43
	Access to finance	EIF Access to finance index - Loan, Composite: SME external financing over last 6 months, index values between 0 and 1 ⁽¹⁴⁾	0.25	0.31	0.28	0.13	n.a.	0.46
		EIF Access to finance index - Equity, Composite: VC/GDP, IPO/GDP, SMEs using equity, index values between 0 and 1 ⁽¹⁴⁾	0.11	0.12	0.13	0.06	n.a.	0.23

* Az utolsó rendelkezésre álló év

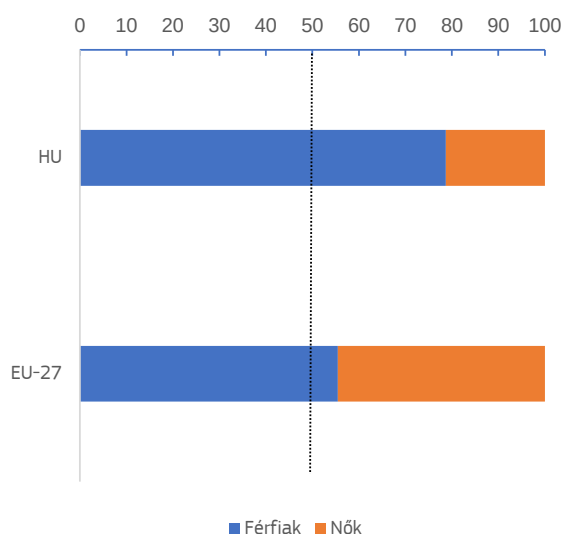
Forrás: ¹ AMECO, ² Eurostat, ³ ECFIN BCS, ⁴ Eurostat, ⁵ COMEXT és a Bizottság számításai, ⁶ Eurostat, ⁷ Eurostat, ⁸ OECD, ⁹ Egységes piaci eredménytábla, ¹⁰ EBB-felmérés, ¹¹ Eurostat, ¹² Intrum, ¹³ SAFE-felmérés, ¹⁴ EBA, kvv-k finanszírozáshoz jutási indexe.

közelmúltban elfogadott teljesítménymérési keret, amennyiben azt a gyakorlatban hatékonyan alkalmazzák, pozitív hatással lesz a közbeszerzési piacra. E mérföldkövek teljesítése 2022 és 2026 között várható. Ez hozzá fog járulni a rendelkezésre álló adatok minőségének, valamint a közbeszerzés átláthatóságának és hatékonyságának javításához Magyarországon.

Ez a melléklet a magyar közigazgatás teljesítményét értékeli, amely a szolgáltatások biztosításának és a reformok végrehajtásának elengedhetetlen komponense. Összességében Magyarország a 27 tagállam közül a harmadik helyen áll a kormányzati hatékonyság tekintetében⁹⁹. Magyarország helyreállítási és rezilienciaépítési tervébe olyan reformokat is beépített, amelyek célja az igazságszolgáltatás függetlenségének és a jogalkotás minőségének javítása, ideértve az érdekelt felek bevonását és a konzultációt is.

Magyarország viszonylag fiatal köztisztviselői állománnyal rendelkezik. A 49 éves vagy annál fiatalabb alkalmazottak 50 éves vagy annál idősebb alkalmazottakhoz viszonyított aránya magasabb az uniós átlagnál. A felsőfokú végzettséggel rendelkező köztisztviselők aránya azonban viszonylag alacsony, míg a köztisztviselők felnőttoktatásban való részvétele viszonylag magas (A13.2. ábra). A vezető köztisztviselői pozíciókban a nemek paritása a legalacsonyabb az EU-27 tagállamok közül (A13.1. ábra). A közszolgáltatásra vonatkozó szabályok meglehetősen szétaprózottak, és egyre több szakágazat működik az emberi erőforrásokra vonatkozó egyedi szabályozási keret alapján. A felvételi szabályok nehezen átláthatók.

A13.1. ábra: **Közigazgatás – Nő-férfi arány a vezető beosztásban dolgozók körében (2022-es adatok)**

Forrás: Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézete

Magyarország a költségvetési keretrendszer kiválasztott mutatói tekintetében alacsony pontszámot ért el. A középtávú nemzeti költségvetési keretrendszer vonatkozásában mutatott teljesítménye és a költségvetési szabályokkal kapcsolatos mutatóinak értéke jóval elmarad az uniós átlagtól. Magyarország független költségvetésvédelmi intézményének tevékenységi köre szűkebb, mint uniós társaié, azok átlagát tekintve. A szabálykövetés szigorúbb ellenőrzése és a költségvetési szabályoknak az uniós szabályozással való fokozottabb összehangolása ellenére indokolt lenne a költségvetési helyzet nyomon követésének és az előrejelzéseknek a továbbfejlesztése.

Az igazságszolgáltatási rendszer hatékonyan működik, de a bíróságok függetlenségével kapcsolatos aggályok nem szűntek meg. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv a jogállamiság megerősítését célzó kulcsfontosságú intézményi reformok átfogó csomagját tartalmazza, beleértve az igazságszolgáltatás függetlenségének megerősítését is¹⁰⁰. A polgári és kereskedelmi peres ügyek elsőfokú elbírálásának átlagos időtartama rövid (2021-ben 145 nap), csakúgy, és átlagosan a közigazgatási ügyekben

⁹⁹ Globális kormányzati mutatók, 2021.

¹⁰⁰ A magyarországi igazságszolgáltatási rendszer teljesítményének részletesebb elemzését lásd a (közeljövőben elkészülő) 2023. évi [uniós igazságügyi eredménytáblában](#) és a (közeljövőben elkészülő) 2023. évi [jogállamisági jelentés](#) Magyarországra vonatkozó országfejezetében.

A13.1. táblázat: **Közigazgatási mutatók**

HU Mutató ¹	2017	2018	2019	2020	2021	2022	EU-27 ²
E-kormányzat és nyílt kormányzati adatok							
1 A hatóságokkal való kapcsolattartás céljából az elmúlt év folyamán az internetet igénybe vevő egyének aránya (%)	59,4	66,6	63,8	70,1	81,5	n/a	64,8
2 E-kormányzati referenciaérték általános indexe ³	n/a	n/a	n/a	63,3	66,2	68,1	72,9
3 A nyíltadat-szolgáltatás fejlettségének mutatója	n/a	n/a	0,3	0,3	0,6	0,7	0,8
Iskolázottsági szint, felnőttképzés, nemek paritása és idősebb munkavállalók							
4 Felsőfokú végzettséggel rendelkező köztisztviselők aránya (5-8. szint, %)	33,8	36,6	38,8	41,2	45,4 (b)	46,6	52,0
5 Felnőttképzésben részt vevő köztisztviselők aránya (%)	11,9	12,3	11,0	10,6	8,3 (b)	20,1	16,9
6 Nemek paritása a vezető köztisztviselői pozíciókban ⁴	51,0	63,2	64,2	63,4	62,6	57,4	11,0
7 A 25-49 éves alkalmazottak 50-64 éves alkalmazottakhoz viszonyított aránya az O. NACE-szektorban	2,5	2,5	2,4	2,2	2,1 (b)	2,1	1,5
Államháztartási gazdálkodás							
8 A középtávú költségvetési keretrendszer mutatója	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	n/a	0,7
9 A költségvetési szabályok szigorúságának mutatója	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8	n/a	1,5
Tényeken alapuló szakpolitikai döntéshozatal							
10 Szabályozási irányítás	1,27	n/a	n/a	n/a	1,28	n/a	1,7

¹ A magas értékek jó teljesítményt jelölnek, kivéve a 6. számú mutató esetében. ² 2022. évi értékek. Ha 2022. évi érték nem áll rendelkezésre, a 2021. évi értéket tüntetjük fel. ³ Ez a mutató a digitális közszolgáltatások felhasználóközpontúságát és átláthatóságát, valamint az e szolgáltatások nyújtását lehetővé tevő kulcsfontosságú tényezők meglétét méri. ⁴ A vezető köztisztviselői beosztásokban dolgozó férfiak és nők százalékos aránya közötti különbség abszolút értéke. Jelölések: b = törés az idősorban; d = eltérő fogalom meghatározás; u = alacsony megbízhatóság

Forrás: IKT-használatra vonatkozó felmérés, Eurostat (1. mutató); E-kormányzati teljesítménymérő jelentés (2. mutató); A nyíltadat-szolgáltatás fejlettségéről szóló jelentés (3. mutató); Munkaerő-felmérés, Eurostat (4., 5., 7. mutató); Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézete (6. mutató); Költségvetési irányítási adatbázis (8., 9. mutató); A szabályozási politikára és a kormányzásra vonatkozó OECD-mutatók (10. mutató).

lefolytatott elsőfokú eljárások is rövid ideig tartanak (2021-ben 103 nap). A digitális eszközöket széles körben használják a bíróságokon, ideértve az elektronikus ügykezelési rendszert, valamint a távkommunikációra és a bírák és a személyzet számára biztonságos távmunkakörnyezet biztosítására szolgáló technológiát.

Magyarország szabályozási irányításának minőségét gyengíti, hogy gyakran alkalmaznak sürgősségi eljárásokat a jogszabályok elfogadására. A rendes jogalkotási folyamatotól eltérő sürgősségi eljárások, valamint a Covid19-világjárvány során kezdeményezett és az Ukrajna elleni orosz agresszió kezdete óta meghosszabbított gyorsított eljárások, megszüntetik annak lehetőségét, hogy a jogszabályokról való szavazás előtt hatékony konzultációt folytassanak az érdekelt felekkel¹⁰¹. A

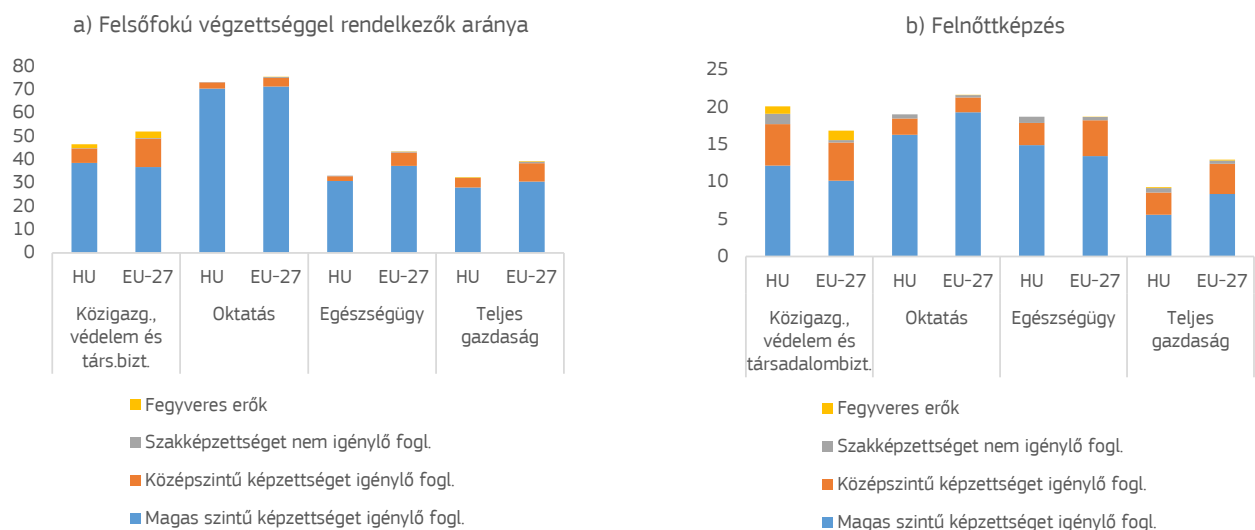
kormány bizalmasnak minősített, a forráselosztáshoz kapcsolódó döntései költségvetési hatással járó átláthatatlan gyakorlatokat vezettek be. Az előzetes szabályozási hatásvizsgálatokat és az utólagos jogalkotási ellenőrzést a gyakorlatban a jogszabályok elfogadására vonatkozó veszélyhelyzeti eljárások széles körű alkalmazása is korlátozza a vonatkozó 2022. májusi alkotmányos változásokat követően. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv intézkedéseket tartalmaz a jogalkotás minőségének javítására – többek között a hatásvizsgálatok tekintetében –, az érdekelt felek és a szociális partnerek hatékony bevonásának támogatására, valamint a nyilvános információk átláthatóságának javítására.

A közszolgáltatások digitalizációjának foka elmarad a kívánatostól (A13.1. táblázat és 10. melléklet).

¹⁰¹ Európai Bizottság: Közigazgatás és kormányzás – Magyarország, Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2023 (előkészületben).

Az e-kormányzati rendszer felhasználóinak aránya meghaladja az uniós átlagot, szemben az e-kormányzati referenciaérték általános indexével.

A13.2. ábra: a) A felsőfokú végzettséggel rendelkező 25–64 évesek aránya (%) ágazatonként és foglalkozásonként, b) A felnőttképzésben részt vevő 25–64 évesek aránya (%) ágazatonként és foglalkozásonként

Forrás: Európai Bizottság, a munkaerő-felmérés alapján, 2022. évi adatok

14. MELLÉKLET: FOGLALKOZTATÁS, KÉSZSÉGEK ÉS SZOCIÁLPOLITIKAI KIHÍVÁSOK A SZOCIÁLIS JOGOK EURÓPAI PILLÉRÉNEK FÉNYÉBEN

A szociális jogok európai pillére irányítúként szolgál az EU-n belüli jobb munka- és életkörülmények biztosítását célzó, felfelé irányuló konvergenciafolyamat számára. Ez a melléklet áttekintést nyújt azokról az eredményekről, amelyeket Magyarország elért a pillér 20 alapelve, valamint a foglalkoztatásra, a készségekre és a szegénység csökkentésére vonatkozó, 2030-ra kitűzött uniós kiemelt és nemzeti célok végrehajtása tekintetében.

A14.1. táblázat: **Szociális eredménytábla – Magyarország**

Szakterület	Kiemelt mutató					
Esélyegyenlőség és a munkaerőpiacra való belépés	Korai iskolaelhagyók (a 18–24 évesek %-ában, 2021)	12,4				
	Alapvető vagy annál magasabb szintű digitális készségekkel rendelkező egyének (a 16–74 évesek %-ában, 2021)	49,1				
	Nem foglalkoztatott, oktatásban vagy képzésben nem részesülő fiatalok (a 15–29 évesek %-ában, 2022)	10,8				
	Nemek közötti foglalkoztatási különbség (százalékpont, 2022)	9,8				
	Jövedelmi egyenlőtlenség, jövedelmi kvintilesek arányában (S80/S20, 2021)	4,15				
Dinamikus munkaerőpiacok és tisztességes munkakörülmények	Foglalkoztatási ráta (a 20–64 évesek %-ában, 2022)	80,2				
	Munkanélküliségi ráta (a 15–74 évesek %-ában, 2022)	3,6				
	Tartós munkanélküliség (a 15–74 évesek %-ában) 2022)	1,2				
	Egy főre eső GDHI növekedése (2008=100, 2021)	143				
Szociális védelem és befogadás	A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitéttek (a népesség %-ában, 2021)	19,4				
	A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitétt gyerekek (a 0–17 évesek %-ában, 2021)	23,3				
	A (nyugdíjaktól eltérő) szociális transzferek szegénységcsökkentésre kifejtett hatása (a szegénységi arány %-os csökkenése, 2021)	50,6				
	Fogyatékossgal élők foglalkoztatási különbsége (arány, 2021)	28,8				
	Lakásköltség-tűlterheltségi arány (a népesség %-ában, 2021)	2,4				
	Intézményi gyermekgondozásban részesülő 3 év alatti gyermekek aránya (a 3 év alattiak %-ában, 2021)	13,8				
	Egészségügyi ellátás iránti ki nem elégített igény, saját bevallás szerint (16 évnél idősebbek %-ában, 2021)	1,1				
Kritikus helyzet	Figyelni kell	Gyerme, de javul	Jó, de követni kell	Átlagos	Átlagosnál jobb	Legjobb között

Frissítve 2023. április 27-én. A tagállamokat a Foglalkoztatási Bizottsággal (EMCO) és a szociális védelemmel foglalkozó bizottsággal (SPC) egyeztetett statisztikai módszertan alapján sorolják be a szociális eredménytáblába. Az eredménytábla együttesen vizsgálja a mutatók szintjét és változásait a vonatkozó uniós átlagokhoz képest, és hét teljesítménycatagóriába sorolja a tagállamokat. Módszertani részletek a 2023. évi együttes foglalkoztatási jelentésben találhatók. Az egyének digitális készség szintjének meghatározásában 2021-ben bekövetkezett változások miatt a mutató értékelése során kivételesen csak szinteket használnak; NEET-fiatal: nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő; GDHI: a háztartások rendelkezésre álló bruttó jövedelme.

Forrás: Eurostat

A munkaerőpiac általános helyzetének javulása folytatódik, de a tartósan munkanélküliek, a romák, a fogyatékossgal élő személyek és az alacsony képzettségűek továbbra is jelentős kihívásokkal néznek szembe. A foglalkoztatási ráta a gazdaság lassulása ellenére tovább javult (a 20–64 éves korcsoportban). Mértéke 2022-ben 80,2 % volt, ami meghaladta a 74,7 %-os uniós átlagot. Ugyanabban az időszakban a munkanélküliségi ráta (a 15–74 évesek között) 0,5 százalékponttal 3,6 %-ra csökkent (az uniós átlag 6,1 % volt). A nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő 15–29 éves fiatalok (NEET) aránya 2022-ben továbbra is viszonylag alacsony, 10,8 % volt (EU: 11,7 %). A nők, az alacsony iskolai végzettségűek, a vidéki területeken élők és a romák azonban kétszer-háromszor nagyobb valószínűséggel válnak NEET-fiattal. A tartós munkanélküliségi ráta tekintetében Magyarország az átlagosnál jobban teljesít (1,2 % az EU 2,4 %-ához képest). Ugyanakkor a regisztrált munkanélküliek egyharmada tartósan munkanélküli, miközben a munkanélküli-ellátások időtartama a jelenlegi jogszabályok szerint legfeljebb 3 hónap. A romák foglalkoztatási különbsége továbbra is jelentős: 2021-ben 28 százalékpontot tett ki¹⁰². A fogyatékossgal élők foglalkoztatási különbsége is tartósan magas maradt, 2014 óta meghaladja a 28 százalékpontot (EU: 23,1 százalékpont). Az alacsony és magas képzettségűek közötti foglalkoztatási különbség az elmúlt években nőtt (33,3 százalékpont). Emellett a foglalkoztatási és munkanélküliségi ráták terén továbbra is regionális különbségek tapasztalhatók (lásd: 17. melléklet). A 2023. évi aktív munkaerőpiaci szakpolitikai finanszírozás fele továbbra is a közmunkaprogramokra irányul. Következésképpen van mit javítani az állami foglalkoztatási szolgálat és a szociális védelmi rendszer terén annak érdekében, hogy időben megfelelő segítséget lehessen nyújtani, és el lehessen érni Magyarország azon célkitűzését, hogy 2030-ig 85 %-ra növelje a foglalkoztatási rátát. Mi több, ami a szociális párbeszédet illeti, Magyarország továbbra is a leggyengébben teljesítők között van az EU-ban, és ezen a téren romlott a helyzet a közelmúltban. A tanárok sztrájkjogára vonatkozó korlátozások 2022-es bevezetése visszaveti a

¹⁰² Munkaerő-felmérés, magyar kormány.

munkavállalók jogait, és árthat a tanári szakma vonzerejének.

A nemek közötti egyenlőség tovább javítható a munkaerőpiacon. A nemek közötti általános foglalkoztatási különbség jobb az uniós átlagnál (9,8 százalékpont, szemben az EU-ban 2022-ben mért 10,6 százalékponttal). A romák körében azonban a különbség jelentősen, a 2019. évi 15,2 százalékponttól 2021-re 23,5 százalékpontra nőtt. A béregyenlőtlenség magasabb az uniós átlagnál (a nemek közötti bérszakadék 2021-ben 17,3 % volt, szemben az uniós 12,7 %-kal). A gondozási feladatok továbbra is minden ötödik dolgozni kívánó nőt visszatartanak a munkaerőpiacra való belépéstől. A 3 év alatti gyermekek formális gyermekgondozásban való részvétele 2021-ben 13,8 % volt, jóval az uniós átlag (36,2 %) alatt. A magas kielégítetlen kereslet (70 000 gyermek) miatt a kormány új bölcsődei férőhelyek létrehozását tervezi, amelyeket a nemzeti források mellett a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz, valamint a kohéziós alapok jelentős hozzájárulásai támogatnak. A nemek közötti egyenlőséget tovább lehetne javítani olyan intézkedésekkel, amelyek előmozdítják a gondozási feladatok szülők közötti megosztását, és bevezetik az át nem ruházható szülői szabadságot.

Magyarországon továbbra is magas a korai iskolaelhagyók aránya – különösen a vidéki területeken –, a tanulók gyengén teljesítenek az alapkészségek tekintetében. A korai iskolaelhagyók aránya magasabb az uniós átlagnál (2022-ben 12,4 %, szemben az uniós 9,6 %-kal), és 2011 óta stagnál. Különösen magas ez az arány Észak-Magyarországon (23,6 %) és a vidéki területeken (19,7 %), ahol az EU-ban a legmagasabbak között van ez az érték (lásd: 13. melléklet). Az elmúlt években az oktatásban részt vevő 16–18 évesek aránya összességében csökkent, és az uniós átlag alatt van. A 15 évesek mintegy negyede gyengén teljesít az alapkészségek terén¹⁰³. Az iskolai végzettség és a társadalmi-gazdasági háttér az OECD-átlagnál nagyobb mértékben befolyásolja a felnőttek alapvető írás-olvasási és számolási készségeit¹⁰⁴. A legalább alapvető digitális készségekkel rendelkezők aránya 2021-ben 49 % volt (EU: 54 %). Az értékek jelentősen alacsonyabbak az alacsony iskolai végzettségűek, a munkanélküliek

és az 55 év felettiek körében. Ez kihívást jelent a foglalkoztathatóság szempontjából, különösen a legkiszolgáltatottabbak körében. A korai iskolaelhagyás megelőzésére és kezelésére ESZA+-források kerültek elkülönítésre.

Az alapvető és digitális készségekkel kapcsolatos kihívások, valamint a továbbképzés iránti igény ellenére a felnőttkori tanulásban részt vevő felnőttek aránya alacsony. A felnőttképzésben (a felmérést megelőző 4 hét során) részt vevő 25–64 évesek aránya 2021-ben 5,9 % volt, szemben az EU-ban mért 10,8 %-kal, és ettől is jelentősen elmaradt az alacsony képzettségűek és a munkanélküliek körében. A munkanélküliek nem kapnak elegendő támogatást a releváns képzésekhez való hozzáféréshez, és az alacsonyan képzett és hátrányos helyzetű személyek számára kevés továbbképzési lehetőség áll rendelkezésre. Van még mit javítani a szakpolitikai támogatások keretrendszerén annak érdekében, hogy kézzelfogható eredményeket lehessen elérni, különösen az alacsony képzettségű és hátrányos helyzetű csoportok esetében. Ez elősegítené Magyarország azon célkitűzésének elérését, hogy 2030-ra minden évben a felnőttek 60 %-a vegyen részt képzésben. A lakosság digitális készségeinek javítása érdekében Magyarország a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközből és az ESZA+-ból legalább 400 millió EUR-t kíván beruházni a digitális oktatásba az iskolákban, a szakoktatásban és -képzésben és a felsőoktatási intézményekben, valamint a felnőttek – köztük a kiszolgáltatott csoportokhoz tartozók – digitális készségfejlesztésébe.

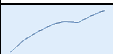
A szociálpolitika továbbfejlesztése elősegítheti a növekvő gazdasági és szociális nehézségek kezelését. A súlyos anyagi és szociális nélkülözés aránya még mindig az egyik legmagasabb volt az EU-ban 2021-ben (10,2 %, szemben az uniós 6,3 %-kal), és különösen magas volt a gyermekek (15,2 %, EU: 7,5 %) és a romák (55,5 %) körében. A fogyatékkal élő személyek között jóval magasabb azoknak az aránya, akiknek nehézséget okoz a megélhetésük (17,4 %, EU: 9,5 %). A stabil munkahellyel nem rendelkező háztartások – köztük a határozott idejű szerződéssel foglalkoztatott munkavállalók, akik korlátozottan férnek hozzá a szociális védelemhez – az elmúlt évtizedben gyengülő szociális biztonsági hálóval szembesültek. A minimumjövedelem reálértéke 2010 óta a felére csökkent, és megfeleltetés az egyik

¹⁰³ OECD, 2018. évi PISA-felmérés

¹⁰⁴ Írás-olvasási és számolási készségek. [Hazai jelentés a PIAAC eredményeiből \(nive.hu\)](#).

legalacsonyabb az EU-ban (a szegénységi küszöb 21 %-a, EU: 59 %). Az élelmiszerárak emelkedése 2022-ben az egyik legmagasabb volt az EU-ban (47,2 %, EU: 17,9 %), és különösen a legszegényebb családokat érintette, akik jövedelmük legnagyobb részét élelmiszerre költik. A szociális védelemre vonatkozó jogszabályok módosításai csökkentették az államnak a szociális ellátás nyújtásával kapcsolatos jogi felelősségét. A jogszabályok szerint a szociális ellátás csak végső esetben alkalmazható, ha az emberek nem képesek magukról és rokonaikról gondoskodni, és az önkormányzat nem tesz eleget gondozási kötelezettségének. A társadalmi befogadás előmozdítását célzó és a gyermekekre összpontosító „Felzárkózó települések” kezdeményezés javítani fogja a szociális szolgáltatásokhoz, az egészségügyi ellátáshoz, az oktatáshoz, a foglalkoztatáshoz és a lakhatáshoz való hozzáférést a 300 legszegényebb településen. Finanszírozása az ESZA+-ból, az ERFA-ból és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközből származó uniós alapokból történik. Ez segíteni fogja Magyarországot azon célkitűzésének elérésében, hogy a gyermekes családok anyagi és szociális nélkülözési arányát 13 %-ra csökkentse, és ezáltal 2030-ig 292 000 fővel csökkentse a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek számát.

A14.2. táblázat: **Magyarország helyzete a 2030-as foglalkoztatási, készségfejlesztési és szegénységcsökkentési célok terén**

Mutatók	Legfrissebb adat	Trend (2015–2022)	2030-as nemzeti cél	2030-as uniós cél
Foglalkoztatás (%)	80,2 (2022)		85	78
Felnőttképzés ¹ (%)	54,8 (2016)		60	60
A szegénység csökkentése ^{2,3}	-58 (2021)		-292	-15 000

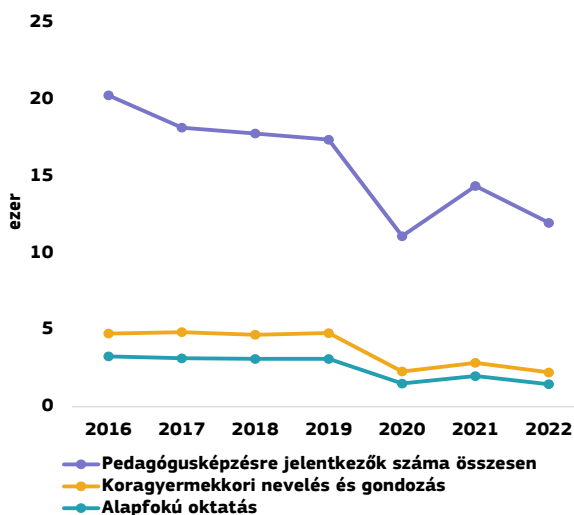
¹ Felnőttoktatási felmérés, az elmúlt 12 hónapban tanulásban részt vevő felnőttek. ² A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek száma (AROPE), 2019-es referenciaév. ³ Magyarország a gyermekes családok anyagi és szociális nélkülözési rátájának 13 %-ra való csökkentését, és ezáltal a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek számának 292 000 fővel történő csökkentését jelölte meg nemzeti célkitűzésként.

Forrás: Eurostat, DG EMP

Ez a melléklet – a 2022. évi Oktatási és Képzési Figyelő alapján – felvázolja a magyar oktatási és képzési rendszer előtt álló fő kihívásokat az európai oktatási térség stratégiai keretrendszerének uniós szintű célkitűzései és egyéb kontextuális mutatói fényében.

A tanárhány egyre nagyobb kihívást jelent. A tanári állomány öregszik; 2020-ban a tanárok 46 %-a 50 éves vagy annál idősebb volt¹⁰⁵. A tanárok fizetése Magyarországon az egyik legalacsonyabb az OECD-tag uniós országok között mind abszolút értékben, mind vásárlóerő-paritás alapú összehasonlításában. A tanári fizetések az egyéb felsőfokú végzettséggel rendelkezők fizetésének mindössze 47–52 %-át teszik ki, az iskolai végzettség szintjétől függően (EU-22 átlag: 82–92 %). A pedagógusképzésre jelentkezők száma jelentősen csökkent az elmúlt 3 évben. A lemorzsolódási arány magas, és a végzettek kevesebb mint fele helyezkedik el a szakmában. A kormány az ESZA+ társfinanszírozásával 2025 januárjáig a felsőfokú végzettséggel rendelkezők átlagos szintjének legalább 80 %-ára kívánja emelni a tanárok fizetését. Mindazonáltal a tanári szakma a magas munkaterhelés és az iskolai autonómia alacsony szintje miatt továbbra is csekély vonzerővel bír.

A15.1. ábra: **Pedagógusképzésre jelentkezők száma 2016 és 2022 között**

Forrás: Felvi adatbázis

A koragyermekkorai nevelésben és gondozásban való részvétel megfelel az uniós átlagnak, de a tanárhány befolyásolja a minőséget. 3 éves kortól a gyermekek 92,8 %-

a vesz részt koragyermekkorai nevelésben és gondozásban (EU-átlag: 93,0 %; uniós cél: 96 %). Az óvodák regionális lefedettsége azonban továbbra sem kiegyensúlyozott: 2020-ban a települések 31 %-a nem rendelkezett óvodával (KSH, 2020). A kormány 2020-ban módosította az óvodákban alkalmazandó foglalkoztatási feltételeket, csökkentve ezáltal a szakképzett nevelő személyzet létszámát. Ennek ellenére 2022 decemberében még mindig több mint 2 450 betöltetlen nevelői álláshely volt Magyarországon a 4 575 óvodában¹⁰⁶.

Az alapkészségek az uniós átlag alatt vannak, és az elmúlt évtizedben nem javult a korai iskolaelhagyók aránya. 2022-ben a korai iskolaelhagyásra vonatkozó uniós mutató (ELET) 12,4 % volt Magyarország esetében (EU-átlag: 9,6 %; uniós cél: 9 %). Az arány ennél is magasabb a legkevésbé fejlett körzetekben, a szakképző iskolákban és a romák körében (2021-ben 62,7 %, szemben a nem romák 9,9 %-ával) (MNTFS, 2022). Az oktatásban való részvételre vonatkozó adatok azt mutatják, hogy a tanköteles kor 2012/13-ban végrehajtott, 18 évről 16 évre való csökkentése jelentős negatív hatást gyakorolt az iskolalátogatásra (KRTK-KTI, 2021). Az Európai Szociális Alap keretében finanszírozott korábbi projektekre építve Magyarország azt tervezi, hogy a korai iskolaelhagyás megelőzése érdekében további támogatást nyújt azoknak az iskoláknak, amelyekben magas a lemorzsolódás aránya és alacsony a teljesítményszint. Az OECD 2018. évi nemzetközi tanulói teljesítménymérése (PISA) szerint a 15 éves korban elért oktatási eredmények jelentősen elmaradnak az uniós átlagtól, és 2009 óta csökkentek. Az iskolarendszer alacsony szintű hatékonysága és méltányossága valószínűsíthetően összefügg a tantervi szabadság alacsony szintjével, az iskolákon belüli társadalmi-gazdasági sokszínűség hiányával, valamint a tanárok alacsony fizetésével (Európai Bizottság, 2018). A nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési terv tartalmaz olyan intézkedéseket, amelyek javítják az alsó középfokú oktatás és a speciális oktatás minőségét, valamint támogatják a tanárokat az új szakterületek elsajátításában.

A felsőfokú végzettséggel rendelkezők száma nem képes kielégíteni a magasan képzett munkaerő iránti növekvő keresletet. Magyarországon 31,9 % a 25–34 évesek körében

¹⁰⁵ [educ_uoe_perp01].

¹⁰⁶ <https://kozigallas.gov.hu>

A15.1. táblázat: **Unió szintű célok és egyéb kontextuális mutatók az európai oktatási térség stratégiai keretében**

			2015		2022	
Mutató		Cél	Magyarország	EU27	Magyarország	EU27
¹ Koragyermekkori nevelésben és gondozásban való részvétel (3+ évesek)		96%	90,7%	91,9%	92,8% ²⁰²⁰	93,0% ²⁰²⁰
² Gyengén teljesítő 15 évesek:	olvasásban	< 15%	27,5%	20,0%	25,3% ²⁰¹⁸	22,5% ²⁰¹⁸
	matematikában	< 15%	28,0%	22,3%	25,6% ²⁰¹⁸	22,9% ²⁰¹⁸
	természettud. tárgyakban	< 15%	26,0%	21,1%	24,1% ²⁰¹⁸	22,3% ²⁰¹⁸
Korai iskolaelhagyók (18–24 évesek)	³ Összesen	< 9%	11,6% ^b	11,0%	12,4%	9,6%
	³ Nemek szerint	Férfiak	12,0% ^b	12,5%	13,0%	11,1%
		Nők	11,2% ^b	9,4%	11,7%	8,0%
	⁴ Urbanizáció foka szerint	Városok	6,7% ^b	9,6%	5,3%	8,6%
		Vidéki területek	15,9% ^b	12,2%	19,7%	10,0%
	⁵ Születési ország szerint	Az adott országban született	11,6% ^b	10,0%	12,3%	8,3%
		EU-ban született	: ^{b,u}	20,7%	: ^u	20,3%
		EU-n kívül született	: ^{b,u}	23,4%	: ^u	22,1%
⁶ Méltányossági mutató (százalékpont)			:	:	28,7 ²⁰¹⁸	19,3 ²⁰¹⁸
⁷ A szakképzésben végzettek munkaalapú tanulásban való részvétele	Összesen	≥ 60% (2025)	:	:	32,3%	60,1%
Felsőfokú végzettséggel rendelkezők (25–34 évesek)	⁸ Összesen	45%	32,1%	36,5%	31,9%	42,0%
	⁸ Nemek szerint	Férfiak	26,1%	31,2%	26,7%	36,5%
		Nők	38,4%	41,8%	37,4%	47,6%
	⁹ Urbanizáció foka szerint	Városok	47,3%	46,2%	54,3%	52,2%
		Vidéki területek	17,7%	26,9%	15,6%	30,2%
	¹⁰ Születési ország szerint	Az adott országban született	32,1%	37,7%	31,4%	43,0%
		EU-ban született	32,4%	32,7%	40,7%	39,5%
		EU-n kívül született	: ^u	27,0%	49,1%	35,7%
¹¹ 50 éves kort betöltött iskolai tanárok (ISCED 1-3) aránya			37,4%	38,3%	46,2% ²⁰²⁰	39,2% ²⁰²⁰

Forrás: ^{1, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11} Eurostat; ² OECD (PISA); ⁶ JRC. Megjegyzések: Egyelőre még nem állnak rendelkezésre adatok az európai oktatási térség stratégiai keretében tartozó további uniós szintű célokról, amelyek a digitális készségek terén való alulteljesítésre és a felnőttek tanulásban való részvételére vonatkoznak. A méltányossági mutató az olvasás, a matematika és a természettudományok terén (együttesen) a 15 évesek körében alulteljesítők aránya tekintetében a társadalmi-gazdasági státusz legalacsonyabb és legmagasabb negyede közötti különbséget mutatja.

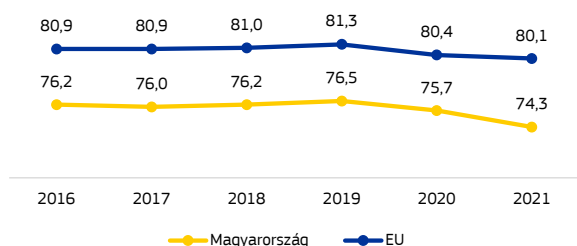
a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya, ami az egyik legalacsonyabb az EU-ban, és 2015 óta ez az arány kevesebb mint 1 százalékponttal nőtt (EU-átlag: 42,0 %; uniós cél: 45,0 %). Ez részben a magas lemorzsolódási aránnyal függ össze, amely leginkább az informatikai, műszaki és tudományos programokat érinti. Erre válaszul Magyarország a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program+ több tanulmányi területén tervezi a lemorzsolódás megelőzését célzó intézkedések végrehajtását. Az alapképzésben folytatott tanulmányok több mint egyharmada a diploma megszerzése nélkül fejeződik be (OH, 2020). A friss diplomások foglalkoztatási aránya (91,1 %) meghaladja az uniós átlagot (84,9 %), ami magas keresletre utal. A középiskolai záróvizsgát sikeresen teljesítő és felsőfokú képzésre jelentkező, társadalmi-gazdasági szempontból hátrányos helyzetű tanulók aránya mindössze 3 % (Varga, 2021). A fogyatékossgal élő hallgatók aránya továbbra is 1 % alatt van, és a sajátos nevelési igényű egyetemisták még mindig komoly akadályokkal szembesülnek tanulmányaik során

(Petri és Markos, 2021). Hat állami egyetem kivételével 2022-ig valamennyi egyetemet átalakították, hogy azok a kormány által létrehozott vagyonkezelő alapítványok ellenőrzése alá kerüljenek. Az egyetemekkel kapcsolatos kulcsfontosságú területeken az alapítványok kuratóriumai rendelkeznek minden döntéshozatali hatáskörrel, anélkül hogy működésükért és döntéseikért a kormány vagy az egyetem tudományos testülete felé elszámoltathatók lennének. Az Európai Egyetemi Szövetség 2023. februári nyilatkozatában megállapította, hogy a kuratóriumok összetétele aláássa a magyar egyetemek autonómiáját, és konkrét változtatásokat javasolt (EUA, 2023). Az Európai Bizottság aggodalmát fejezte ki a tudományos élet szabadságával kapcsolatban azzal összefüggésben, hogy Magyarország megfelel-e az Európai Unió Alapjogi Chartájának. A felnőttkori tanulásban való részvétel összességében továbbra is meglehetősen korlátozott (lásd: 14. melléklet).

Az egészséges népesség, valamint a hatékony, hozzáférhető és reziliens egészségügyi rendszer a fenntartható gazdaság és társadalom egyik előfeltétele. Ez a melléklet pillanatképet ad a lakosság egészségi állapotáról és a magyarországi egészségügyi rendszerről.

2021-ben a születéskor várható élettartam a legalacsonyabbak között maradt az EU-ban, és a 2019. évi csúcs óta tovább csökkent. 2019 és 2020 között a várható élettartam csökkenése összhangban volt az általános uniós trenddel. 2021-ben azonban Magyarországon a születéskor várható élettartam több mint egy évvel csökkent, szemben a körülbelül 3,6 hónapos átlagos uniós csökkenéssel (A16.1. ábra). Ennek egyik oka, hogy 2021-ben jóval magasabb, a 2020. évének csaknem háromszorosa volt a Covid19-halandóság¹⁰⁷. 2020-ban a fő halálokok a szív- és érrendszeri betegségek voltak, amelyeket a rák és a Covid19 követett. A rákos megbetegedések okozta halálozási arány a legmagasabbak között van az EU-ban, és 2020-ban a vastagbél-, tüdő- és mellrák az összes rákos haláleset csaknem felét tette ki. A megelőzhető és kezelhető okok miatti halálozási arány jelentősen meghaladja az uniós átlagot, ami tükrözi az egészségügyi kockázati tényezők magas előfordulását a magyar lakosság körében, valamint az egészségügyi szolgáltatások minőségével kapcsolatos problémákat.

A16.1. ábra: Születéskori várható élettartam (év)

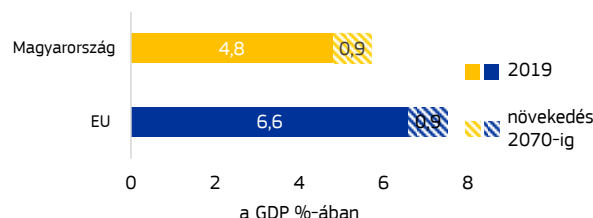

Forrás: Eurostat

Bár az egészségügyi kiadások növekedtek, továbbra is alacsonyabbak, mint a legtöbb más tagállamban. 2013 és 2019 között Magyarország egy főre jutó egészségügyi kiadásai reálértéken átlagosan évi 2,5 %-kal nőttek, ami valamivel elmarad az EU-ban átlagosan

megfigyelt 3 %-os növekedéstől. A Covid19-világjárvány következtében 2019 és 2020 között az egy főre jutó egészségügyi kiadások 11,4 %-kal nőttek, mintegy kétszer olyan gyorsan, mint az Unió egészében. Ezt a növekedést főként állami forrásokból finanszírozták. A GDP arányában mérve azonban Magyarországon az egészségügyi kiadások szintje továbbra is alacsony, 7,3 %, szemben az Unióban átlagosnak számító 10,9 %-kal. Az egyetlen olyan terület, ahol az egy főre jutó egészségügyi kiadások hasonlóak az uniós átlaghoz, a gyógyászati termékekre (elsősorban gyógyszerekre) fordított kiadások (470 EUR/fő, szemben az 596 EUR/fővel az EU egészében). A gyógyászati termékek részesedése Magyarország teljes egészségügyi költségvetésében azonban mintegy 10 százalékponttal magasabb az uniós átlagnál (28,1 % szemben 18,2 %-kal). Az előrejelzések szerint Magyarországon az egészségügyre fordított közkiadások 2070-re GDP-arányosan 0,9 százalékponttal nőnek, ami összhangban áll az EU-szerte várható tendenciával (lásd a 21. mellékletet és az A16.2. ábrát).

A16.2. ábra: Az egészségügyi közkiadások várható növekedése a 2019–2070 közötti időszakban

A népesség előregedésével foglalkozó munkacsoport referencia-forgatókönyve

Forrás: Európai Bizottság / EPC (2021)

2020-ban a megelőző ellátásra fordított kiadások az EU-ban megfigyelt tendenciának megfelelően nőttek. 2019 és 2020 között Magyarországon 26 %-kal nőttek a megelőző ellátásra fordított kiadások, ami összhangban van az EU-ban megfigyelt általános tendenciával. A megelőzésre fordított egészségügyi kiadások részaránya szintén nőtt, 3,1 %-ról 3,7 %-ra, ami valamivel meghaladja az uniós átlagot. A 2020-ban a megelőzésre összpontosító egészségügyi kiadások jelentős növekedését Eu-szerte elsősorban a Covid19-re adott népegészségügyi válasz részeként a betegségfelderítési, -felügyeleti, -ellenőrzési és -reagálási programokra fordított rendkívüli kiadások vezérelték.

¹⁰⁷ A tagállamok által az európai felügyeleti rendszer keretében közvetlenül az ECDC-nek szolgáltatott adatok alapján (2023. április 13-i zárónappal rendelkezésre álló adatok).

A16.1. táblázat: **Fő egészségügyi mutatók**

	2017	2018	2019	2020	2021	EU átlag (legfrissebb adat)
Kezelhető okok miatti halálozás 100 000 lakosra vetítve (optimális minőségű egészségügyi ellátással elkerülhető halálozás)	179,0	175,9	173,2	179,6	NA	91,7 (2020)
Rákos megbetegedés okozta halálozás 100 000 lakosra vetítve	341,0	335,6	327,7	320,9	NA	242,2 (2020)
Folyó egészségügyi kiadások, a GDP %-ában	6,7	6,6	6,3	7,3	NA	10,9 (2020)
Egészségügyre fordított közkiadások aránya a folyó egészségügyi kiadások %-ában	68,9	69,5	68,7	71,4	NA	81,2 (2020)
Megelőző ellátásra fordított kiadások a folyó egészségügyi kiadások %-ában	3,0	3,1	3,2	3,7	NA	3,4 (2020)
Akut ellátáshoz szükséges ágyszám 100 000 lakosra vetítve	427	423	421	423	NA	387,4 (2019)
1 000 lakosra jutó orvosok száma*	3,3	3,4	3,5	3,1	3,3	3,9 (2020)
1 000 lakosra jutó ápolók száma*	6,5	6,6	6,6	6,6	6,6	8,3 (2020)
Antibiotikumfogyasztás szisztémás használatra, előírt napi dózis 1 000 lakosra vetítve (Ciprus és Csehország esetében teljes fogyasztás)**	13,4	13,7	13,3	10,0	10,8	14,5 (2021)

Megjegyzés: Az uniós átlag minden mutató esetében súlyozott, kivéve (*) és (**), amelyek esetében egyszerű átlag. A (*)-ra vonatkozó egyszerű átlag 2020. évi adat vagy – ha ez nem áll rendelkezésre – a legutóbbi olyan év adata, amelyre rendelkezésre állnak adatok. Az orvosellátottságra vonatkozó adatok minden ország esetében a praktizáló orvosokra vonatkoznak, kivéve EL, PT (működési engedéllyel rendelkező orvosok) és SK (szakmai tevékenységet végző orvosok). Az ápolóellátottságra vonatkozó adatok valamennyi országban a gyakorló ápolókra vonatkoznak, kivéve FR, PT, SK (szakmai tevékenységet végző ápolók) és EL (csak kórházban dolgozó ápolók).

Forrás: Eurostat, kivéve: (**) ECDC

A kormány intézkedéseket hoz annak érdekében, hogy enyhítse az egészségügyi ágazatban tartósan fennálló munkaerőhiányt.

Magyarországon az egészségügyi rendszer krónikus szakemberhiányban szenved. 2020-ban az 1 000 lakosra jutó 3,1 gyakorló orvossal (2021: 3,3) és mindössze 6,6 ápolóval Magyarországon jelentősen kevesebb orvos és ápoló dolgozott, mint átlagosan az Unióban (1 000 lakosra 3,9, illetve 8,3). Az egészségügyi dolgozók egyenlőtlenül oszlanak meg az országon belül, és a hiányok a gazdaságilag hátrányosabb helyzetű régiókban koncentrálnak. A hiányt a szomszédos országokhoz képest alacsony bérek (különösen az ápolók esetében) és a rossz munkakörülmények együttesen magyarázzák, annak ellenére, hogy az elmúlt évtizedben jelentősen nőtt a Magyarországon képzésben részesült orvosi és ápolói diplomások száma. Ez utóbbi arra utal, hogy továbbra is nehézséget okoz az egészségügyi szakemberek megtartása. Az egészségügyi diplomások és az egészségügyi dolgozók hiányának csökkentése érdekében Magyarország az elmúlt években jelentős, többéves programot hajtott végre a klinikai személyzet fizetésének fokozatos emelésére, és ösztönző rendszert hozott létre az orvosképző programok vonzerejének növelésére.

Aggályok merülnek fel az alapellátási szolgáltatások közeljövőbeli hozzáférhetőségével kapcsolatban, a háziorvosok csökkenő száma és életkori profilja miatt. Az egészségügyi szakemberek

fent említett általános hiánya különösen akut a háziorvosok körében. Az elmúlt 5 évben a háziorvosok száma mintegy 6 %-kal csökkent¹⁰⁸, mivel az új háziorvosok száma nem tudta ellensúlyozni az elmúlt évek nyugdíjba vonulásából eredő jelentős létszámcsökkenést. A háziorvosok alacsony száma befolyásolja az egészségügyi rendszer általános hatékonyságát, mivel a túlterhelt háziorvosok nem képesek a szakellátás „kapuőreként” működni. E tartós és súlyosbodó hiányok egyik fő meghatározója a háziorvosok viszonylag kedvezőtlen javadalmazási csomagja, különösen a vidéki területeken. Ezenkívül a háziorvosok jelenlegi korösszetétele súlyosbítja a közeljövőben várható háziorvosi kínálattal kapcsolatos aggodalmakat: a háziorvosok átlagos életkora 60 év körül van, és jelentős részük várhatóan nyugdíjba vonul a következő néhány évben. Magyarország a praxisközösségek előmozdítását célzó reformok, valamint a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz által finanszírozott, az alapellátásba történő beruházások révén tervezi enyhíteni a háziorvosi hiány hatását.

Magyarország a helyreállítási és rezilienciaépítési tervében előirányzott források 22 %-át egészségügyi beruházásokra és reformokra különítette el. Magyarország azon uniós országok közé tartozik, amelyek helyreállítási és rezilienciaépítési tervük legnagyobb relatív hányadát az egészségügyi

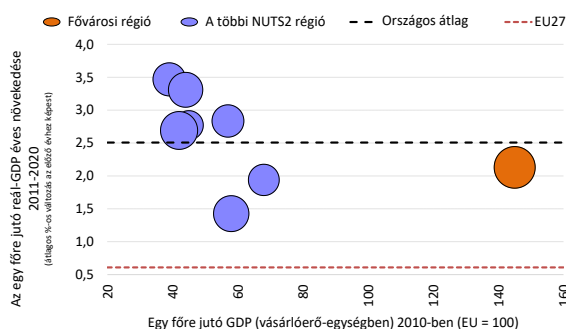
¹⁰⁸ KSH, 2023. Letöltés forrása: https://www.ksh.hu/stadat_files/ege/hu/ege0007.html.

ágazat beruházásaira és reformjára irányozták elő. Az ambiciózus, több mint 510 milliárd HUF összegű beruházási terv (ez körülbelül 1,3 milliárd EUR-nak felel meg) a kórházi infrastruktúra korszerűsítésére, az alapellátás megerősítésére, a szolgáltatások hatékonyságának javítására és a digitális egészségügyi információs rendszerek magyar egészségügyi rendszerben való használatának 2023 és 2026 vége közötti bővítésére összpontosít. A reformok terén a magyar kormány megkezdte a hálapénz gyakorlatának felszámolására, valamint az orvosok anyagi és munkakörülményeinek javítására irányuló intézkedések bevezetését. Ezek a változások várhatóan enyhítik a magyarországi állami egészségügyi rendszerben a klinikai személyzet hiányát, és csökkentik az ellátáshoz való hozzáférés terén a korrupcióval összefüggő egyenlőtlenségeket.

Ez a melléklet bemutatja a magyarországi régiók gazdasági és társadalmi dinamikáját, továbbá naprakész adatokat ismertet a magyar régiókon belüli és azok közötti gazdasági, társadalmi és területi kohézióról, összehasonlítja azt az EU többi részével. A melléklet emellett a regionális gazdaságok fellendülését akadályozó főbb kihívásokat is vázolja.

Magyarországon a regionális egyenlőtlenségek 2010 óta folyamatosan csökkentek, de továbbra is jelentősek. Az egy főre jutó reál-GDP növekedése 2011–2020-ban az ország egyes fejlettebb régióiban (Budapest, Nyugat-Dunántúl és Pest) alacsonyabb volt, mint a négy legkevésbé fejlett régiókban (A17.1. ábra). Ebben az időszakban tehát volt némi belső konvergencia Magyarországon, de ennek üteme meglehetősen lassú maradt, ami magyarázza, hogy Magyarország miért csak lassan közeledett az uniós átlaghoz. Az egy főre jutó GDP Magyarország négy NUTS 2 régiójában (Észak-Magyarország, Észak-Alföld, Dél-Alföld és Dél-Dunántúl) az uniós átlagnak csak mintegy fele. A fővárosi régióban, Budapesten ez az arány 156 % volt, Észak-Alföldön viszont csak 49 %. A vármegyek közötti belső különbségek is jelentősek. 2021-ben az egy főre jutó GDP 3 vármegyében meghaladta az országos átlag 90 %-át Közép- és Nyugat-Dunántúlon, de az ország legalább 11 vármegyében az országos átlag 75 %-a alatt maradt.

A17.1. ábra: Az egy főre jutó GDP (2010) és a GDP növekedése (2011–2020) Magyarországon

Forrás: Eurostat, DG REGIO

Továbbra is jelentősek az egy főre jutó GDP tekintetében mutatkozó egyenlőtlenségek, amelyek fő oka az ország viszonylag fejlett régiói és négy legkevésbé fejlett régiója közötti munkatermelékenység-különbség. A termelékenység Budapesten és Pest vármegyében a legmagasabb (az uniós átlag 71 %-a), de sokkal

alacsonyabb az ország négy legkevésbé fejlett régiójában, ahol csak az uniós átlag mintegy 60 %-a.

Amint azt a regionális versenyképességi index értékei is tükrözik, **jelentős különbségek tapasztalhatók a tekintetben, hogy a régiók mennyire képesek vonzó és fenntartható környezetet kínálni a vállalkozások és a lakosok számára:** az index értéke a négy legkevésbé fejlett régióban az uniós átlag 83,4 %-a alatt vagy azt épphogy meghaladja, míg Közép-Dunántúlon az uniós átlag 82,3 %-a, Nyugat-Dunántúlon 83,9 %-a és Budapesten 105,5 %-a. Jelentős különbségek vannak a kkv-k által hozzáadott értékben (tényezőkiértékelésen számítva), amely Budapesten, Közép- és Nyugat-Dunántúlon, valamint Észak-Magyarországon meghaladja az országos átlagot vagy közelít ahhoz, míg a másik három, legkevésbé fejlett régióban 60 % és 70 % között van, mivel ezekben hiányoznak olyan kulcsfontosságú eszközök, mint a közlekedési infrastruktúra és a humán tőke.

Az információs és kommunikációs technológiák (IKT) elterjedésében jelentős regionális hiányosságok tapasztalhatók. Nagy a különbség a viszonylag fejlett régiók és a négy legkevésbé fejlett régió, valamint a városok és a vidéki területek között. 2021-ben a hatóságokkal való interakcióra internetet használó ügyfelek aránya a budapesti 89 %-tól az Észak-Alföldön mért 64 %-ig terjedt. Ez az arány a városokban 83 %, a vidéki területeken viszont csak 60 % volt. Az adatok összefüggnek az alapvető vagy az alapszint feletti digitális készségekkel rendelkező személyek arányával, amely a városokban 59 %, míg a vidéki területeken mindössze 38 % volt. Ami az IKT elterjedését illeti a vállalkozások körében, a területi különbségek a fejlettebb technológiák használata tekintetében markánsabbak (2021). A felhőalapú szolgáltatások igénybevétele például meghaladta vagy megközelítette a 30 %-ot Budapesten (uniós átlag 34 %), Közép-Dunántúlon és Pest megyében, míg a többi régióban 20 % alatt maradt.

A négy legkevésbé fejlett régióban csökken a népesség. Az 1 000 lakosra jutó átlagos éves népességcsökkenés 2011 és 2020 között csaknem 9 fő volt Észak-Magyarországon, körülbelül 7 Dél-Dunántúlon és Dél-Alföldön, 5 Észak-Alföldön, míg Pest megyében növekedést regisztráltak, melynek éves mértéke meghaladta a 8 %-ot. A negatív

A17.1. táblázat: **Kiválasztott regionális szintű mutatók Magyarországon**

NUTS-kód	Egy főre jutó GDP	Termelési érték (egy foglalkoztatottra jutó GVA (PPS))	A termelési érték növekedése nek reálértéke	Egy főre jutó GDP növekedése	Népesség-növekedés	Munkanélküliségi ráta	Korai iskolaelhagyók	Regionális versenyképességi mutató	Súlyos anyagi és szociális nélkülözésben élők
	PPS, 2021	Egy foglalkoztatottra jutó GVA (PPS), 2020	Átlagos %-os változás az előző évhez képest, 2011-2020	Átlagos %-os változás az előző évhez képest, 2011-2020	Átlagos éves változás 1000 lakosra vetítve, 2011-2020	Aktív népesség %-a, 2021	18-24 éves korú népesség %-a, 2021	A mutatóértékek tartománya 0 és 100 között, 2022	A népesség %-a, 2020
Európai Unió	100,0	100,0	0,2	1,0	2,0	7,0	9,7	100,0	6,8
Magyarország	74,0	67,0	0,6	2,5	-2,3	4,0	12,0	83,4	10,7
Budapest	156,0	71,0	0,2	2,1	0,2	2,9	5,4	105,5	7,4
Pest	61,0	71,0	-0,1	1,4	8,3	3,0	9,1	105,5	8,7
Közép-Dunántúl	70,0	65,0	0,8	2,8	-2,2	2,1	11,2	82,3	8,3
Nyugat-Dunántúl	68,0	69,0	0,7	1,9	1,1	2,2	6,8	83,9	5,2
Dél-Dunántúl	51,0	61,0	1,1	2,8	-7,4	4,8	13,2	69,9	12,4
Észak-Magyarország	52,0	63,0	1,3	3,5	-8,7	6,2	22,3	66,0	20,3
Észak-Alföld	49,0	61,0	0,7	2,7	-5,0	7,1	16,9	67,9	15,4
Dél-Alföld	54,0	62,0	1,1	3,3	-6,6	4,5	10,4	73,3	8,3

Forrás: Eurostat

népességi tendencia 2017 óta megfordult Közép-Dunántúlon és Nyugat-Dunántúlon.

Az iskolai végzettség terén is jelentősek a regionális különbségek. A korai iskolaelhagyók aránya 2021-ben Észak-Magyarországon 22,3 %, Észak-Alföldön pedig 16,9 % volt, míg Budapesten csak 5,4 %, Nyugat-Dunántúlon pedig 6,8 %.

A régiók között jelentős különbségek vannak a NEET-fiatalok tekintetében. Közép-Magyarország (6 %), Közép-Dunántúl és Nyugat-Dunántúl (8,1 % és 5,8 %) az országos átlag alatt teljesít, míg a NEET-fiatalok aránya szembeötlően magasabb Észak-Magyarországon (18,4 %) és Észak-Alföldön (17,1 %), valamint a vidéki területeken (17,2 %).

Az alsó középfokú vagy annál alacsonyabb végzettséggel rendelkezők aránya a 25–64 éves népességben belül jelentősen magasabb a négy legkevesbé fejlett régiók némelyikében az országos átlagnál (Észak-Magyarország: 21,8 %, Észak-Alföld: 20,8 %, Dél-Dunántúl: 18,2 %), amely viszont alacsonyabb az uniós átlagnál (13,7 %, illetve 20,7 %). Emellett az alacsony iskolai végzettségűek aránya a fiatalabb kohorszok között növekvő tendenciát mutat Észak-Magyarországon: a 2017-es 20,2 %-hoz képest 2021-ben 26,0 %-ra nőtt. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya (az uniós átlag 33,4 %, az országos átlag 29,3 %) Budapest és a

pesti régió kivételével (55,5 %, illetve 33,4 %) valamennyi régióban 25 % alatt vagy a körül volt.

A 25–64 év közötti lakosság körében az oktatásban és képzésben való részvétel a négy legkevesbé fejlett régió némelyikében magasabb, mint néhány viszonylag fejlett régióban: így Nyugat-Dunántúlon ez az arány 3,6 % volt, alacsonyabb mint Észak-Magyarországon (6,2 %), Észak-Alföldön (6,7 %) vagy Dél-Alföldön (6,4 %).

A közép- és nyugati régiókban általában jobbak a munkaerőpiaci feltételek. 2021-ben Közép-Dunántúlon volt a legalacsonyabb a munkanélküliségi ráta (2,1 %). Budapesten 2,9 % volt a munkanélküliség, ám a négy legkevesbé fejlett régióban ennél jóval magasabb értékeket mértek (a dél-dunántúli 4,8 %-tól az észak-alföldi 7,1 %-ig). Továbbra is 10 százalékpontos különbség van Budapest (82,9 %) és egyes legkevesbé fejlett régiók, például Dél-Dunántúl (72,8 %) vagy Észak-Magyarország (72,9 %) foglalkoztatási rátája között.

2021-ben jelentős interregionális különbségek mutatkoztak a szegénység és a társadalmi kirekesztés kockázatának kitett lakosság arányát illetően. E lakosságcsoport aránya Közép-Dunántúlon 9,7 % volt, de a négy legkevesbé fejlett régióban meghaladta a 20 %-ot (Észak-Magyarországon elérte a 28,7 %-ot).

Jelentős eltéréseket mutattak a 2020-as adatok a súlyos anyagi és szociális nélkülözésben élők aránya tekintetében is. A nélkülözés Közép- és Nyugat-Dunántúl lakosságának kevesebb mint 10 %-át, Dél-Dunántúl lakóinak 12,4 %-át érintette, míg Észak-Magyarországon a lakosság 20,3 %-a, Észak-Alföldön pedig 15,4 %-a esett ebbe a kategóriába. A szegénység és a társadalmi kirekesztés a legkevésbé fejlett körzetekben és a regionális szint alatti településeken, valamint a vidéki térségekben koncentrálódik.

A Covid19-világjárvány következményeként erősebben csökkent az egy főre jutó GDP az ország legfejlettebb régióiban, például Közép-Dunántúlon (-5,0 %), Nyugat-Dunántúlon (-4,7 %) és Budapesten (-3,2 %), ahol egyes ágazatokat, például a turizmust különösen súlyosan érintett a világjárvány. Enyhébb következménye volt a járványnak a kevésbé fejlett régiókban, ahol az egy főre jutó GDP-ben számított hatás mértéke a dél-alföldi -2,0 % és az észak-alföldi -1,2 % között szóródott.

Magyarország túlnyomórészt banki alapú pénzügyi ágazattal rendelkezik. 2022 harmadik negyedében a bankszektör összes eszköze a GDP 113,3 %-át tette ki. A bankszektör teljes eszközállományának mintegy 60 %-a magyar tulajdonban van. Magyarországon az öt legnagyobb bank rendelkezik a bankszektör összes eszközének mintegy 51,7 %-ával. A tőkepiaci finanszírozás továbbra is alacsony, a piaci finanszírozási arány 2021-ben 40 %-ra csökkent (uniós átlag: 50,8 %), és a részvénytőke kapitalizáció a GDP 17,7 %-a (uniós átlag: 85,5 %). Fontos mérföldkő volt a tőkepiacokon a zöldkötvények magyarországi piacának 2020. évi elindítása (a zöldkötvények piaca jelenleg a magyar kötvénypiac 4 %-át teszi ki 2020 óta kumuláltan), és ez az ESG-alapú befektetési termékek piaci térhódításához vezethet.

A magyar bankrendszer továbbra is nyereséges és reziliens. A bankszektör jövedelmezősége 2022 harmadik negyedében magas maradt, 10,5 %-os sajáttőke-arányos jövedelmezőséggel. A bankszektör jövedelmezősége nyomás alá kerülhet, ha a magasabb hitelkamatlábak és kamatbevételek nem képesek ellensúlyozni a különadók és a bizonyos típusú hitelek (pl. jelzáloghitelek és kkv-hitelek) esetében bevezetett kamatplafonból eredő többletköltségeket. A bankok szolvenciamutatója 2022 harmadik negyedében 18,0 % volt (uniós átlag: 18,6 %), ami a bankszektör stabilitását jelzi. A magyar bankok továbbra is jól tőkésítettek, elsődleges alapvető tőke megfelelési mutatójuk 2022 harmadik negyedében 16,1 % volt (uniós átlag: 15,3 %). A bankok bőséges jegybanki likviditást is élveztek, amely 2022 végén az összes kötelezettség mintegy 8,7 %-át tette ki. A Magyar Nemzeti Bank úgy döntött, hogy 2023. július 1-jétől 0,5 %-ra emeli az anticiklikus tőkepufferrátát, első ízben a ráta 6 évvel ezelőtti bevezetése óta.

A nemteljesítő hitelek aránya meglehetősen stabil maradt, de a portfóliók minőségével kapcsolatos kockázatok továbbra is fennállnak. A nemteljesítő hitelek aránya a 2021. évi 3,2 %-ról 2022 harmadik negyedében kis mértékben, 3,3 %-ra nőtt (2022. harmadik negyedévi uniós átlag: 1,8 %). Az eszközminőség

némileg romlott a hitelek világjárványhoz kapcsolódó moratóriumának 2021 végi fokozatos megszüntetését követően. Az MNB szerint¹⁰⁹ 2022 és 2023 során számos bank növekvő volumenű hitelvesztés-tartalékképzésre számít, elsősorban kkv-portfóliójában. Az ingatlanpiaci tevékenység egyértelmű visszaesése kezelhető kockázatot jelenthet a bankszektör számára. A jelenlegi gazdasági környezet – különösen az energiaválság – nyomást gyakorol a vállalatok és háztartások adósságszolgálati kapacitására.

Az ukrajnai háború és az Oroszországgal szembeni szankciók várhatóan hatással lesznek a vállalati és lakossági hitelezés tendenciáira. A 2022 harmadik negyedéig tartó tizenkét hónapban a nem pénzügyi vállalatoknak nyújtott hitelezés meghaladta a háztartásoknak nyújtott hitelezés mértékét. 2022 harmadik negyedében a nem pénzügyi vállalatoknak nyújtott hitelek összege 15,1 %-kal nőtt év/év alapon, részben a támogatott hitelprogramoknak köszönhetően. Ugyanebben az időszakban a háztartásoknak nyújtott hitelek 8,0 %-kal csökkentek a kereslet visszaesésével párhuzamosan. A vállalati és lakossági hitelezés, bár 2022 elején még mindig erős volt, a gazdasági bizonytalanság, valamint a magasabb kamatláb- és inflációs pályák miatt várhatóan csökkenni fog. Erősítheti ezt a tendenciát, hogy a bankok a változó gazdasági környezetre reagálva szigorítják hitelfeltételeiket.

¹⁰⁹ <https://www.mnb.hu/letoltes/financial-stability-report-november-2022.pdf>.

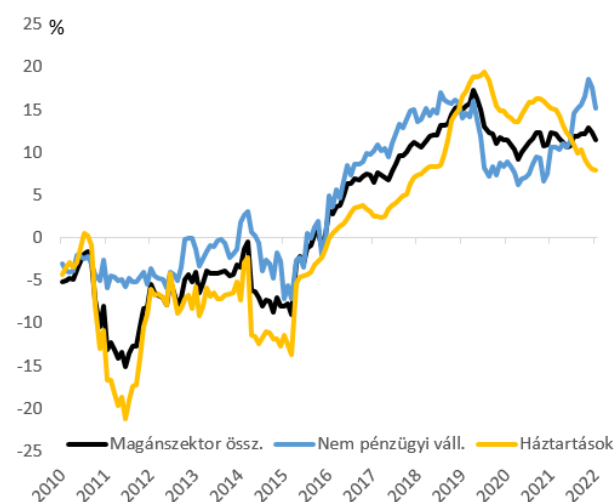
A18.1. táblázat: Pénzügyi stabilitási mutatók

	2017	2018	2019	2020	2021	2022-Q3		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	EU	Medián
A bankszektor eszközei összesen (a GDP %-ában)	95,4	92,6	90,9	107,4	110,1	113,3	276,8	207,9
Az öt legnagyobb bank részesedése (teljes eszközállomány) (%)	49,6	50,0	52,7	50,1	51,7	-	-	68,7
Belföldi hitelintézetek részesedése (teljes eszközállomány) (%)¹	53,7	52,8	57,1	57,8	58,6	60,2	-	60,2
A nem pénzügyi vállalatok hitelállományának növekedése (éves %-os vált.)	10,2	13,6	14,1	8,9	10,7	15,1	-	9,1
A háztartások hitelállományának növekedése (éves %-os változás)	2,6	7,3	16,6	14,3	15,1	8,0	-	5,4
Pénzügyi stabilitási mutatók:¹								
- nemteljesítő hitelek (az összes hitel %-ában)	8,4	5,4	4,2	3,6	3,2	3,3	1,8	1,8
- tőkeegyelemlési mutató (%)	16,2	18,5	18,0	18,3	19,7	18,0	18,6	19,8
- tőkearányos jövedelmezőség (%) ²	14,5	14,7	14,3	7,6	12,7	10,5	6,1	6,6
Költség/bevétel arány (%)¹	64,4	63,9	64,7	61,0	58,4	58,0	60,6	51,8
Hitel/betét arány (%)¹	71,8	72,7	76,0	74,4	75,5	76,8	88,6	78,0
Központi banki likviditás a kötelezettségek %-ában	4,0	2,9	3,7	9,6	10,4	8,8	-	2,9
A magánszektor adósságállománya (a GDP %-ában)	69,9	68,7	67,3	76,8	80,5	-	-	120,7
Hosszú távú kamatlábak különbözete								
a német referenciakamathoz (Bund) képest	264,5	266,3	271,8	273,5	343,4	642,8	-	93,3
Piaci finanszírozási ráta (%)	35,2	33,1	32,5	35,7	40,0	-	50,8	40,0
Zöldkötvény-kibocsátás a teljes kötvénykibocsátáshoz képest (%)	-	-	-	1,6	2,1	4,2	3,9	2,3
	1-3	4-10	11-17	18-24	25-27	A színek a 27 uniós tagállam teljesítményrangsorát jelzik.		

¹ Legfrissebb adatok: 2022 harmadik negyedév.² Évesített adatok.

Forrás: EKB, Eurostat, S&P Global Capital IQ Pro

A18.1. ábra: A hitelezési tevékenység alakulása

Forrás: EKB

A háztartások adósságállománya továbbra is mérsékelten nő: a 2019. évi 18,5 %-ról 2021-ben a GDP 21 %-ára emelkedett¹¹⁰. Az MNB szerint a megélhetési költségek emelkedése (a közüzemi költségek és az élelmiszerárak emelkedésén keresztül) a hitellel rendelkező háztartások további 4–7 %-a számára adósságszolgálati nehézségeket okozhat. Ez kiegészíti

a hitelek átárazásához kapcsolódó kockázatot, amelyet jelenleg számos adós esetében a kamatplafon enyhít¹¹¹.

2021 decemberében az Európai Rendszerkockázati Testület (ERKT) figyelmeztetést¹¹² adott ki Magyarországnak a lakóingatlan-piac középtávú sebezhetőségeiről, amelyek potenciális kockázatot jelentenek az ország pénzügyi stabilitására nézve. Az ERKT úgy ítélte meg, hogy a főbb sebezhetőségek a következők: i. lakásár-felülértékeltség jelei; ii. a lakásárak nagymértékű növekedése; iii. a jelzáloghitelek magas növekedési üteme; és iv. a háztartások eladósodottságának gyors növekedése.

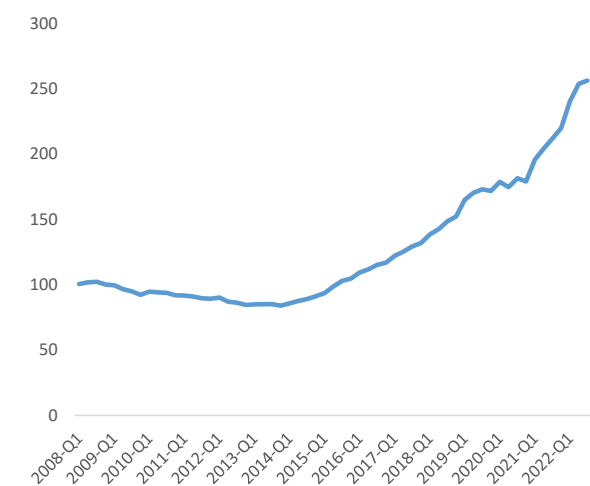
Az ingatlanpiac várhatóan lassulni fog. A 2022 második negyedévében tapasztalt 24,8 %-os rendkívüli emelkedést követően az ingatlanárak évesített emelkedésének üteme 2022 harmadik negyedévében alábbhagyott. Az MNB szerint az új lakások kínálata a kereslet csökkenése miatt az elkövetkező hónapokban várhatóan csökkenni fog. 2022 harmadik negyedévében az ügyletek száma 34 %-kal csökkent az előző évhez képest, míg a

¹¹¹ <https://www.mnb.hu/letoltes/financial-stability-report-november-2022.pdf>.¹¹²<https://www.esrb.europa.eu/news/pr/date/2022/html/esrb.pr220211~9393d5e991.en.html>.

jelzáloghitelek volumene több mint egyharmadával csökkent.

A biztosítási ágazat erősen koncentrált. Az összes díjbevétel 60 %-a az öt legnagyobb piaci szereplőhöz köthető. Az összes biztosító teljes eszközállománya 2022 második negyedévében a GDP 4,9 %-ának felelt meg (míg a bankrendszer eszközállománya a GDP 113,3 %-a volt), ami viszonylag alacsony arány (uniós átlag: 59,5 %). Az MNB szerint az ágazat jövedelmezősége jó (ROE 24 %). A biztosítók szolvenciamutatója 2022 második negyedévében 175,8 % volt (uniós átlag: 268,5 %). A váratlanul magas infláció Magyarországon – csakúgy, mint máshol – várhatóan negatív hatással lesz a nem-életbiztosítási ágazatra.

A18.2. ábra: **Lakásárak**

(1) 2015 = 100

Forrás: Eurostat

Ez a melléklet mutatókon alapuló áttekintést nyújt Magyarország adórendszeréről. Információkat tartalmaz az adószervezetről (azokról az adótípusokról, amelyekből Magyarországnak a legnagyobb bevétele származik), a munkavállalók adóterheiről, valamint az adórendszer progresszivitásáról és újraelosztási hatásáról. Tájékoztatást nyújt továbbá az adóbeszedésről és az adójogszabályoknak való megfelelésről, valamint az agresszív adótervezési tevékenység kockázatairól.

Magyarország GDP-arányos adóbevételei az uniós átlag alatt vannak, viszonylag nagy- és növekvő mértékben támaszkodnak a fogyasztási adókra, és viszonylag kis- és csökkenő mértékben támaszkodnak a munkát terhelő adókra. Az A19.1. táblázat azt mutatja, hogy Magyarországnak a munkát terhelő adókból származó, GDP-arányos bevétele (2021-ben 14,6 %) elmaradt az uniós átlagtól, míg a fogyasztási adókból származó GDP-arányos bevételek (2021-ben 13,8 %) jelentősen meghaladták az uniós átlagértéket. A tőkeadókból származó bevétel a 2010. évi 7,1 %-ról 2021-ben 5,5 %-ra csökkent. Ezzel szemben a fogyasztási adókból származó bevétel a 2010. évi 12,4 %-ról

2021-ben 13,8 %-ra nőtt, mivel a héát 2012-ben 27 %-ra emelték, és számos, fogyasztással kapcsolatos ágazati adót vezettek be. Míg a környezetvédelmi adókból származó bevételek közelítenek az uniós átlaghoz (2021-ben a GDP 2,0 %-át tették ki; uniós átlag 2,2 %), a rendszeres ingatlanadók továbbra is viszonylag alacsonyok (2021-ben a GDP 0,4 %-a, szemben az 1,1 %-os uniós átlaggal). Magyarország helyreállítási és rezilienciaépítési terve intézkedéseket tartalmaz az adórendszer egyszerűsítésére és az agresszív adótervezés kockázatával szembeni megerősítésére (lásd alább). Jelenleg azonban nincs jele annak, hogy megváltozna a 9 %-os társaságiadó-kulcs (amely a legalacsonyabb az EU-ban). (Magyarország beszámíthatja a helyi iparüzési adót a közelmúltban elfogadott uniós szintű 15 %-os globális minimumadóba (a 2. pillérrel szóló irányelv)). Az adók számát 2024-ig egyszerűsítési intézkedések révén tervezik csökkenteni. 2022 második felében hét esetben vezettek be vagy módosítottak ágazatspecifikus extraprofitadókat.

A munka adóterhe Magyarországon jelentősen meghaladja az uniós átlagot az alacsony bért keresők esetében. Az A19.1. ábra azt mutatja, hogy 2022-ben Magyarországon

A19.1. táblázat: **Adózási mutatók**

		Magyarország					EU-27				
		2010	2019	2020	2021	2022	2010	2019	2020	2021	2022
Adószervezet	Összes adó (beleértve a kötelező tényleges társadalombiztosítási járulékokat) (a GDP %-ában)	36,8	36,3	36,0	33,9		37,9	39,9	40,0	40,6	
	Munkát terhelő adók (a GDP %-ában)	17,3	16,6	16,2	14,6		20,0	20,7	21,3	20,9	
	Fogyasztási adók (a GDP %-ában)	12,4	13,9	14,0	13,8		10,8	11,1	10,7	11,2	
	Tőkeadók (a GDP %-ában)	7,1	5,8	5,8	5,5		7,1	8,1	8,0	8,5	
	Ingatlanadók összesen (a GDP %-ában)	1,1	1,0	1,1	0,9		1,9	2,2	2,2	2,2	
	Rendszeres ingatlanadók (a GDP %-ában)	0,3	0,4	0,4	0,4		1,1	1,2	1,2	1,1	
	Környezetvédelmi adók a GDP %-ában	2,6	2,3	2,2	2,0		2,4	2,4	2,2	2,2	
Progresszivitás és méltányosság	Adók az átlagbér 50 %-át keresők szintjén vizsgálva (egyedülállók)*	41,0	44,6	43,6	43,2	41,2	33,9	32,3	31,9	32,1	31,7
	Adók az átlagbér 100 %-át keresők szintjén vizsgálva (egyedülállók)*	46,6	44,6	43,6	43,2	41,2	41,0	40,1	39,9	39,7	39,7
	Társasági adó – átlagos effektív adókulcsok ¹ *		10,2	10,2	10,2			19,5	19,4	19,1	
	A Gini-együttható különbsége az adók és a készpénzes szociális transzferek előtt és után (a nyugdíjak nem tartoznak a szociális transzferek közé) ² *	12,6	6,5	7,6	4,5		8,6	7,7	8,1	7,8	
	Kintlévő adóhátralék: az év végi összes adótartozás (beleértve a behajthatatlannak tekintett tartozást is) / összes bevétel (%-ban)*		12,3	12,0				31,6	40,7		
Adóigazgatás és megfelelés	Héabevétel-kiesés (a teljes héakötelezettség %-ában)		9,8	5,1				11,0	9,1		

¹ Előzetes effektív adókulcsok (OECD).

² A magasabb érték az adózás erősebb újraelosztási hatását jelzi.

* EU-27 egyszerű átlag.

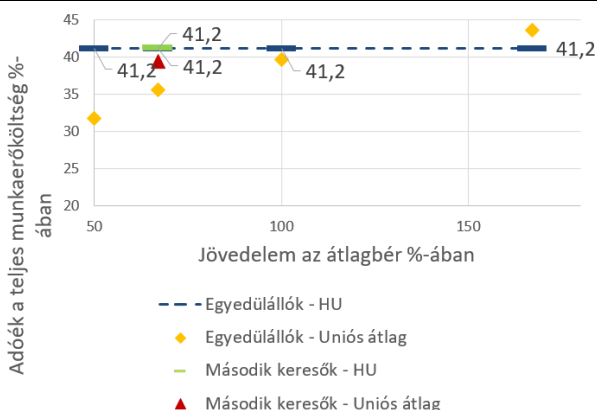
Az adóbevételekre és az alkalmazott módszertanra vonatkozó további adatokért lásd: Európai Bizottság, Adóügyi és Vámuniós Főigazgatóság: *Adózási trendek az Európai Unióban – az EU-tagállamok, Izland, Norvégia és az Egyesült Királyság adatai. 2021. évi kiadás*, Kiadóhivatal, 2021., <https://data.europa.eu/doi/10.2778/843047> és az „Adatok az adózásról” weboldal (https://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation_hu).

A héabevétel-kieséssel kapcsolatos további részletekért lásd: Európai Bizottság, Adóügyi és Vámuniós Főigazgatóság: *Héabevétel-kiesés az EU-ban – 2022. évi jelentés*, Kiadóhivatal, 2022., <https://data.europa.eu/doi/0.2778/109823>

Forrás: Európai Bizottság, OECD

a munkát terhelő teljes adóteher sokkal magasabb volt az uniós átlagnál az egyedülálló, az átlagbér 50 %-át kereső munkavállalók esetében, míg a magas jövedelműek esetében megközelítette az uniós átlagot. A második keresők, akiknek a házastársa az átlagbért keresi, szintén magasabb adóékkal szembesülnek az uniós átlaghoz képest az átlagbér 67 %-át keresők szintjén vizsgálva.

A19.1. ábra: **Adóék az egyedülálló és a második keresők esetében, a teljes munkaerőköltség %-ában, 2022**

A második keresők adóéke esetében az átlagbér 100 %-ának megfelelő jövedelemmel rendelkező első keresőt és gyermektelen háztartást feltételezünk.

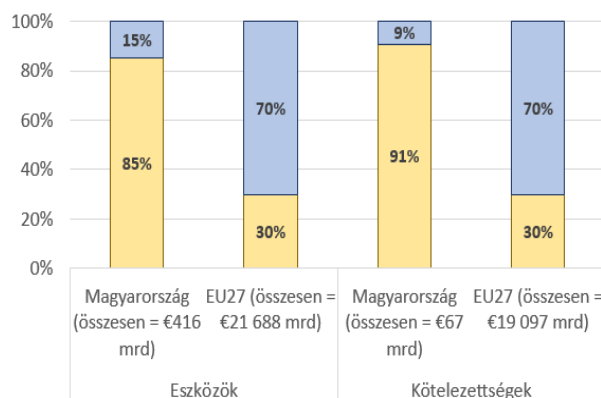
Forrás: Európai Bizottság

Magyarország viszonylag jól teljesít az adózási fegyelem és az adóigazgatás terén. A magyar helyreállítási és rezilienciaépítési terv intézkedéseket tartalmaz az adózási fegyelem biztosítására irányuló eljárások digitális átalakítására vonatkozóan. Ezek célja a vállalkozások adóbevallásának megkönnyítése, egyszerűsítése és gyorsítása. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv az adórendszer egyszerűsítésére irányuló intézkedései (pl. az adók számának csökkentése és adózási fegyelem biztosítására irányuló eljárások digitális átalakítása) az adóhatóságok teljesítményét is javíthatják, és megkönnyíthetik a vállalatok számára az adózási fegyelem betartását. A 2022-es új ügyfélportal, amely bővített szolgáltatásokat biztosít az adófizetők számára, már most is előrelépést jelent az adminisztratív terhek csökkentése felé. Az adóhátralékok kismértékben, 0,3 százalékponttal, a teljes nettó bevétel 12 %-ára csökkentek. Ez jelentősen elmarad az EU-27 40,7 %-os átlagától, bár ezt az átlagot torzírtja egyes tagállamok kiugróan magas értéke.

A héabevétel-kiesés (a ténylegesen beszedett bevételek és az elméleti adókötelezettség közötti különbség) 2020-ban 4,7 százalékponttal – az EU-ban a legjelentősebb mértékben – 5,1 %-ra csökkent, ami kisebb, mint a 9,1 %-os uniós szintű különbség. Az adómegfelelés növekedése új bevallási kötelezettségek bevezetésével járt együtt.¹¹³

A különleges célú gazdasági egységeken keresztül megvalósuló jelentős mértékű közvetlen külföldi befektetések azt jelzik, hogy a vállalatok agresszív adótervezésre használhatják Magyarországot (lásd az A19.2. ábrát). Az agresszív adótervezés kockázatát megoldandó problémaként azonosították, és a magyar helyreállítási és rezilienciaépítési terv ennek kezelésére irányuló reformokat is tartalmaz. Idetartozik többek között a transzferárazással kapcsolatos adatszolgáltatási kötelezettségek szigorítása, a fedőcégek társasági adójára vonatkozó minimális tartalmi követelmények bevezetése, valamint a levonhatósági tilalom kiterjesztése az alacsony vagy nulla százalékos adót kivető joghatóságokba átutalt összegekre.

A19.2. ábra: **A különleges célú gazdasági egységeken keresztül tartott eszközök és kötelezettségek állománya a közvetlen külföldi befektetések (FDI) teljes eszköz- és forrásállományának %-ában 2021-ben**

Forrás: Európai Bizottság

¹¹³ Magyarország 2018-ban bevezette a belföldi B2B értékesítési számlaadatok valós idejű elektronikus jelentését. 2020 júliusában a rendszer hatókörét kiterjesztették a 100 000 HUF-os értékhatár alatti B2B tranzakciókra is.

20. MELLÉKLET: FŐ GAZDASÁGI ÉS PÉNZÜGYI MUTATÓK

A20.1. táblázat: **Fő gazdasági és pénzügyi mutatók**

	2004-07	2008-12	2013-19	2020	2021	2022	előrejelzés	
							2023	2024
Reál-GDP (év/év)	3,4	-0,8	3,8	-4,5	7,2	4,6	0,5	2,8
Potenciális növekedés (év/év)	3,2	0,4	2,6	3,5	3,7	3,4	2,5	2,5
Magánfogyasztás (év/év)	1,9	-2,2	3,7	-1,2	4,6	6,4	-0,7	2,8
Közfogyasztás (év/év)	0,1	0,5	3,0	-0,5	1,7	0,8	0,0	0,9
Bruttó állóeszköz-felhalmozás (év/év)	4,2	-4,4	8,9	-7,1	6,5	1,2	-2,9	1,5
Áru- és szolgáltatásexport (év/év)	16,6	2,1	5,9	-6,1	8,8	11,8	3,5	4,5
Áru- és szolgáltatásimport (év/év)	13,8	0,1	6,8	-3,9	7,7	11,1	2,0	3,5
Hozzájárulás a GDP-növekedéshez:								
Belső kereslet (év/év)	2,0	-2,0	4,4	-2,6	4,4	3,6	-1,2	2,0
Készletek (év/év)	0,0	-0,4	-0,3	0,0	1,8	0,3	0,4	0,0
Nettó export (év/év)	1,3	1,6	-0,3	-2,0	1,0	0,7	1,3	0,8
Hozzájárulás a potenciális GDP-növekedéshez:								
Teljes munkaerő (óra) (év/év)	-0,6	-0,2	1,0	0,5	0,5	0,5	0,0	0,0
Tőkefelhalmozás (év/év)	1,4	0,6	1,0	1,4	1,5	1,4	1,1	1,1
Teljes tényezőtermelékenység (év/év)	2,4	0,1	0,6	1,6	1,7	1,5	1,4	1,4
Kibocsátási rés	2,8	-3,0	1,0	-4,1	-0,8	0,3	-1,6	-1,2
Munkanélküliségi ráta	6,9	9,9	5,7	4,1	4,1	3,6	4,2	4,0
GDP-deflátor (év/év)	4,2	3,3	3,5	6,4	6,4	15,3	13,0	3,5
Harmonizált fogyasztói árindex (HICP, év/év)	5,5	4,9	1,6	3,4	5,2	15,3	16,4	4,0
HICP energia és feldolgozatlan élelmiszerek nélkül (év/év)	4,5	4,1	2,2	3,7	4,5	14,2	16,4	5,6
Munkavállalói nomináljövedelem (év/év)	7,9	2,5	3,6	3,0	8,8	15,0	14,6	8,3
Munkatermelékenység (reál, ledolgozott munkaórák, év/év)	4,8	0,4	1,4	0,3	4,1	2,1	1,8	2,7
Fajlagos munkaköltség (ULC, teljes gazdaság, év/év)	4,0	2,6	2,3	6,7	2,6	11,9	14,0	5,8
Reál fajlagos munkaköltség (év/év)	-0,2	-0,6	-1,1	0,3	-3,6	-2,9	0,9	2,2
Reál effektív árfolyam (HICP, év/év)	2,8	-2,3	-0,9	-5,3	0,2	-1,3	11,1	2,9
Reál effektív árfolyam (HICP, év/év)	3,4	-0,4	-0,9	-4,2	0,4	-3,9	.	.
Háztartások nettó megtakarítási rátája (nettó megtakarítás a nettó rendelkezésre álló jövedelem százalékában)	6,4	5,3	8,3	10,9	13,1	.	.	.
Magánhitelek áramlása, konszolidált (a GDP %-ában)	13,0	0,8	0,3	8,1	12,6	.	.	.
A magánszektor adóssága, konszolidált (a GDP %-ában)	82,0	110,5	79,1	76,8	80,4	.	.	.
ebből háztartások adóssága, konszolidált (a GDP %-ában)	24,9	36,5	21,4	20,8	21,0	.	.	.
ebből nem pénzügyi vállalatok, konszolidált (a GDP %-ában)	57,1	74,0	57,6	56,0	59,4	.	.	.
Bruttó nemteljesítő adósság (az adósságinstrumentumok, hitelek és előlegek összességének %-ában) ¹	.	9,8	10,6	.	2,4	.	.	.
Vállalatok, nettó hitelnyújtás (+) vagy nettó hitelfelvétel (-) (a GDP %-ában)	-3,4	1,5	1,2	3,0	-0,7	-3,0	0,0	-0,8
Vállalatok, bruttó működési eredmény (a GDP %-ában)	22,5	23,1	24,7	23,8	25,1	26,0	26,3	25,3
Háztartások, nettó hitelnyújtás (+) vagy nettó hitelfelvétel (-) (a GDP %-ában)	1,9	2,9	4,9	5,4	6,5	3,0	3,2	4,9
Deflált lakásárindex (év/év)	.	-6,7	7,6	1,5	10,0	4,1	.	.
Lakáscélú beruházás (a GDP %-ában)	4,4	3,1	2,5	4,1	3,9	4,6	.	.
Folyó fizetési mérleg (a GDP %-ában), fizetések egyenlege	-7,7	-1,1	1,8	-1,1	-3,9	-8,2	-3,5	-2,7
Külkereskedelmi mérleg (a GDP %-ában), fizetések egyenlege	-1,2	4,5	6,2	1,9	0,3	-4,1	.	.
Áru- és szolgáltatás-kereskedelelem cserearánya (év/év)	-0,7	-0,5	0,2	2,0	-3,1	-5,4	3,4	0,0
Tőkemérleg (a GDP %-ában)	0,5	1,9	2,4	2,0	2,5	2,0	.	.
Nettó nemzetközi befektetési pozíció (NIIP, a GDP %-ában)	-92,1	-102,9	-63,3	-52,1	-52,4	-49,3	.	.
NENDI - nemteljesítési kockázattól mentes eszközök nélküli NIIP (a GDP %-ában) ²	-30,9	-48,3	-15,7	-2,4	-1,3	-5,3	.	.
IIP - nemteljesítési kockázattól mentes eszközök nélküli (a GDP %-ában) ²	75,2	111,6	71,8	64,8	66,7	71,5	.	.
Exportteljesítmény a fejlett országokkal szemben (%-os változás 5 év alatt)	45,5	10,3	-3,2	8,0	3,2	.	.	.
Exportpiaci részesedés, áruk és szolgáltatások (év/év)	4,9	-5,2	1,5	2,6	-5,0	7,7	0,9	0,7
Nettó közvetlen külföldi tőkebefektetések forgalma (a GDP %-ában)	-2,4	-1,7	-1,7	-1,9	-2,0	-2,2	.	.
Államháztartási egyenleg (a GDP %-ában)	-7,2	-4,1	-2,2	-7,5	-7,1	-6,2	-4,0	-4,4
Strukturális költségvetési egyenleg (a GDP %-ában)	.	.	-2,7	-5,8	-6,7	-6,4	-3,2	-3,8
Az államháztartás bruttó adóssága (a GDP %-ában)	62,3	77,7	73,0	79,3	76,6	73,3	70,7	71,1

¹ Belföldi bankcsoportok és bankok, uniós és nem uniós külföldi irányítású leányvállalatok, továbbá uniós és nem uniós külföldi irányítású fióktelepek.

² Nettó nemzetközi befektetési pozíció (NIIP) a közvetlen befektetések és a portfóliórészesedések nélkül. IIP = külfölddel szembeni befektetési pozíció

Forrás: Eurostat és EKB, 2023. január 17-i zárónappal rendelkezésre álló adatok; az Európai Bizottság előrejelzései (2023. tavaszi előrejelzés)

21. MELLÉKLET: ADÓSSÁGFENNTARTHATÓSÁGI ELEMZÉS

Ez a melléklet Magyarország rövid, közép- és hosszú távú költségvetési fenntarthatósági kockázatait értékeli. Ugyanazt a többdimenziós megközelítést követi, mint a Bizottság adósságfenntarthatósági figyelőjének 2022. évi, a 2023. tavaszi bizottsági előrejelzés alapján aktualizált kiadása.

1. – A költségvetési fenntarthatóságot érintő rövid távú kockázatok összességében alacsonyak. A Bizottság korai észlelésre vonatkozó mutatója (S0) nem jelez jelentős rövid távú költségvetési kockázatokat (A21.2. táblázat).¹¹⁴ A bruttó finanszírozási igény rövid távon (azaz 2023 és 2024 között) várhatóan jelentős, a GDP mintegy 14 %-át kitevő szinten marad, bár a legutóbbi, 2020. évi csúcshoz képest csökken (A21.1. táblázat). A pénzügyi piacok stabilnak érzékelik az országhoz kapcsolódó kockázatot.

2. – A költségvetési fenntarthatóságot érintő középtávú kockázatok összességében magasak.

Az adósságfenntarthatósági elemzés azt mutatja, hogy az alapforgatókönyv szerint az államadósság-ráta az előrejelzések szerint középtávon a GDP 60 %-a felett marad (2033-ban a GDP 72,5 %-a lesz) (1. ábra).^{115, 116} Ezekhez a folyamatokhoz a

feltételezett elsődleges strukturális egyenleg (a GDP 0,5 %-ának megfelelő többlet) is hozzájárul. Ez a korábbi költségvetési teljesítményhez képest viszonylag ambiciózusnak tűnik, ami azt jelzi, hogy az országnak korlátozott mozgástere van korrekciós intézkedésekre. Ugyanakkor a 2033-ig terjedő alap-előrejelzéseket összességében kedvezőtlenül befolyásolja majd a finanszírozási feltételek szigorítása miatti hólabdahatás, miközben a Next Generation EU 2025–2033-ban várhatóan átlagosan 2,3 %-os reál-GDP-növekedést fog eredményezni. A bruttó kormányzati finanszírozási igény várhatóan jelentős marad az előrejelzési időszakban, és 2033-ban eléri a GDP közel 15 %-át, ami valamivel meghaladja a 2024-re előre jelzett szintet (A21.1. táblázat).

A fő feltételezések változásainak hatását értékelendő, az alapforgatókönyvet négy alternatív forgatókönyv alapján teszteltük (1. ábra). Magyarország esetében a „historikus SPB forgatókönyv” szerinti visszatérés a múltbeli költségvetési pályákhoz magasabb államadósság-rátát eredményezne. Ha e szerint az elsődleges strukturális egyenleg fokozatosan közelítene a kiegyensúlyozott költségvetéshez (15 éves historikus átlagához), akkor 2033-ban az előre jelzett GDP-arányos államadósság körülbelül 4 százalékponttal magasabb lenne az alapforgatókönyvhöz képest. A makroszintű pénzügyi feltételek tartós romlása – amint azt az alapforgatókönyvnél 1 százalékponttal magasabb kamatot előrevetítő „kedvezőtlen kamatonövekedés forgatókönyv” tükrözi – az alapforgatókönyvhöz képest 2033-ra tartósan, körülbelül 7 százalékponttal magasabb GDP-arányos államadósságot eredményezne. A pénzügyi feltételek átmeneti romlását, azaz a kamatlábak 1 százalékpontos ideiglenes emelkedését feltételező „pénzügyi stressz forgatókönyv” megvalósulása nagyjából az alapforgatókönyvhöz hasonló GDP-arányos államadósságot eredményezne 2033-ra. Az „alacsonyabb SPB forgatókönyv” – amely azt feltételezi, hogy az elsődleges strukturális egyenleg tartósan, a kumulatív előrejelzési hiba felének megfelelő mértékben alacsonyabb lesz – az alapforgatókönyvhöz képest 2033-ra lényegesen, 24 százalékponttal magasabb GDP-arányos államadósságot eredményezne, amely így meghaladná a GDP 90 %-át.

¹¹⁴ Az S0 a költségvetési stressz rövid távú kockázatának összetett mutatója. Olyan makroszintű pénzügyi és költségvetési változók széles körén alapul, amelyek a múltban jól teljesítettek a jövőbeli költségvetési stresszhelyzetek előrejelzésében.

¹¹⁵ A Bizottság költségvetési politika változatlanosságát feltételező alapforgatókönyvének alapjául szolgáló feltételezések különösen a következők: i. 2024-től a GDP 0,5 %-át kitevő elsődleges strukturális többlet az előregedési költségek előtt; ii. az infláció a következő 10 évben lineárisan közelít az inflációhoz kötött 10 éves határidős swapkamatlábhoz (amely az infláció 10 év múlva várható értékét mutatja); iii. az új és megújított adósság nominális rövid és hosszú távú kamatlábai lineárisan közelítenek a jelenlegi értékről a piaci alapú határidős nominális kamatlábakhoz T+10-ig (mint minden tagállam esetében); iv. a reál-GDP növekedési rátája a Bizottság 2023. tavaszi előrejelzésében szereplő lesz 2024-ig, majd T+3 és T+10, azaz 2025 és 2033 között megfelel a Gazdaságpolitikai Bizottság/OGWG „T+10” módszertani előrejelzésének (átlagosan 2,3 %); v. az előregedés költségei összhangban lesznek az időszórásról szóló 2021. évi jelentéssel (Európai Bizottság, 148. sz. intézményi dokumentum, 2021. május). A módszertannal kapcsolatos információkért lásd a 2022. évi adósságfenntarthatósági felülvizsgát (Európai Bizottság, 199. sz. intézményi dokumentum, 2023. április).

¹¹⁶ Az 1. táblázat ismerteti az alapforgatókönyvet képező államadósság-előrejelzést és annak az elsődleges

egyenlegre, a hólabdahatásra (a kamatfizetések és a nominális GDP-növekedés együttes hatása az adósság dinamikájára), valamint az SFA-tételekre való lebontását.

A sztochasztikus adósság-előrejelzések mindezek mellett közepes kockázatot jeleznek (2. ábra).¹¹⁷ Ezek a sztochasztikus szimulációk azt mutatják, hogy az adósságráta 2027-ben 46 %-os valószínűséggel nagyobb lesz, mint 2022-ben, ami a kezdeti közepes adósság szintet tekintve közepes kockázatnak felel meg. Emellett az ilyen sokkhatások az államadósságra vonatkozó alap-előrejelzések nagy fokú bizonytalanságára (azaz a 10. és a 90. adósságeloszlási percentilis közötti jelentős különbségre) utalnak.

3. – A költségvetési fenntarthatóságot érintő hosszú távú kockázatok összességében közepesek.¹¹⁸

A fenntarthatósági rés S2 mutatója (GDP-arányosan 4,5 százalékpont) közepes kockázatot jelez, ami arra utal, hogy Magyarországnak jelentősen javítania kell elsődleges strukturális egyenlegét az adósság hosszú távú stabilizálása érdekében. Ezt az eredményt jórészt a várható előregedési költségek okozzák, különösen a nyugdíjkiadások hosszú távon várható növekedése (a GDP 3,2 százalékpontjának megfelelő hozzájárulás), valamint – kisebb mértékben – az egészségügyi és a tartós ápolási-gondozási kiadások (A21.1. táblázat). E tekintetben a helyreállítási és rezilienciaépítési tervben szereplő reformtervek várhatóan hozzájárulnak a magyar

nyugdíjrendszer fenntarthatóságához.

költségvetési

Az adóssággal szembeni sebezhetőséggel együtt, amelyekre az S1 mutató utal, az átfogó hosszú távú kockázat közepesnek minősül. A fenntarthatósági rés S1 mutatója azt jelzi, hogy jelentős, GDP-arányosan 2,8 százalékpontos konszolidációs erőfeszítésre lenne szükség ahhoz, hogy az adósság 2070-re a GDP 60 %-ára csökkenjen. Ezt az eredményt főként az előregedési költségek előre jelzett növekedése okozza, amely főként a nyugdíjkiadásoknak (a GDP 1,6 százalékpontjának megfelelő hozzájárulás) és – kisebb mértékben – a kedvezőtlen kezdeti költségvetési egyenlegnek (a GDP 0,3 százalékpontjának megfelelő hozzájárulás) tudható be (A21.1. táblázat).

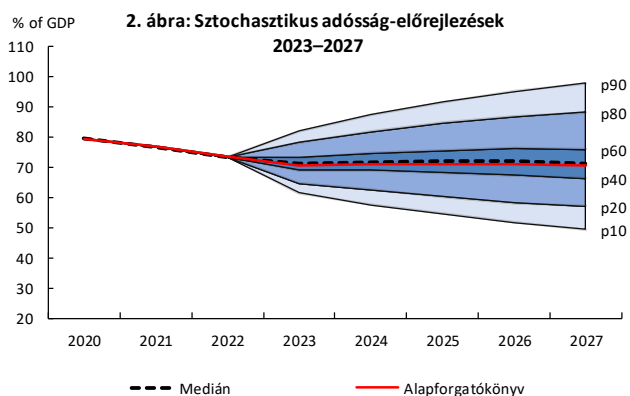
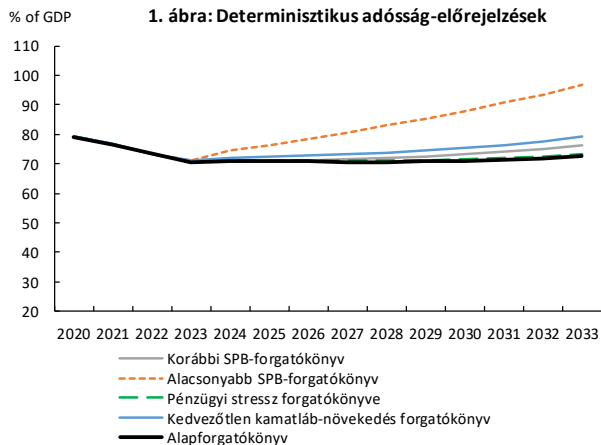
Az értékelés során végezetül több további kockázati tényezőt is figyelembe kell venni. A kockázatonövelő tényezők a kamatlábak közelmúltbeli emelkedésével, Magyarország negatív nettó nemzetközi befektetési pozíciójával, a rövid távú és külföldi adósságállomány növekvő arányával, valamint a magánszektorból eredő függő kötelezettségi kockázatokkal, többek között a Covid19-válsággal összefüggő állami garanciák esetleges lehívásával kapcsolatosak. A kockázatcsökkentő tényezők közé tartozik, hogy az elmúlt években megnőtt az adósságállomány futamideje, továbbá hogy a finanszírozási források viszonylag stabilak. Emellett az Next Generation EU és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz keretében hozott intézkedések – teljes körű végrehajtásuk esetén – az elkövetkező években további pozitív hatást gyakorolhatnak a GDP növekedésére, és ezáltal hozzájárulhatnak az adósságfenntarthatósági kockázatok enyhítéséhez.

¹¹⁷ Ezek az előrejelzések a kormány elsődleges egyenlegét, a gazdasági növekedést, a kamatlábakat és az árfolyamokat befolyásoló 2 000 különböző sokkhatás adósságra gyakorolt hatását mutatják. A kúp az összes szimulált adósságpálya 80 %-át fedli le, tehát nem tartalmazza az extrém eseményeket.

¹¹⁸ A költségvetési fenntarthatósági rés S2 mutatója az államadósság hosszú távú stabilizálásához 2024-ben szükséges tartós költségvetési kiigazítást (elsődleges strukturális egyenlegkiigazítást) méri. Ezt kiegészíti a költségvetési fenntarthatósági rés S1 mutatója, amely azt a tartós költségvetési kiigazítást méri, amelyre 2024-ben szükség van ahhoz, hogy a GDP-arányos államadósság hosszú távon (2070-ig) 60 %-ra csökkenjen. A kockázat értékelése mind az S1, mind az S2 mutató esetében a szükséges költségvetési konszolidáció mértékétől függ: „magas” a kockázat, ha a szükséges GDP-arányos kiigazítás meghaladja a 6 százalékpontot, „közepes”, ha a GDP 2 és 6 százalékpontja között van, és „alacsony”, ha a GDP 2 százalékpontja alatt van, vagy negatív. Az átfogó hosszú távú kockázati besorolás az S1 és S2 kockázati mutatókat összegzi. Az S1 felfelé módosíthatja az S2-ből adódó kockázati kategóriát, ha az S2-nél magasabb kockázatot jelez. További részletekért lásd a 2022. évi adósságfenntarthatósági figyelt.

A21.1. táblázat: Adósságfenntarthatósági elemzés – Magyarország

1. táblázat: Alapforgatókönyv szerinti adósság-előrejelzések	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Bruttó adósságráta (a GDP %-ában)	79,3	76,6	73,3	70,7	71,1	71,0	70,9	70,6	70,6	70,7	70,9	71,3	71,8	72,5
Adósságráta változása	13,9	-2,7	-3,3	-2,6	0,4	-0,1	-0,1	-0,3	0,0	0,1	0,2	0,4	0,5	0,7
ebből														
elsődleges hiány	5,2	4,9	3,5	0,1	0,1	-0,2	-0,5	-0,7	-0,8	-0,8	-0,8	-0,7	-0,6	-0,5
hóladba hatás	1,3	-7,5	-10,2	-5,0	0,0	0,1	0,3	0,5	0,8	0,9	1,0	1,1	1,1	1,2
SFA-tételek	7,4	0,0	3,4	2,2	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bruttó finanszírozási igény (a GDP %-ában)	26,9	17,1	15,7	15,1	13,6	13,2	13,2	13,1	13,3	13,5	13,7	14,0	14,3	14,6

2. táblázat: A fenntarthatósági rés S1 és S2 mutatója szerinti bontás

	S1	S2
Átfogó index (GDP százalékpont)	2,8	4,5
ebből		
kiinduló költségvetési helyzet	0,3	0,1
adósságkövetelmény	0,2	
előregedéssel kapcsolatos költségek	2,3	4,4
ebből nyudíjak	1,6	3,2
egészségügyi ellátás	0,5	0,6
tartós ápolás-gondozás	0,3	0,5
egyéb	0,0	0,1

Forrás: a Bizottság szolgálatai

A21.2. táblázat: A költségvetési fenntarthatósági kockázatok hőterképe – Magyarország

Rövid táv	Középtáv - Adósságfenntarthatósági elemzés (DSA)							Hosszú táv			
Összességében (S0)	Összességében		Deterministic scenarios					Sztochasztikus előrejelzések	S2	S1	Összességében (S1 + S2)
			Alap	Historikus SPB	Alacsonyabb SPB	Kedvezőtlen kamatláb-növekedés	Pénzügyi stressz				
ALACSONY	MAGAS	Összességében	KÖZEPES	MAGAS	MAGAS	MAGAS	KÖZEPES	KÖZEPES	KÖZEPES	KÖZEPES	KÖZEPES
		Adósságcsúcs (2033) (a GDP %-ában)	72,5	76,4	96,7	79,2	73,2				
		Adósságcsúcs éve	2022	2033	2033	2033	2022				
		Költségvetési konszolidációs mozgástér	44%	50%	69%	44%	44%				
		Annak valószínűsége, hogy az adósságráta 2027-ben meghaladja a 2022-es szintet					46%				
		A 90. és a 10. percentilis közötti különbség (százalékpontnyi GDP)					48,4				

(1) Adósságcsúcs 2033-ban. Zöld: A GDP 60%-a alatt. Sárga: 60% és 90% között. Vörös: 90% felett. (2) Az adósságcsúcs éve azt jelzi, hogy az adósság az előrejelzések szerint összességében növekedni fog-e a következő évtizedben. Zöld: korai adósságcsúcsok; sárga: csúcs az előrejelzési időszak közepe felé; vörös: késői csúcs. (3) A költségvetési konszolidációs mozgástér az ország múltbeli, az alapforgatókönyvben feltételezettnél szigorúbb költségvetési pozícióinak arányát méri. Zöld: magas érték, azaz a feltételezett költségvetési pozíció a korábbi adatok alapján megalapozott, és szükség esetén teret enged a korrekciós intézkedéseknek; sárga: közepes; vörös: alacsony. (4) Annak valószínűsége, hogy az adósságráta 2027-ben meghaladja a 2022-es szintet: zöld: alacsony valószínűség, sárga: közepes, vörös: magas (a kezdeti adósságcsúcsot is tükrözi). (5) A 90. és a 10. percentilis közötti különbség a bizonytalanságot méri a 2000 különböző sokk szerinti adósságeloszlás alapján. A zöld, sárga és vörös cellák növekvő bizonytalanságot

Forrás: a Bizottság szolgálatai

22. MELLÉKLET: A MAKROGAZDASÁGI EGYENSÚLYHIÁNY KEZELÉSÉRE SZOLGÁLÓ ELJÁRÁS ÉRTÉKELÉSI MÁTRIXA

A makrogazdasági egyensúlyhiány kezelésére szolgáló eljárás értékelési mátrixa ismerteti a Magyarországra vonatkozóan elvégzett részletes vizsgálat főbb elemeit.¹¹⁹

Magyarországot a riasztási mechanizmus keretében készült 2023. évi jelentésben részletes vizsgálatra jelölték ki. A makrogazdasági egyensúlyhiányok megelőzésére és kiigazítására vonatkozó részletes vizsgálat bemutatja az azonosított kihívások súlyosságára és alakulására, valamint a szakpolitikai válaszokra és az esetlegesen szükséges szakpolitikai fellépésre vonatkozó főbb megállapításokat. A megállapítások a részletes vizsgálat során értékelt valamennyi sebezhetőségi területre kiterjednek.

Magyarország külső és kormányzati finanszírozási szükségletei miatt sérülékenységgel szembesül, amit tovább súlyosbít a magas infláció hatása. A folyó fizetési mérleg hiánya 2022-ben a GDP 8,2 %-ára nőtt, ami főként azt tükrözi, hogy Magyarország nagymértékben függ az energiaimporttól. Az infláció 2022-ben 15,3 %-ra emelkedett, 2023 első negyedévében pedig meghaladta a 25 %-ot. A bérek és a fajlagos munkaköltség növekedése ugyancsak gyors ütemben növekedtek az elmúlt években, bár a munkát terhelő adók csökkentése és a forint nominális leértékelődése enyhítette e tényezőknek az export versenyképességére gyakorolt hatását. A lakásárak az elmúlt öt évben megduplázódtak. Bár a GDP-arányos államadósság 2022-ben 73,3 %-ra csökkent, még mindig nyolc százalékponttal magasabb volt, mint 2019-ben. A külső hitelfelvételi igények zöme a jelentős költségvetési hiányoknak tudható be. 2021 óta nőtt az állam hitelfelvételi költségei és a kamatterhek. Ugyanakkor az államháztartás bruttó finanszírozási igénye továbbra is magas.

Előre tekintve, bár az azonosított sebezhetőségek némelyike enyhülhet, továbbra is jelentős kockázatok és bizonytalanságok állnak fenn. Az alacsonyabb energiaárak és a belföldi kereslet visszaesése az előrejelzések szerint 2023–2024-ben csökkenti a folyó fizetési mérleg hiányát, amely azonban

várhatóan továbbra is jelentős marad. Bár az energiaár- és élelmiszerár-plafonok fokozatos kivezetését követően az infláció 2023 egészében várhatóan tovább emelkedik, a magyar fizetőeszköz stabilizálódása és a lanyhuló fogyasztás 2024-ben várhatóan jelentősen csökkenti az inflációt. Az ingatlanpiac túlfűtöttsége 2022 végén enyhült, és a közelmúltban mérséklődött a lakásárak növekedésének üteme. 2023-ban a csökkenő államháztartási hiány és a magas nominális GDP-növekedés várhatóan támogatni fogja az államadósság magas infláció miatti csökkenését. Az egyik legfontosabb kérdés az, hogy az infláció, amely még nem mérséklődött, hosszabb ideig magas marad-e, további nyomást gyakorol-e a költségekre és a versenyképességre, és magas szinten tartja-e a kormányzati finanszírozási költségeket. A sebezhetőségek, ha nem kezelik őket, csökkentik Magyarország esetleges további sokkhatásokkal szembeni rezilienciáját.

A szakpolitikai következtetések súlyosbították a sebezhetőségeket, ezért egy szilárd intézményi szakpolitikai kerettel alátámasztott következetes szakpolitikai eszköztár kialakítása elengedhetetlen a stabilitás megerősítéséhez és a várakozások megalapozásához. A monetáris és költségvetési politika szigorodott, de a költségvetési válasz összetétele továbbra is az inflációt és az egyensúlyhiányok halmozódását táplálta, mivel olyan torzulásokhoz vezetett, amelyek megakadályozták a gazdaságnak a világgazdaság szerkezetének változásához, az emelkedő kamatlábakhoz és a magasabb energiaárakhoz való alkalmazkodását. Egyes szakpolitikák akadályozták az energiaimporttól való függőség csökkentésére irányuló erőfeszítéseket, és gyengítették a monetáris transzmissziós mechanizmust. Ezek közé tartoztak többek között a háztartások vásárlóerejének védelmére irányuló, a vállalatokat és a pénzügyi szektort terhelő közvetett adókból finanszírozott, nem célzott intézkedések, az ár- és kamatplafonok, valamint a nem célzott és adózási szempontból költséges lakástámogatási rendszerek. A nem célzott támogatásokon, a szabályozások gyakori módosításán és az erőteljes közberuházási aktivitás miatti költségnyomáson keresztül a szakpolitika is hozzájárult a lakásárak növekedéséhez. Mindezen politikák jelentős hatást gyakoroltak a külső eladósodottságra és a költségvetési fenntarthatóságra is. Az

¹¹⁹ Európai Bizottság (2023): Magyarországra vonatkozó részletes vizsgálat – Bizottsági szolgálati munkadokumentum (COM(2023) 639 final), a makrogazdasági egyensúlyhiányok megelőzéséről és kiigazításáról szóló 1176/2011/EU rendelet 5. cikkével összhangban.

exportösztönzési politikák továbbra is a költség- és erőforrás-igényes összeszerelési tevékenységek vonzására összpontosítanak, amelyek esetében Magyarország elveszíti komparatív előnyét a szakemberhiány és a magasabb energiaárak miatt.

Ezen értékelés alapján az Európai szemeszter 2023. tavaszi csomagját összegző közleményében (COM(2023) 600 final) a Bizottság úgy ítélte meg, hogy Magyarországon egyensúlyhiány áll fenn.

A22.1. táblázat: A makrogazdasági egyensúlyhiányra vonatkozó értékelési mátrix

	A kihívás súlyossága	Fejlemények és kilátások	Szakpolitikai válasz
	Fenntarthatatlan tendenciák, sebezhetőségek és a kapcsolódó kockázatok		
Külső pozíció	Magyarország nettó nemzetközi befektetési pozíciója 2022-ben továbbra is negatív a GDP 46 %-át kitevő mértékben, de a nemteljesítési kockázattól mentes eszközök nélkül (NENDI) közel kiegyensúlyozott volt a pozíció. A folyó fizetési mérleg hiánya 2019-hez képest a GDP 0,8 %-áról 2022-re 8,2 %-ra nőtt. A gazdasági ágazatok felől közelítve ez elsősorban az államháztartási hiány növekedésének tudható be.	A folyó fizetési mérleg egyenlegének romlását a belföldi kereslet több éve tartó erősödése és az energiaiimport 2022-ben megemelkedő árai okozták. Az energiahordozók árának mérséklődése és a belföldi kereslet korrekciója az előrejelzések szerint 2023-ban 4 % alá, 2024-ben pedig 3 % alá csökkenti a folyó fizetési mérleg hiányát. Az alapforgatókönyv szerint a NIIP közép- és hosszú távon várhatóan stabil marad.	Az ország nagy külső hitelfelvételi igényének nagy része az államháztartási hiányra vezethető vissza, és azt csak részben okozták a világválságra és az energiaválságra adott szakpolitikai válaszok. A költségvetés-politikának változatlanul törekednie kell a külső szektorral összefüggő sebezhetőségek kezelésére, mindenekelőtt a hiány további csökkentése, valamint az energiaiimport iránti kereslet visszafogása révén, amelyet a rosszul célzott árplafonok alkalmazása és az árszabályozás még ösztönzött is.
Lakás árak	A nominális lakásárak az elmúlt öt évben megduplázódtak, és az értékelési mutatók 2022-ben jelentős túlértékeltséget jeleznek. A jelzáloghitelek növekedése 2017 óta felgyorsult, de a háztartások adóssága 2022-ben is a legalacsonyabbak között marad a GDP 19 %-ának megfelelő értékkel. A lakáskínálat 2013 óta kevésbé nőtt, mint a kereslet.	A nominális lakásárak negyedévről negyedévre 2 %-kal csökkentek 2022 negyedik negyedévében, míg az új jelzáloghitelek értéke megfelelő 2021 negyedik negyedévéhez képest. A háztartások csökkenő reáljövedelme és a magas kamatlábak a várakozások szerint enyhítik a túlértékeltséget. A magas infláció és a háztartások alacsony eladósodottsága várhatóan megakadályozza, hogy a nominális lakásárak jelentősen csökkenjenek. A hitelezés és az építőipari teljesítmény terén egyaránt lassulás várható.	Az ingatlanárak hirtelen emelkedése miatt továbbra is szükség van bizonyos szakpolitikai intézkedésekre. Az elmúlt években a lakásárak növekedését ösztönző, gyengén célzott kormányzati támogatási, hitel- és adóprogramok nagyrészt továbbra is érvényben maradnak. Az építési költségek a munkaerő- és anyagihiányra visszavezethetően emelkedtek, amit a jelentős mértékű állami beruházások csak súlyosbítottak. A növekvő költségek és a gyakran változó előírások akadályozták a lakásberuházásokat.
Államadósság	Az államadósság GDP-hez viszonyított aránya 2022-ben 73,3 % volt, ez 8 százalékponttal meghaladja a 2019-es szintet. A nominális GDP jelentős növekedésének és a kisebb hiányoknak köszönhetően az adósságráta 2021 óta ismét csökkenő pályán van. A GDP 15,7 %-át kitevő mértékével a kormányzat bruttó finanszírozási igénye 2022-ben változatlanul jelentős volt. Magyarország államadósságán belül 2022-ben nőtt a deviza- és a változó kamatozású eszközök aránya.	Az államadósság az előrejelzések szerint tovább csökken, 2023-ban a GDP 70,7 %-ára, míg a hiány a 2022-es 6,2 %-ról 2023-ban 4,0 %-ra mérséklődik. A változatlan politikát feltételező előrejelzés szerint 2024-ben a hiány és az adósságráta egyaránt nőni fog. A költségvetési konszolidációt megnehezítik a magasabb kamatterhek, a demográfiai jellemzők és a függő kötelezettségek, köztük a központi bank várható veszteségei. A bruttó finanszírozási igény 2023-ban némileg csökkenni fog. Az emelkedő hozamok 2021-hez képest a GDP 2,3 %-áról 2024-re 4,3 %-ra növelik az államadósság kamatterheit.	A politikának fenntartható költségvetési konszolidációt kell biztosítania 2023 után, amikortól várhatóan megkezdődik a 2022-ben bevezetett ágazatspecifikus adók fokozatos kivezetése. Magyarország helyreállítási és rezilienciaépítési terve rendszeres kiadási felülvizsgálatokat és nyugdíjreformot irányoz elő, ami fokozhatja a költségvetési fenntarthatóságot.
Árak, költségek és versenyképesség	A fajlagos munkaköltség növekedése magas, több mint 22 %-os kumulatív növekedést mutat 2020-2022 között, és a növekedés mértéke csak 2022-ben mintegy 12 %-os volt. A nyersanyagár-emelkedés, a valuta leértékelődése és a közvetett adók emelése mellett ez is hozzájárult az infláció 15,3 %-ra emelkedéséhez 2022-ben. A reálárfolyam 2022-ben leértékelődött, mivel a magas nominális bér- és áremelkedést ellensúlyozta a valuta nominális leértékelődése. Magyarország exportpiaci részesedése folyó áron 1,2 %-kal nőtt a 2022-vel záródó öt évben, ami a korábbi évekhez képest jelentős lassulást jelent. Magyarország továbbra is a globális értékláncok erőforrás-igényes és költségérzékeny összeszerelési tevékenységeire specializálódott.	Az előrejelzések szerint az infláció 2023-ban tovább emelkedik, egészen 16,4 %-ra, majd ezt követően 2024-ben várhatóan 4 %-ra mérséklődik a múltbeli költségsokkok hatásának elmúlása és a fogyasztás visszaesése miatt. A magas bérnövekedést a közelmúltban a szűk munkaerőpiac és a minimálbér-emelések hajtották. A külkereskedelmi teljesítmény várhatóan javulni fog a nemzetközi turizmus további élénkülése és a feldolgozóiparban megvalósuló új külföldi közvetlen tőkebefektetések révén.	Továbbra is szükség van az árstabilitás elérésére és a versenyképességi nyomás mérséklésére. A monetáris és fiskális politika szigorodik az inflációs nyomás kezelése érdekében. Az ár- és kamatlafonok, valamint a támogatott hitelek azonban nem célzottan támogatják az aggregált keresletet, ami akadályozhatja az inflációellenes erőfeszítéseket. Az elmúlt években a kormány ösztönözte a magas bérnövekedést, többek között a minimálbér nagyon nagymértékű emelésével, és részben ellensúlyozta a versenyképességre gyakorolt hatásukat a munkát terhelő adók csökkentésével és a valuta leértékelésével. A szakpolitikai intézkedések az alacsony adók, az állami támogatások és a rugalmas szabályozás révén elősegítik a külföldi közvetlen befektetéseket, de nem tudták csökkenteni az EU-val szembeni különbséget a nem áralapú versenyképesség olyan tényezői tekintetében, mint az innováció, a készségek vagy az üzleti környezet.

